

**MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

G H I D

cu privire la cooperarea juridică internațională

**Autori:
Marian Ana
Molcean Alexandru
Scobioală-Sârcu Diana**

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union européenne

**PROGRAMUL COMUN
AL CONSILIULUI EUROPEI ȘI COMISIEI EUROPENE
PRIVIND SPORIREA INDEPENDENȚEI, TRANSPARENȚEI ȘI EFICIENȚEI
JUSTIȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

Elaborarea și publicarea Ghidului cu privire la cooperarea juridică internațională a fost realizată cu asistența Programului Comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene privind sporirea independenței, transparenței și eficienței justiției în Republica Moldova.*

Programul Comun este adresat necesităților Republicii Moldova de a implementa și promova reforma justiției. Scopul Programului Comun include obiectivele Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană (în cadrul Politicii Europene de Vecinătate), precum și cele ale Planului Consiliului Europei de cooperare cu Republica Moldova. Programul Comun urmărește consolidarea autorității judecătorești prin realizarea unui număr de activități complexe, având ca țintă prioritățile strategice ale politicilor în domeniul justiției. Obiectivul general al Programului Comun este de a spori independența, transparența și eficiența justiției în Republica Moldova și de a garanta accesul liber al tuturor cetățenilor la justiție, în conformitate cu rigorile statului de drept și cu valorile europene și standardele democratice comune. Calitatea „actului de justiție” urmează a fi îmbunătățită în continuare, independența judecătorilor garantată, iar încrederea și satisfacția generală a beneficiarilor justiției sporite.

Programul Comun aduce sincere mulțumiri autorilor pentru colaborare și apreciază activitatea laborioasă, care a dus la elaborarea Ghidului cu privire la cooperarea juridică internațională. Sperăm că această publicație va servi atât informării privind competențele și procedurile de urmat în cadrul cooperării juridice internaționale ce implică exercitarea atribuțiilor Ministerului Justiției al Republicii Moldova, cât și schimbului de informație și instruirii în domeniul respectiv al dreptului.

**Prezenta publicație este finanțată de Comisia Europeană și Consiliul Europei.*

Opiniile expuse în publicație nu reflectă în mod necesar poziția oficială a Consiliului Europei sau a Comisiei Europene. Consiliul Europei și Comisia Europeană nu-și asumă responsabilitate pentru conținutul publicației sau calitatea traducerii.

Publicația se distribuie gratuit instituțiilor ce contribuie la înfăptuirea justiției în Republica Moldova, și organizațiilor de diseminare a informației și a cunoștințelor juridice.

CONȚINUTUL

<i>INTRODUCERE</i>	7
I. ASPECTE CIVILE DE COOPERARE	9
1. Actele de procedură	9
1.1. Fundamentul juridic	9
1.2. Comunicarea de acte judiciare	10
1.2.1. Modul de legătură	10
1.2.2. Cererea de asistență juridică internațională	10
1.2.3. Limba de comunicare	11
1.2.4. Conținutul și forma cererii	11
1.2.5. Proba notificării	12
1.2.6. Neexecutarea cererii	12
1.3. Citarea martorilor și experților	12
1.4. Comisiile rogatorii internaționale	13
1.5. Solicitări de informații și acte extrajudiciare	13
1.6. Valabilitatea actelor	14
2. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești	14
2.1. Fundamentul juridic	14
2.2. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești naționale peste hotare și ale celor străine pe teritoriul Republicii Moldova	15
2.2.1. Modul de legătură	15
2.2.2. Cererea și condițiile de întocmire ale acesteia	16
2.2.3. Actele obligatorii	16
2.2.4. Procedura de examinare a cererii	17
2.2.5. Procedura de notificare a solicitantului	18
2.3. Recunoașterea hotărârilor arbitrale internaționale	18
2.3.1. Modul de legătură	18
2.3.2. Cererea și condițiile de întocmire ale acesteia	18
2.3.3. Actele obligatorii	19
2.3.4. Procedura de recunoaștere	19
2.3.5. Procedura de notificare a solicitantului	20
2.4. Executarea hotărârilor judecătorești străine și hotărârilor arbitrale internaționale pe teritoriul Republicii Moldova	20
2.4.1. Emiterea titlului executoriu	20
2.4.2. Autoritatea competentă de executare	21
2.4.3. Procedura de executare	21
3. Starea civilă	21
3.1. Fundamentul juridic	21
3.2. Solicitarea actelor de stare civilă	22
3.2.1. Modul de legătură	22
3.2.2. Procedura de solicitare a actelor de stare civilă	23
3.2.3. Limba de comunicare	23
3.2.4. Solicitanții și actele care pot fi solicitate	24
3.3. Conținutul și forma cererii	24
3.4. Extrasele multilingve în contextul european	25

4. Materia succesorală	26
4.1. Fundamentul juridic	26
4.2. Modul de legătură și limba de comunicare	26
4.3. Cererea și condițiile de întocmire ale acesteia	26
4.4. Volumul asistenței	27
4.5. Procedura de executare	27
5. Pensia alimentară	28
5.1. Fundamentul juridic	28
5.2. Desemnarea instituțiilor intermediare și transmițătoare	29
5.2.1. Funcțiile instituțiilor intermediare	29
5.2.2. Limba de comunicare	29
5.3. Obținerea pensiei de întreținere	30
5.3.1. Procedura internă	30
5.3.2. Cererea și mijloacele de probă	31
5.3.3. Hotărârea judecătorească	32
5.3.4. Comisiile rogatorii	32
5.4. Transmiterea dosarului	32
5.5. Cheltuieli	32
6. Încuviințarea adopției	32
6.1. Fundamentul juridic	33
6.2. Procedura	33
6.3. Practica curentă	33
II. ASPECTE PENALE DE COOPERARE	34
1. Actele de procedură	34
1.1. Fundamentul juridic	34
1.2. Comunicarea de acte judiciare	35
1.2.1. Modul de legătură	35
1.2.2. Cererea de asistență juridică internațională	37
1.2.3. Limba de comunicare	37
1.2.4. Termenele notificării	37
1.2.5. Conținutul, condițiile și forma cererii	38
1.2.6. Proba notificării	38
1.2.7. Neexecutarea cererii	38
1.3. Citarea martorilor și experților	39
1.4. Comisiile rogatorii internaționale (audierea prin tele-conferință)	40
1.5. Solicitări de informații (cazier judiciar)	41
1.6. Forța probantă a actelor	42
2. Transferul persoanelor condamnate	42
2.1. Fundamentul juridic	42
2.2. Procedura transferului persoanelor condamnate	42
2.2.1. Inițierea procedurii de transfer	42
2.2.2. Solicitări de informații și răspunsuri	43
2.2.3. Procedura de soluționare a transferului	44
2.2.4. Consimțământul expres al condamnatului	46
2.2.5. Cazurile de refuz	46

2.2.6. Suspendarea și încetarea procedurii de transfer	47
2.2.7. Cheltuielile legate de transfer	47
2.2.8. Efectele transferului	48
2.3. Grațierea și amnistia	48
2.4. Tranzitul	48
3. Extrădarea	49
3.1. Fundamentul juridic	49
3.2. Condițiile de extrădare privitoare la:	50
3.2.1. persoane	50
3.2.2. fapte	50
3.2.3. pedeapsă	51
3.2.4. competență	51
3.2.5. procedură	52
3.3. Procedura extrădării: extrădarea din/de către Republica Moldova	52
3.3.1. Modul de legătură	53
3.3.2. Cererea și documentele pertinente	53
3.3.3. Concurs de cereri	54
3.3.4. Limba de comunicare	54
3.3.5. Procedura de tratare a cererilor	54
3.3.6. Arestul provizoriu	55
3.3.7. Extrădarea simplificată din RM	55
3.3.8. Oponerea la extrădare a persoanei a cărei extrădare se cere din RM	56
3.4. Efectele extrădării	57
3.4.1. Predarea persoanei extrădate de către RM	57
3.4.2. Amânarea extrădării și predarea temporară de către RM	57
3.4.3. Preluarea persoanei extrădate în RM	57
3.4.4. Regula specialității	58
3.5. Reextrădarea	58
3.6. Tranzitul	58
3.7. Cheltuieli	58
4. Transferul de proceduri penale	59
4.1. Fundamentul juridic	59
4.2. Preluarea de proceduri în materie penală	59
4.2.1. Modul de legătură	60
4.2.2. Temeiuri de preluare a cauzei penale de către RM	60
4.2.3. Refuzul de preluare a cauzei penale de către RM	60
4.2.4. Cererea – conținut și formă	61
4.2.5. Limba de comunicare	61
4.2.6. Procedura de preluare a cauzei penale în RM	61
4.2.7. Transmiterea procedurilor represive către autoritățile străine	61
4.3. Efectele transferului procedurilor penale	62
4.4. Valabilitatea actelor	62
4.5. Cheltuieli	62
5. Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine	63
5.1. Fundamentul juridic	63
5.2. Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine pe teritoriul Republicii Moldova	63

5.2.1. Modul de legătură și limba de comunicare	63
5.2.2. Procedura de recunoaștere și executare	64
5.2.3. Efectele recunoașterii	66
5.2.4. Aspecte specifice ale recunoașterii și executării hotărârilor penale naționale peste hotarele Republicii Moldova	66
5.2.5. Tranzitul	67
5.3 Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine în partea ce ține de acțiunea civilă	67
<i>ANEXE:</i>	68
Lista abrevierilor	68
Flowchat-uri cu cele mai frecvente proceduri	69
Anexa 1	69
Anexa 2	69
Anexa 3	70
Anexa 4	70
Informații utile referitoare la convențiile și tratatele în domeniu la care Republica Moldova este parte	71

INTRODUCERE

În starea actuală de dezvoltare a societății contemporane colaborarea internațională în diverse domenii între statele suverane și egale în drepturi devine o realitate incontestabilă, impusă de necesități obiective.

Principiul cooperării este astăzi unanim admis în raporturile dintre state, contribuind la cunoașterea reciprocă între națiuni, la asigurarea progresului și dezvoltării, la consolidarea unei păci durabile și realizarea armonizării juridice.

Republica Moldova nu este în afara acestor preocupări și procese, ci, dimpotrivă, pe parcursul anilor, a reușit să-și creeze o anumită imagine pe plan internațional, devenind membră a numeroaselor organizații, cum ar fi Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizația Cooperării Economice a Mării Negre, Procesul de cooperare în Europa de Sud-Est, Comunitatea statelor Independente.

Interesată să-și armonizeze legislația și modul de îndeplinire a justiției la standardele europene Republica Moldova clar și-a proiectat vectorul spre o integrare europeană, exprimându-și consimțământul de a fi parte la cvasi-totalitatea instrumentelor internaționale în materia asistenței juridice internaționale. Acest fapt a sporit consolidarea politicii sale de largă dezvoltare a relațiilor de colaborare cu toate țările lumii, de promovare a unui climat de pace și securitate, de reprimare a oricăror forme de criminalitate și fraudă a legii. Contribuția practicii noastre convenționale la practica generală în materia asistenței juridice reflectă și subliniază încă o dată dorința Republicii Moldova de a dezvolta progresiv relațiile de colaborare juridică cu alte state, de a contribui la schimbul mutual că între state și la apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Pe de altă parte, odată cu extinderea fundamentului juridic în baza căruia se realizează cooperarea în domeniul acordării asistenței juridice internaționale de către Republica Moldova, inevitabil s-a lărgit spectrul și volumul asistenței care poate fi pretinsă a fi prestată. În plus, posibilitățile de cooperare internațională în domeniul asistenței juridice internaționale s-au diversificat: au apărut noi inițiative de coordonare la nivel european a problematicii transfrontaliere, iar construcția comunitară s-a îmbogățit cu noi instituții cum este, de exemplu, Eurojust-ul, care contribuie la îmbunătățirea cooperării între autoritățile competente ale statelor-membre, în special prin facilitarea examinării solicitărilor de asistență juridică reciprocă la nivel european și a cererilor de extrădare.

Prin urmare, dat fiind faptul că asistența juridică internațională reprezintă un sistem de metode organizațional-juridice apărute în cadrul relațiilor internaționale, prin intermediul căruia se realizează colaborarea dintre state în domeniul acordării asistenței juridice reciproce în relațiile civile, familiei, muncii, sociale sau penale, susceptibile să afecteze interesele persoanelor fizice sau juridice – cetățeni a unui stat contractant pe teritoriul altuia, instituția reclamă profesioniști calificați, deoarece realizarea cu succes a solicitărilor de asistență va determina în ultimă instanță prestanța, imaginea și gradul culturii juridice în statul nostru.

În mare parte, terminologia juridică utilizată este specifică, iar procedura se dovedește a fi deseori complexă. Situația pare a fi simplă când există o bază juridică foarte clară, unică și exactă, dar lucrurile se complică atunci când există un concurs de reglementări internaționale, care s-ar putea să nu concilieze cu o uzanță stabilită la nivel bilateral sau sancționată printr-o lege internă.

De altfel, noțiunea de asistență juridică internațională îmbracă două accepțiuni: o accepțiune mai restrânsă, așa-numita asistență juridică cu caracter judiciar, prin care se înțelege asistența pe care organele judiciare din diferite state și-o acordă în cursul procesului judiciar și care se manifestă în mod obișnuit prin efectuarea sau trimiterea actelor procedurale devenite necesare în cadrul aceluși proces; și o accepțiune mai largă, prin care se înțelege orice asistență juridică oferită. De aici, cel mai adesea și o terminologie diferită: **asistență judiciară** pentru prima accepție și **asistență juridică** pentru cea de-a doua.

În fine, dificultatea cotidiană cu care se confruntă funcționarii instituțiilor responsabile de prestarea asistenței constă în lărgirea cercului solicitanților și destinatarilor cooperării juridice internaționale: tot mai multe tratate internaționale autorizează persoanele fizice și juridice să reclame direct în state străine asistență juridică, ceea ce impregnează tot mai mult activitatea prin sarcina în plus de consiliere.

Pentru toate aceste raționamente, un ghid în materia asistenței juridice internaționale ar veni să rezolve aceste preocupări și să adopte o atitudine pragmatică care ar facilita coerența, eficiența și buna desfășurare a cooperării internaționale.

Acest ghid este conceput în ideea elucidării procedurii derulării cooperării internaționale pentru acordarea asistenței juridice internaționale, tratată în **accepțiune largă**, care include atât **aspecte civile** de cooperare cât și cele **penale**.

La elaborarea ghidului s-a ținut cont de cele mai solicitate segmente ale cooperării, integrate în două mari compartimente: aspecte civile - care cuprind actele de procedură, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești, actele de stare civilă, materia succesorală, obținerea pensiei alimentare și încuviințarea adopției; și penale – actele de procedură, transferul persoanelor condamnate, extrădarea, transferul de proceduri penale, recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine.

Fiecare aspect tratat, evocă fundamentul juridic potrivit căruia se realizează asistența, modul de legătură între autoritățile responsabile, limba de comunicare, conținutul și forma cererii de solicitare a asistenței și procedura propriu-zisă de examinare a solicitărilor.

În fine, precizăm că aspectele descrise reflectă doar procedura ce implică competența funcțională a **Ministerului Justiției a Republicii Moldova**, celelalte aspecte inerente competenței altor autorități centrale responsabile cum ar fi Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene sau Ministerul Afacerilor Interne au fost invocate doar pentru completarea finalității procesului de cooperare ce atinge funcționalitatea Ministerului Justiției.

I. ASPECTE CIVILE DE COOPERARE

1. Actele de procedură

1.1. Fundamentul juridic

Fundamentul juridic privind acordarea asistenței juridice în materie civilă referitoare la actele de procedură îl constituie convențiile internaționale multilaterale și bilaterale la care Republica Moldova este parte¹, precum și legislația națională pertinentă².

Convențiile multilaterale:

- Convenția privind procedura civilă din 01.03. 1954, Haga,
- Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, din 22.01.1993, Minsk,
- Convenția europeană în domeniul informației cu privire la dreptul străin din 07.06.1968, Londra,
- Convenția civilă privind corupția din 04.11.1999, Strasbourg.

Convențiile bilaterale:

- Tratatul între RM și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 09.02.1993,
- Tratatul între RM și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993,
- Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, din 12.08.1982, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Cehă,
- Tratatul între URSS și Republica Populară Ungară privind acordarea asistenței juridice în materie civilă, familială și penală din 15.07.1958 și Protocolul la acesta din 19.10.1971, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Ungaria,
- Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.1996,
- Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală din 22.05.1996,
- Tratatul între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993,
- Tratatul între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993,
- Tratatul între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004.

Trebuie să menționăm că dispozițiile tratatelor internaționale la care RM este parte, precum și alte obligații internaționale ale acesteia au prioritate în raport cu dispozițiile legislației naționale. Dacă RM și statul străin solicitat/solicitant sunt părți contractante ale mai multor tratate internaționale care reglementează proceduri de asistență juridică similare, și dacă între prevederile acestor tratate există careva divergențe sau

¹ Informația completă referitoare la toate tratatele internaționale la care se face trimitere în ghid se regăsește în anexă, iar textul propriu-zis, tradus în limba de stat este publicat pe site-ul <http://www.justice.gov.md/upload/CJI/GHIDUL%20PRIVIND%20COOPERAREA%20JUDICIARA.doc>

² Textul tuturor actelor normative de referință în ghid poate fi accesat pe site-ul <http://lex.justice.md/>

incompatibilități, se vor aplica prevederile aceluși tratat care asigură o protecție mai bună a drepturilor și libertăților omului.

Legislația națională:

- CPC, art. 465.

1.2. Comunicarea de acte judiciare

Potrivit Convenției de la Haga privind procedura civilă din 1 martie 1954, asistența juridică internațională se va face prin grija autorității competente conform legilor statului solicitat. Însă, la rugămintea instituției solicitante, instituția solicitată poate aplica normele procesuale ale celei dintâi menționate, numai dacă acestea nu contravin legislației statului solicitat.

Comunicarea actelor de procedură constituie un mijloc prin care instanța notifică părțile sau alți participanți despre îndeplinirea unor acte procedurale.

1.2.1. Modul de legătură

Conform instrumentelor internaționale în materie civilă, cererile de asistență juridică se adresează prin intermediul autorității centrale, care, în speță, este **Ministerul Justiției** și/sau prin intermediul reprezentanțelor diplomatice.

În această ordine de idei, la primirea actelor de la instanța de judecată, după controlul de regularitate internațională, MJ le va putea trimite, după caz, în funcție de existența și prevederile unui instrument internațional: fie autorității centrale competente din statul solicitat, fie misiunii diplomatice a RM, prin intermediul MAEIE. Aceeași situație este valabilă pentru cazul când RM este statul solicitat. MJ îndată ce va primi o cerere de acordare a asistenței juridice, va purcede la același control riguros al actelor anexă și, în caz pozitiv, o va expedia judecătorei în a cărei rază teritorială locuiește sau își are sediul destinatarul. În funcție de modul de parvenire a cererii, dovada înmânării va fi transmisă de către MJ, pe aceeași cale.

În cazul în care o cerere de acordare a asistenței juridice este transmisă direct autorităților judecătorești sau altor autorități, acestea din urmă vor fi în drept să le execute numai dacă autoritățile centrale decid astfel.

1.2.2. Cererea de asistență juridică internațională

Instanța judecătorească din RM va formula cererea de comunicare în străinătate a actelor de procedură, precum și, la apelul MJ, va proceda la comunicarea către destinatarul aflat pe teritoriul său a actelor procedurale, transmise în acest scop de statul solicitant, ținând cont de prevederile CPC și, mai cu seamă, de tratatele internaționale ratificate în acest sens.

Actele de procedură sunt, de regulă, operațiunile juridice și înscrisurile făcute în cadrul procesului civil, în legătură cu activitatea lor procesuală. Acestea sunt: cererile de chemare în judecată, citațiile pentru părți sau martori, hotărârile judecătorești, plata cheltuielilor de judecată etc.

1.2.3. *Limba de comunicare*

Un aspect foarte important în procesul de acordare a asistenței juridice internaționale îl constituie limba de comunicare. Astfel, cererile de asistență juridică urmează a fi formulate în una din limbile prevăzute în tratatul internațional aplicabil în relația cu statul solicitat. De regulă, limba de comunicare este fie limba statului solicitat, fie a celui solicitant, în această ultimă ipoteză actele trebuie să fie însoțite de traduceri de rigoare pentru a fi expediate statului solicitat (acceptate, de majoritatea tratatelor și în limba engleză sau franceză). În cazul Convenției de la Minsk, al Tratatului între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, Tratatului între RM și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, Tratatului între RM și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, Tratatului între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală, Tratatului între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, se folosește inclusiv și **limba rusă**.

Actele anexate cererii, de asemenea cad sub incidența celor menționate supra.

Astfel de reglementări pot fi întâlnite în majoritatea instrumentelor internaționale, amintite ceva mai devreme, care prevăd că instituția solicitată înmânează actele în conformitate cu normele în vigoare ale statului său, dacă acestea sunt perfectate în limba lui sau într-o limbă stabilită de comun acord sau sunt însoțite de traduceri certificate corespunzătoare. În caz contrar, ele se înmânează destinatarului numai dacă acesta este de acord să le primească.

1.2.4. *Conținutul și forma cererii*

Cererea de acordare a asistenței juridice internaționale în materie civilă trebuie să conțină informația referitoare la:

- autoritatea de la care emană actul transmis (instituția solicitantă),
- autoritatea căreia îi este adresată rugămintea (instituția solicitată),
- tratatul în baza căruia se cere asistența,
- numele și calitatea părților (date personale),
- natura actului respectiv (obiectul cauzei, conținut, circumstanțe).
- adresa destinatarului și denumirea actului care urmează a fi înmânat (în dublu exemplar, așa cum este prevăzut, de exemplu în Convenția de la Haga privind procedura civilă sau în Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală).

În cazul în care nu este cunoscută adresa completă a destinatarului, instituția solicitată ia toate măsurile necesare pentru stabilirea ei în conformitate cu legislația statului pe teritoriul căruia se află persoana.

Cererea trebuie să fie semnată și autenticată prin ștampila instanței de judecată competentă.

1.2.5. Proba notificării

Notificarea de acte procedurale se efectuează prin simpla lor transmitere de către instanța de judecată destinatarului. Așa cum am subliniat și mai sus, dacă statul solicitant cere în mod expres, comunicarea de acte va fi efectuată în una din formele prevăzute de legislația sa națională pentru înmânări similare, numai dacă aceasta nu aduce atingere legislației statului solicitat.

În ceea ce privește termenele de notificare a actelor procedurale, sfera civilă nu acoperă acest segment, ele fiind prevăzute, eventual, de *lex fori*.

Proba notificării se va face printr-o dovadă semnată de către persoana căreia i-a fost înmănat actul, autentificată prin ștampila instanței de judecată (instanța în raza căreia destinatarul își are domiciliul), ce conține data înmânării și semnătura judecătorului.

1.2.6. Neexecutarea cererii

Acordarea asistenței poate fi refuzată dacă aceasta cauzează prejudicii suveranității sau securității statului solicitat, fapt stipulat în absolut toate instrumentele internaționale menționate *supra*.

În toate cazurile când o cerere de acordare a asistenței juridice nu poate fi executată de către autoritățile solicitate, aceasta va informa imediat autoritatea solicitantă, indicând motivele imposibilității executării acesteia, restituind actele ce urmau a fi înmânate.

1.3. Citarea martorilor și experților

Dacă RM, în calitate de stat solicitant, consideră că participarea în persoană a unui martor sau expert în fața instanțelor sale judecătorești este deosebit de necesară, trebuie să menționeze acest fapt în cererea de asistență juridică privind înmânarea citației. Statul străin solicitat va comunica RM răspunsul martorului sau al expertului și vice-versa.

Citația nu poate conține sancțiuni în cazul neprezentării celui chemat. Martorul citat care se prezintă în fața autorităților centrale ale RM, ca stat solicitant, și refuză a depune mărturie în totalitate sau în parte nu poate fi supus nici unei măsuri de constrângere.

Din momentul înștiințării martorului sau expertului despre faptul că prezența sa nu mai este necesară în cadrul unui proces, acesta va trebui să părăsească teritoriul statului solicitant timp de 15 zile, așa cum este prevăzut de Convenția de la Minsk privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22 ianuarie 1993, precum și de tratatele bilaterale încheiate între RM și alte state. În acest termen nu este inclus timpul în care martorul sau expertul nu a putut părăsi teritoriul statului solicitant din motive ce nu au ținut de voința sa.

Martorii și experții ce se prezintă la solicitare, au dreptul la îndemnizații, cheltuieli de călătorie și de ședere sau la garanțiile privind restituirea acestor cheltuieli. Experții mai au dreptul la recuperarea onorariului pentru efectuarea expertizei.

1.4. Comisiile rogatorii internaționale

În materie civilă, autoritatea judiciară a unui stat va putea, conform prevederilor legislației sale, să se adreseze, prin comisie rogatorie, autorității competente a unui alt stat pentru a-i cere să facă, în limita competenței sale, fie un act de cercetare, fie alte acte judiciare. Comisia rogatorie reprezintă o procedură utilizată pentru administrarea unor dovezi de către o altă instanță străină decât cea care judecă fondul litigiului. Prin urmare, este o formă de asistență juridică internațională care constă în împuternicirea pe care o instanță judecătorească competentă dintr-un stat o acordă unor autorități similare din alt stat pentru a îndeplini în locul și în numele său activități procesuale referitoare la un anumit proces civil. Instanța străină delegată este obligată să îndeplinească sarcina ce i-a fost încredințată, conform legislației sale și a tratatelor internaționale în vigoare. Ea nu trebuie să depășească limitele delegației primite, fiind obligată să administreze doar proba precizată de instanța care a dispus delegarea.

Daca autoritatea solicitantă cere, ea va fi informată asupra datei și locului unde se va proceda la luarea măsurii solicitate, cu scopul ca partea interesată să fie în stare să o asiste.

Executarea comisiei rogatorii poate fi refuzată, atunci când statul pe teritoriul căruia executarea urmează să aibă loc, consideră că aceasta este de natură să-i afecteze suveranitatea sau securitatea.

Autoritatea judiciară care procedează la formularea sau/și executarea unei comisii rogatorii va aplica toate condițiile de conținut și formă descrise anterior, cu mențiunea de a preciza proba care urmează a fi administrată în termeni cât mai amănunțiți. Modul de legătură și limba utilizată, de asemenea cad sub incidența celor menționate în cadrul abordării subiectului notificării de acte procedurale.

Proba interogării se va face printr-un proces-verbal de interogare semnat de către persoana căreia i-au fost adresate întrebările de rigoare, care trebuie să conțină toate cele expuse în cadrul ședinței de judecată, precum și, în mod obligatoriu urmează a fi autentificat prin ștampila instanței de judecată, indicând data înmânării și semnătura judecătorului.

În toate cazurile în care comisia rogatorie nu este executată de către autoritatea solicitată, aceasta va informa imediat autoritatea solicitantă, indicând motivele neexecutării.

1.5. Solicitări de informații și acte extrajudiciare

Potrivit reglementărilor instrumentelor bi- și multilaterale în materie civilă la care RM este parte, instituțiile de justiție centrale, într-un raport de cooperare internațională, își transmit reciproc, la cerere, informații despre legislația în vigoare sau cea care a acționat pe teritoriul statelor lor, precum și despre practica aplicării ei de către instituțiile de justiție.

În lumina Convenției europene în domeniul informației cu privire la dreptul străin din 07.06.1968 de la Londra, statele se angajează să-și furnizeze informații cu privire la dreptul intern în materie civilă și comercială, precum și în materie de procedură civilă și comercială.

Convenția de la Minsk stipulează că un stat poate solicita altui stat, în conformitate cu legislația sa stabilirea adreselor persoanelor ce domiciliază pe teritoriul său, dacă aceasta se cere pentru exercitarea drepturilor cetățenilor săi. În acest context, statul solicitant comunică datele de care dispune, pentru stabilirea adresei persoanei indicate în cerere.

În aceeași ordine de idei, în cadrul acordării asistenței juridice internaționale, statele se obligă să expedieze mutual, la cerere, acte cu privire la studii, activitatea de muncă și alte documente, care se referă la drepturile personale și interesele patrimoniale ale cetățenilor statului solicitant și a altor persoane, ce își au domiciliul pe teritoriul ei.

1.6. Valabilitatea actelor

În conformitate cu unele izvoare internaționale amintite pe parcursul acestui capitol, actele care au fost întocmite sau certificate de către instituțiile de justiție sau de o persoană oficială de pe teritoriul unui stat, în limitele competenței lor și în forma stabilită și certificată cu sigiliu cu blazon, sunt valabile pe teritoriul celorlalte state fără o altă legalizare. Tot în acest context, actele care pe teritoriul unui stat sunt recunoscute ca oficiale, au pe teritoriul celui alt stat aceeași forță probantă.

Conchidem prin a menționa că acordarea asistenței juridice internaționale nu implică pentru statul solicitant anumite cheltuieli. Prin urmare, statul solicitat nu va cere restituirea cheltuielilor ce țin de acordarea asistenței juridice. Fiecare stat suportă toate cheltuielile ce țin de acordarea asistenței juridice pe teritoriul său de unul singur.

2. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești

2.1. Fundamentul juridic

Fundamentul juridic privind acordarea asistenței juridice în materia recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești îl constituie convențiile internaționale multilaterale și bilaterale la care RM este parte, precum și legislația națională pertinentă.

Convențiile multilaterale:

- Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate din 20.06.1956, New-York,
- Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, din 22.01.1993, Minsk,
- Convenția privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine din 10.06.1958, New-York.

Convențiile bilaterale:

- Tratatul între RM și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 09.02.1993,
- Tratatul între RM și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993,
- Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, din 12.08.1982, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Cehă,
- Tratatul între URSS și Republica Populară Ungară privind acordarea asistenței juridice în materie civilă, familială și penală din 15.07.1958 și Protocolul la acesta din 19.10.1971, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Ungaria,

- Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.1996,
- Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală din 22.05.1996,
- Tratatul între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993,
- Tratatul între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993,
- Tratatul între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004.

Legislația națională:

- CPC, titlul IV,
- CE, art. 54.
- Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional nr. 24-XVI din 22 februarie 2008.

2.2. Recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești naționale peste hotare și ale celor străine pe teritoriul Republicii Moldova

2.2.1. Modul de legătură

Modalitatea de transmitere a cererii de recunoaștere și executare a hotărârilor judecătorești peste hotare depinde de instrumentul internațional la care se face trimitere în această cerere.

Prin urmare pot fi identificate trei practici de depunere a cererii privind executarea și recunoașterea hotărârilor judecătorești, prevăzute în convențiile bilaterale la care RM este parte.

Prima modalitate poate fi observată în tratatele privind asistența juridică încheiate cu Azerbaidjan, Federația Rusă, Lituania și Letonia. Potrivit acestor tratate cererea privind recunoașterea și executarea hotărârii urmează a fi depusă la organul de justiție care a examinat cauza în prima instanță. Această instanță, la rândul său transmite cererea cu toate materialele anexate către autoritatea centrală, care în cazul RM este Ministerul Justiției. Ministerul Justiției examinează setul de materiale în partea ce ține de corespunderea acestuia cu prevederile instrumentelor internaționale în domeniu și, după caz, îl transmite autorității centrale ale statului pe teritoriul căruia se pretinde executarea sau îl remite instanței inițiatoare pentru efectuarea rectificărilor ce se impun.

A doua modalitate, este prevăzută de Convenția de la Minsk din 22 ianuarie 1993 și tratatele încheiate cu România și Ucraina. Modalitatea în cauză presupune dreptul persoanei interesate de a adresa cererea atât instanței care a pronunțat cauza în prima instanță, cât și instanței de judecată străine, competentă de a se pronunța asupra recunoașterii și executării hotărârii. La fel, atragem atenția asupra celor indicate în tratatele încheiate de către URSS cu Republica Populară Ungară și Republica Socialistă Cehoslovacă, care prevăd posibilitatea depunerii cererii direct către instanța competentă a statului străin, doar în cazul în care persoana respectivă își are domiciliul pe teritoriul acestuia. Modalitățile indicate mai sus, presupun transmiterea obligatorie a cererilor prin intermediul autorităților centrale.

A treia situație este specifică Acordului între RM și Republica Turcia privind asistența juridică în materia civilă, comercială și penală, semnat la Ankara la 22 mai 1996. În

baza acestui instrument cererea se adresează organului ce a pronunțat hotărârea, care o transmite autorității centrale. Ministerul Justiției, în calitate de autoritate centrală, transmite această cerere, utilizând calea diplomatică, autorității centrale a celeilalte Părți, ultima expediind cererea organului nemijlocit competent asupra examinării admisibilității acesteia.

În cazul în care executarea hotărârii este solicitată în baza principiului de reciprocitate, fapt care presupune lipsa unui instrument la care sunt părți ambele state, cererea este transmisă pe cale diplomatică, pentru a reduce riscul adresării unui organ nepotrivit.

2.2.2. Cererea și condițiile de întocmire ale acesteia

Potrivit celor indicate în CPC al RM, o hotărâre judecătorească străină care nu a fost executată benevol poate fi pusă în executare pe teritoriul RM, în baza cererii creditorului.

În cererea respectivă urmează a fi indicate următoarele:

- numele sau denumirea creditorului, precum și al reprezentantului dacă cererea se depune de acesta, domiciliul (reședința) ori sediul;
- numele sau denumirea debitorului, domiciliul (reședința) ori sediul;
- solicitarea încuviințării executării silite a hotărârii, termenul de la care se cere executarea hotărârii.

La fel, în vederea soluționării rapide și juste a cauzei, în cerere se indică numerele de telefon, faxul, poșta electronică, alte date.

La întocmirea cererii de recunoaștere și executare a hotărârii străine pe teritoriul RM sau a unei hotărâri naționale pe teritoriul altui stat, urmează să se țină cont și de prevederile tratatelor bilaterale (dacă asemenea există) sau multilaterale, dacă ambele țări sunt părți la ele. În principiu, subliniem faptul că instrumentele internaționale în domeniu, la care RM este parte, nu se referă expres la careva condiții sau elemente obligatorii pe care cererea trebuie să le întrunească. În același timp, unele tratate bilaterale (încheiate cu Lituania, Letonia, Federația Rusă, Azerbaidjan, precum și tratatul încheiat între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă) stabilesc că conținutul cererii de recunoaștere și executare a hotărârii este determinat de legislația statului pe teritoriul căruia se pretinde executarea.

Aproape toate tratatele bilaterale în domeniu, la fel ca și Convenția din 22 ianuarie 1993 prevăd că cererea se întocmește în limba oficială a statului unde a fost pronunțată hotărârea, cu traducerea acesteia în limba oficială a statului pe teritoriul căruia hotărârea urmează a fi executată. În unele cazuri inițiatorul are dreptul să facă traducerea în limba rusa (Convenția din 22 ianuarie 1993) și/sau engleză (Letonia și Lituania).

2.2.3. Actele obligatorii

În conformitate cu dispozițiile art. 469 din Codul de Procedură Civilă la cererea adresată autorităților moldovenești se anexează actele cerute de tratatul internațional pertinent la care RM este parte. Dacă în tratatul internațional nu sunt indicate astfel de acte, la cerere se anexează:

- copia hotărârii judecătorești străine, încuviințarea executării căreia se cere, legalizată de judecată prin aplicarea semnăturii judecătorului și ștampilei instanței de judecată;

- actul oficial care confirmă rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești străine, conform legii statului în care s-a emis, dacă faptul acesta nu rezultă din hotărâre;
- actul care confirmă că partea împotriva căreia s-a emis hotărârea, deși a fost notificată legal, nu a participat la proces;
- actul care confirmă gradul de executare a hotărârii pe teritoriul statului unde a fost pronunțată hotărârea.

Toate actele indicate mai sus urmează să fie însoțite de traduceri în limba oficială a RM autorizate și supralegalizate³.

Tratatele internaționale în domeniu se referă, practic, la aceeași listă de acte.

Prin urmare, la solicitarea recunoașterii și executării unei hotărâri naționale pe teritoriul unui alt stat, ar putea fi urmate aceleași condiții și proceduri care sunt indicate mai sus.

2.2.4. Procedura de examinare a cererii

Potrivit legislației procesual civile, recunoașterea și executarea unei hotărâri străine pe teritoriul RM, este posibilă de realizare doar în baza încuviințării date de curtea de apel de drept comun în a cărei circumscripție urmează să se efectueze executarea sau, în cazul în care domiciliul sau sediul debitorului nu este cunoscut, la locul de aflare a bunului acestuia.

Hotărârea poate fi înaintată spre executare doar în termen de trei ani de la data rămânerii ei definitive, potrivit legii statului în care a fost pronunțată. Sub rezerva verificării condițiilor prevăzute de lege pentru încuviințarea executării hotărârii judecătorești străine, instanța judecătorească din RM nu poate proceda la reexaminarea fondului hotărârii judecătorești străine și nici la modificarea ei.

Tratatele bi- și multilaterale, la care RM este parte, conțin doar reglementări generale referitoare la procedura de examinare a cererilor, cum ar fi: tipul hotărârilor pasibile de recunoaștere și executare, tipul hotărârilor care se execută fără procedură specială, cazurile în care se poate refuza recunoașterea și executare ș.a.

Unele instrumente internaționale (de ex. Convenția din 22 ianuarie 1993) prevăd că modalitatea de executare silită se stabilește conform legislației naționale a statului de executare.

Approape toate tratatele se referă la posibilitatea recunoașterii pe teritoriul altor părți, fără vreo procedură specială, a hotărârilor emise de instanțele judecătorești (inclusiv hotărârile organelor de tutelă și curatelă, instituțiilor de stare civilă) ale fiecărei părți, care au intrat în vigoare și, reieșind din caracterul lor, nu necesită a fi executate.

³ Termenul de „supralegalizare” aici și în continuare, cu excepția actelor de stare civilă, nu trebuie înțeles în sensul Convenției de la Haga din 05.10.1961 cu privire la Apostilă. Supralegalizarea se referă eventual la semnătura judecătorului și ștampila instanței, atunci când traducerea actului se realizează în cadrul instanței judiciare, iar dacă actul este produs în limba de referință de către judecător (de exemplu în limba rusă, pentru cazurile Ucrainei, Belarusiei sau Rusiei), el trebuie semnat de judecător și autentificat prin ștampila instanței. Hotărârile judecătorești care au mai multe file trebuie numerotate și cusute, iar pe verso, pe locul cusut se indică numărul filelor și se aplică cu acuratețe ștampila instanței judiciare astfel încât să fie vizibilă.

Fiecare instrument internațional (la fel ca și legislația națională a RM) în materia recunoașterii și executării hotărârilor străine stabilește condiții, în limita cărora, instanța de judecată este în drept de a refuza încuviințarea executării.

Urmare a examinării cererii de recunoaștere și executare a hotărârii străine, parvenite în adresa sa, instanța emite un act judecătoresc (încheiere în cazul RM), privind admiterea sau respingerea acesteia.

În dependență de specificul legislativ al fiecărei țări, „încheierea” privind recunoașterea și executarea unei hotărâri străine poate fi contestată.

2.2.5. Procedura de notificare a solicitantului

De regulă, inițiatorului procedurii i se aduce la cunoștință despre rezultatele examinării cererii pe aceeași cale pe care ultima a parvenit. Suplimentar, inițiatorului procedurii i se remite originalul sau o copie certificată a actului prin care a fost încuviințată sau refuzată executarea hotărârii. Termenul redactării și emiterii actului respectiv este prevăzut de legislația fiecărui stat în parte. În cazul RM, copia încheierii judecătorești se expediază de judecată creditorului și debitorului în termen de trei zile de la data pronunțării.

2.3. Recunoașterea hotărârilor arbitrale internaționale

2.3.1. Modul de legătură

Modul de legătură în cazul recunoașterii și executării hotărârilor arbitrale, la fel ca și restul compartimentelor din prezentul capitol se caracterizează printr-un grad foarte scăzut al reglementării. Astfel, Convenția pentru recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine, încheiată la New-York la 10 iunie 1958, fiind un instrument internațional de bază care reglementează acest domeniu, nu conține prevederi referitoare la modul de transmitere a cererilor de recunoaștere și executare a acestui tip de hotărâri. În partea ce ține de acordurile bilaterale în domeniu, subliniem că referire la hotărârile arbitrale se face doar în cele încheiate cu Turcia și România. Potrivit, acordurilor respective, cererile în privința hotărârilor arbitrale se transmit în același mod ca și hotărârile pronunțate de instanțele de drept comun.

În pofida lipsei reglementărilor, a fost stabilită o practică potrivit căreia cererile de acest gen se depun autorității centrale, care în cazul RM este **Ministerul Justiției**, ultimul transmițând acestea organelor competente ale altor state, prin intermediul căii diplomatice. La fel, mai cu seamă în cazul statelor CSI, cererile de acest gen des se transmit direct prin intermediul autorităților centrale.

Cu referire la cele indicate în Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional nr. 24-XVI din 22 februarie 2008, subliniem că în cazul executării și recunoașterii unei hotărâri arbitrale pe teritoriul RM, cererea poate fi depusă nemijlocit instanței competente de către partea interesată.

2.3.2. Cererea și condițiile de întocmire ale acesteia

Convenția de la New-York nu se referă la careva condiții pe care trebuie să le întrunească cererea de recunoaștere și executare a hotărârii arbitrale, respectiv acestea pot fi regăsite în legislația internă a fiecărui stat.

Prin urmare, art. 475 din CPC stabilește că anumite proceduri referitoare la modul de recunoaștere și executare a hotărârilor străine sunt aplicabile și în cazul hotărârilor

arbitrale. În așa mod în cererea de recunoaștere a hotărârii arbitrale străine, la fel ca și în cererea de recunoaștere a unei hotărâri pronunțate de o instanță de drept comun, se indică:

- numele sau denumirea creditorului, precum și al reprezentantului dacă cererea se depune de acesta, domiciliul (reședința) ori sediul;
- numele sau denumirea debitorului, domiciliul (reședința) ori sediul;
- solicitarea încuviințării executării silite a hotărârii, termenul de la care se cere executarea hotărârii.

În cazul Turciei și României, cererea urmează să corespundă condițiilor generale indicate în acordurile bilaterale încheiate cu acestea.

2.3.3. Actele obligatorii

Potrivit art. 4 al Convenției de la New-York, odată cu cererea, partea cointereseată urmează să prezinte:

- originalul hotărârii autentificat în mod convenit, sau o copie a acestui original întrunind condițiile cerute pentru autenticitatea sa;
- originalul convenției arbitrale sau o copie întrunind condițiile cerute pentru autenticitatea sa.

În conformitate cu același articol, actele indicate mai sus, în situația în care nu sunt redactate în limba țării pe teritoriul căreia se cere executarea, urmează a fi traduse în această limbă, cu autentificarea traducerii de către un notar sau un agent diplomatic.

Reglementări similare conține și Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional nr. 24-XVI din 22 februarie 2008.

Potrivit celor indicate în art. 469 din CPC, actele anexate la cererea de recunoaștere și executare a hotărârii arbitrale străine pe teritoriul RM, urmează să fie însoțite de traduceri în limba de stat autorizate și supralegalizate. Supralegalizarea nu este necesară în cazul în care părțile sunt de acord cu depunerea actelor în copii certificate.

2.3.4 Procedura de recunoaștere

Potrivit celor indicate în art. 6 din Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional nr. 24-XVI din 22 februarie 2008, cererea de recunoaștere și executare a unei sentințe arbitrale pe teritoriul RM, se depune la **Curtea de Apel Economică**.

În conformitate cu Codul de procedură civilă, cererea se examinează în ședința de judecată, cu înștiințarea legală a debitorului despre locul, data și ora examinării. Sub rezerva verificării condițiilor stabilite de lege, instanța de judecată nu poate proceda la reexaminarea fondului hotărârii arbitrale și nici la modificarea ei.

Curtea de Apel Economică, în temeiul Legii nr. 24-XVI din 22 februarie 2008 este în drept să refuze admiterea cererii doar în următoarele cazuri:

a) la cererea părții împotriva căreia este invocată hotărârea dacă aceasta prezintă instanței de judecată probe că:

- o parte a convenției de arbitraj, menționate la art.7, se află în incapacitate sau convenția de arbitraj nu este valabilă conform legii căreia părțile au subordonat-ori, în lipsa unei indicații în acest sens, conform legii țării în care a fost pronunțată hotărârea;

- nu a fost informată în modul corespunzător despre desemnarea arbitrilor ori despre procedura arbitrală sau, din orice alt motiv justificat, nu a putut să prezinte explicații;
- hotărârea a fost pronunțată asupra unui litigiu care nu este prevăzut de convenția de arbitraj sau care nu se înscrie în prevederile convenției, sau care conține decizii asupra unor chestiuni ce depășesc prevederile convenției de arbitraj. Dacă dispozițiile hotărârii arbitrale referitoare la chestiunile cuprinse în convenția de arbitraj pot fi delimitate de cele care nu sunt incluse în ea, partea hotărârii care conține dispoziții referitoare la chestiunile cuprinse în convenția de arbitraj poate fi recunoscută și executată;
- constituirea tribunalului arbitral sau procedura arbitrală nu corespund convenției părților ori, în lipsa unei asemenea convenții, nu sunt conforme legislației statului în care a avut loc arbitrajul;
- hotărârea nu a devenit obligatorie pentru părți sau a fost desființată ori executarea ei a fost amânată de o instanță de judecată competentă a țării în care sau conform legii căreia a fost pronunțată hotărârea;

b) dacă instanța de judecată constată că:

- în conformitate cu legea RM, obiectul litigiului nu este susceptibil de soluționare prin arbitraj;
- recunoașterea sau executarea hotărârii arbitrale contravine ordinii publice a RM.

Recunoașterea și executarea sentinței arbitrale se realizează prin intermediul emiterii unei încheieri de către Curtea de Apel Economică.

În partea ce ține de încuviințarea executării sentințelor arbitrale pe teritoriul altor state, subliniem că procedura internă de examinare a cererilor este prevăzută de legislația națională a fiecărui stat în parte.

2.3.5. Procedura de notificare a solicitantului

Notificarea despre recunoașterea sau refuzul de a recunoaște o hotărâre arbitrală de către instanța competentă, de regulă, se realizează pe aceeași cale prin care a parvenit cererea.

2.4. Executarea hotărârilor judecătorești străine și hotărârilor arbitrale internaționale pe teritoriul Republicii Moldova

2.4.1. Emiterea titlului executoriu

Potrivit art. 470 din CPC, în temeiul hotărârii judecătorești străine/hotărârii arbitrale străine și încheierii, rămase irevocabile, de încuviințare a executării ei silite, se eliberează un titlu executoriu, care se expediază instanței de la locul de executare a hotărârii judecătorești străine.

În titlu executoriu se indică atât denumirea instanței de judecată străine sau a arbitrajului internațional, cât și denumirea instanței de judecată din RM care a recunoscut și încuviințat executarea acestei hotărâri.

2.4.2. Autoritatea competentă de executare

Executarea silită a documentelor executorii revine **Departamentului de executare a Ministerului Justiției** și se efectuează prin intermediul subdiviziunilor sale teritoriale, denumite oficii de executare. În așa mod, executarea titlului executoriu, emis în baza hotărârii și încheierii indicate mai sus, ține de competența oficiului de executare în circumscripția căruia își are domiciliul sau sediul debitorul sau oficiul fiscal pe teritoriul căruia este amplasat bunul.

2.4.3. Procedura de executare

Potrivit art. 54 din CE, procedura de executare se intentează la cererea creditorului urmăritor sau la demersul instanței de judecată, prin prezentarea documentului executoriu pentru executare.

Executorul judecătoresc, în termen de 3 zile de la primirea documentului executoriu, adoptă o încheiere cu privire la primirea sau refuzul de a primi documentul executoriu pentru executare. Ulterior, executorul judecătoresc adoptă o încheiere privind intentarea procedurii de executare, care se expediază creditorului și debitorului în termen de 3 zile. Urmare a acestor proceduri se recurge la executarea silită.

3. Starea civilă

Asistența juridică internațională, de asemenea, prevede și compartimentul ce ține de transmiterea documentelor privind actele de stare civilă.

3.1. Fundamentul juridic

Eliberarea actelor de stare civilă de către autoritățile RM și de către autoritățile statelor străine are loc în baza instrumentelor internaționale la care RM este parte. Trebuie însă să subliniem faptul că acest segment este puțin acoperit de instrumentele internaționale în materie, însă suficient pentru acordarea asistenței juridice solicitate. În lipsa unui tratat internațional, poate fi acordată asistența juridică internațională în baza principiului reciprocității prin intermediul canalelor diplomatice.

Convenții internaționale:

- Convenția privind procedura civilă din 01.03.1954, Haga, art.25,
- Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22.01.1993, Minsk, art.14,
- Convenția nr. 16 a Comisiei Internaționale Stare Civilă privind eliberarea extraselor multilingve de pe actele de stare civilă din 08.09.1976, Viena,
- Convenția cu privire la apostilă din 05.10.1961, Haga.

Tratate bilaterale:

În principiu toate tratatele bilaterale încheiate de RM cu alte state în domeniul asistenței juridice au clauze referitoare la materia stării civile.

Legislația națională:

- Legea nr. 100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă.

3.2. Solicitarea actelor de stare civilă

Act de stare civilă este actul juridic întocmit sau înscris, potrivit legii, în registrele de stare civilă, în scopul de a servi la consemnarea și dovedirea stării civile sau a modificărilor intervenite în starea civilă a unei persoane. Asemenea prevederi le putem regăsi și la art. 3 din Legea nr. 100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă, care spune că actele de stare civilă sunt înscrisuri autentice de stat, prin care se confirmă faptele și evenimentele ce influențează apariția, modificarea sau încetarea drepturilor și obligațiilor persoanelor și se caracterizează statutul de drept al acestora. Sunt recunoscute valabile numai actele de stare civilă înregistrate la organele de stare civilă.

Potrivit Convenției de la Haga privind procedura civilă din 01.03.1954, precum și Convenției de la Minsk privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22.01.1993, statele se obligă să expedieze una alteia, la cerere, fără plată, certificate de stare civilă. Aceleași dispoziții figurează și în tratatele bilaterale.

3.2.1. Modul de legătură

Modul de legătură cu privire la transmiterea actelor de stare civilă îl regăsim în oricare din instrumentele internaționale amintite supra, acesta diferențiindu-se în dependență de tratatul în baza căruia se cere un act de stare civilă.

Deși majoritatea acordurilor bilaterale încheiate de RM cu alte state prevăd că solicitarea actelor de stare civilă se efectuează prin intermediul căilor diplomatice, sunt state care în raport de cooperare cu țara noastră preferă modul direct de transmitere, prin autoritățile centrale, acestea fiind, de exemplu, Ucraina și Azerbaidjan, chiar dacă tratatul bilateral prevede calea diplomatică.

Această modalitate de transmitere este stipulată expres numai în Tratatul între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală și în Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală, autoritatea centrală fiind **Ministerul Justiției**.

Prin semnarea la 28.03.1997 a Protocolului la Convenția privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 22.01.1993, a fost completat art. 14 al Convenției, care prevede calea de transmitere a actelor de stare civilă, ca fiind nemijlocit prin intermediul organelor de înregistrare a actelor stării civile a statelor-părți (**Ministerul Dezvoltării Informaționale** – în cazul RM), cu înștiințarea cetățeanului despre expedierea documentelor.

În acest context, o problemă întâlnită frecvent în procesul de solicitare a actelor de stare civilă este eliberarea actelor sus-menționate, de către autoritățile străine instituțiilor neconstituționale ale așa-numitei „republici moldovenești nistrene”, precum și transmiterea acestora, evitând autoritățile centrale constituționale ale RM.

În această ordine de idei, locuitorii din partea stângă a Nistrului se adresează oficiilor de stare civilă neconstituționale de pe teritoriul transnistrean, care la rândul lor, transmit solicitările de eliberare a actelor direct oficiilor de stare civilă ale autorităților străine, evitând, efectiv, calea oficială – Ministerul Justiției și Ministerul Dezvoltării Informaționale. În rezultatul examinării cererilor de asistență juridică internațională, autoritățile statelor străine transmit actele solicitate, fie autorităților transnistrene nemijlocit, fie Ministerului Justiției al RM, în conformitate cu prevederile tratatelor internaționale la care RM este parte.

În cadrul MDI există o listă a oficiilor de stare civilă subordonate acestuia, abilitate pentru implementarea instrumentelor internaționale sus-menționate. Prin urmare, în legătură cu realizarea drepturilor locuitorilor regiunii transnistrene, MDI a delegat următoarele oficii:

- OSC Anenii Noi pentru locuitorii din Tiraspol;
- OSC Criuleni pentru locuitorii din Dubăsari și Grigoriopol;
- OSC Rezina pentru locuitorii din Râbnița;
- OSC Sănătăuca pentru locuitorii din Camenca;
- OSC Ștefan Vodă pentru locuitorii din Slobozia;
- OSC Varnița pentru locuitorii din Bender.

Respectiv, pentru o colaborare fructuoasă în acest sens, locuitorii solicitanți trebuie să se adreseze nemijlocit acestor oficii, întru respectarea instrumentelor internaționale și înlăturarea tuturor divergențelor apărute în acest proces.

3.2.2. Procedura de solicitare a actelor de stare civilă

MDI va întocmi, la cererea solicitantului, delegația de transmitere a actelor stării civile, precum și, la apelul Ministerului Justiției, va proceda la eliberarea actelor sus-menționate, către statul solicitant, ținând cont de prevederile tratatelor internaționale ratificate în acest sens. În această ordine de idei, la parvenirea cererii de la MDI, după un control riguros, Ministerul Justiției o va putea trimite, după caz, în funcție de existența și prevederile unui instrument internațional: fie autorității centrale competente din statul solicitat, fie misiunii diplomatice a RM, prin intermediul MAEIE.

Dacă se constată neregularități, Ministerul Justiției are dreptul de a restitui cererea pentru întocmirea corespunzătoare a ei. Aceeași procedură se aplică și în cazul când RM este statul solicitat. Ministerul Justiției, îndată ce va primi o cerere de acordare a asistenței juridice, va purcede la același control riguros al cererii și, în caz pozitiv, o va retrimite Ministerului Dezvoltării Informaționale. În momentul executării de către organul de stare civilă a cererii de acordare a asistenței, în funcție de modul de parvenire a cererii, actele de stare civilă vor fi transmise de către Ministerul Justiției, pe aceeași cale.

3.2.3. Limba de comunicare

La formularea cererii de asistență juridică, se va folosi una din limbile de comunicare prevăzute în tratatul internațional aplicabil în relația cu statul solicitat.

Conform Convenției de la Minsk privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22.01.1993, în relațiile de cooperare se va folosi limba oficială a statului sau limba rusă. Cât ține de tratatele bilaterale, menționăm că aici se utilizează atât limbile oficiale ale statelor solicitante, cât și a celor solicitate.

De exemplu, tratatele încheiate cu Turcia, Letonia și Lituania permit întocmirea cererilor în limba statului solicitant cu anexarea traducerilor corespunzătoare în limba statului solicitat sau în limba engleză. În raport cu Ucraina, Azerbaidjan și Federația Rusă se comunică în limba rusă.

În ceea ce privește termenele de eliberare a actelor de stare civilă, sfera civilă nu acoperă acest segment, ele fiind prevăzute, eventual, de *lex fori*, respectând sintagma de termen rezonabil.

3.2.4. Solicitanții și actele care pot fi solicitate

În majoritatea instrumentelor internaționale este prevăzut că instituția solicitată execută o cerere de acordare a asistenței juridice internaționale în conformitate cu normele în vigoare ale statului său.

Prin urmare, conform Legii nr. 100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă, în caz de deteriorare sau pierdere a certificatului de stare civilă, oficiul stare civilă sau Arhiva registrelor, identificând actul de stare civilă respectiv, eliberează un nou certificat cu inscripția "Duplicat".

Acesta poate fi eliberat:

- titularului actului de stare civilă;
- membrilor familiei, rudelor decedatului sau altor persoane îndreptățite - în cazul în care titularul actului de stare civilă a decedat;
- părinților, tutorilor sau curatorilor, reprezentantului autorității tutelare - în cazul în care titularul actului de naștere nu a atins vârsta majoratului;
- unei persoane ce dispune de procură, autenticată notarial, ce îi oferă dreptul de a primi duplicatul respectiv.

De asemenea, nu se admite eliberarea de duplicate ale:

- certificatului de naștere pe numele copilului - părinților sau unuia dintre părinții copilului, față de care ei au fost decăzuți din drepturile părintești;
- certificatului de căsătorie - persoanelor care sunt divorțate sau a căror căsătorie a fost recunoscută nulă.

Persoanelor care sunt divorțate sau a căror căsătorie a fost recunoscută nulă, li se pot elibera, la cerere, extrase de pe actele de stare civilă respective.

3.3. Conținutul și forma cererii

În linii generale, instrumentele internaționale care reglementează acest subiect nu cuprind o asemenea informație ceea ce ne face să credem, prin analogie, că ea trebuie să respecte întru totul condițiile unei cereri de acordare a asistenței juridice internaționale cu specificările ce îi revin sferei de acte de stare civilă. Prin urmare ea trebuie să conțină:

- denumirea autorității de la care emană actul transmis (instituția solicitantă),
- denumirea autorității căreia îi este adresată rugămintea (instituția solicitată),
- tratatul în baza căruia se cere asistența,
- numele, prenumele, anul nașterii și adresa completă a persoanei care solicită actul de stare civilă,
- toate indiciile necesare verificării unui act de stare civilă (localitatea, anul, orice circumstanțe).

Cererea trebuie să fie semnată și autenticată prin ștampila organului competent.

În toate cazurile când o cerere de acordare a asistenței juridice nu poate fi executată de către autoritățile solicitate, aceasta va informa imediat autoritatea solicitantă, indicând motivele imposibilității executării acesteia.

Conform tratatelor încheiate de RM cu alte state, actele care au fost întocmite de către un organ oficial de pe teritoriul unui stat sunt valabile pe teritoriul celui alt stat fără o altă legalizare. Însă, în aceeași ordine de idei, Legea RM privind actele de stare civilă, stipulează că certificatele de stare civilă eliberate de organele de stare civilă ale RM sunt recunoscute pe teritoriul altor state după respectarea procedurii de supralegalizare a actelor oficiale, dacă tratatele internaționale la care RM este parte nu prevăd altfel. De asemenea, actele de stare civilă eliberate cetățenilor străini și apatrizilor de către organele competente ale țărilor străine, în conformitate cu legile țărilor respective, sunt recunoscute valabile în RM după supralegalizarea lor, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel. Actele de stare civilă ale cetățenilor RM întocmite de către organele competente ale țărilor străine au forță probantă în RM numai dacă sunt transcrise în registrele de stare civilă ale RM. Transcrierea actelor de stare civilă și înscrierea mențiunilor primite din străinătate se efectuează de către oficiile stare civilă, cu aprobarea prealabilă a Direcției principale stare civilă a Ministerului Dezvoltării Informaționale. Cetățeanul RM este obligat să declare transcrierea, în termen de 6 luni de la întoarcerea în țară sau de la primirea din străinătate a certificatului de stare civilă ori a copiei sau extrasului de pe actul de stare civilă.

3.4. Extrasele multilingve în contextul european

O inovație în domeniul actelor de stare civilă este Convenția nr. 16 a Comisiei Internaționale Stare Civilă privind eliberarea extraselor multilingve de pe actele de stare civilă din 08.09.1976, Viena. Aceasta a fost semnată în scopul instituirii unui cadru reglementar comun privind eliberarea unor extrase de pe actele de stare civilă destinate utilizării în străinătate și înlăturarea condiției de supralegalizare a actelor de stare civilă. Astfel, această Convenție substituie procedura de legalizare și traducere a actelor de stare civilă cu una esențial simplificată, rapidă, avantajoasă atât din punct de vedere al timpului, cât și financiar. Aceasta vine a fi o experiență nouă pentru RM în domeniul stării civile la nivel european. Convenția nu contravine actelor internaționale la care RM este parte și nici legislației naționale în vigoare.

Pe de altă parte, dacă e să abordăm în paralel cele două convenții în domeniu, și anume Convenția de la Haga din 05.10.1961 cu privire la Apostilă, aplicabilă pe teritoriul RM din 16 martie 2007 și Convenția CIEC privind eliberarea extraselor multilingve de pe actele de stare civilă din 8 septembrie 1976, apostila vizează un spectru larg de acte oficiale emise de autoritățile statale, inclusiv și actele de stare civilă, pe când Convenția CIEC nr.16 privește doar extrasele de pe actele de naștere, deces și căsătorie. Conform Convenției de la Haga din 1961, actul de stare civilă pentru a avea forță probantă în străinătate, urmează a-i fi aplicată apostila. Apostila, însă, nu liberează titularul certificatului de obligația de traducere.

Convenția de la Viena nu exclude aplicarea prevederilor Convenției cu privire la Apostilă în privința actelor de stare civilă, ci doar oferă o alternativă rapidă, actele respective producând efecte juridice pe teritoriul statului străin fără a necesita o procedură suplimentară de traducere și legalizare.

Aderarea la această din urmă convenție nu este decât lărgirea sferei de integrare activă a RM în spațiul european.

4. Materia succesorală

4.1. Fundamentul juridic

Printre compartimentele în legătură cu care se realizează cooperarea juridică internațională poate fi regăsită și materia succesorală. Asistența juridică interstatală în materie se caracterizează printr-un grad relativ scăzut de reglementare.

Convenții internaționale:

- Convenția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 22 ianuarie 1993.

Convenții bilaterale:

Norme referitoare la elementul de extraneitate al materiei succesorale pot fi observate în toate acordurile bilaterale încheiate de către RM în domeniul asistenței juridice internaționale.

Legislația națională:

- Legea nr. 1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat, care conține anumite reglementări aferente procedurii descrise.

4.2. Modul de legătură

Modul de legătură și limba de comunicare în asistența referitoare la materia succesorală sunt reglementate prin fiecare instrument bilateral sau regional în mod separat. Cu toate acestea, subliniem existența anumitor practici similare în colaborarea desfășurată cu diferite state.

Prin urmare, în situația în care cererea este întocmită în baza Convenției din 22 ianuarie 1993, aceasta urmează a fi transmisă prin intermediul autorității centrale a statului parte la Convenție care, în cazul dat, este **Ministerul Justiției**. Astfel, la întocmirea unei cereri de asistență juridică în materie succesorală, notarul din RM, urmează să transmită această cerere Ministerului Justiției al RM care, după examinarea acesteia, intervine cu solicitare către Ministerului Justiției al țării respective, în vederea transmiterii acesteia organului nemijlocit competent de executare.

Reglementări similare pot fi regăsite și în majoritatea acordurilor bilaterale în domeniu, excepție constituind Tratatul între RM și Turcia din 22 mai 1996, unde este prescrisă autorităților centrale utilizarea căii diplomatice, ceea ce presupune transmiterea cererilor sau documentelor rezultate din executarea acestora prin intermediul misiunilor diplomatice.

4.3. Cererea și condițiile de întocmire ale acesteia

Convenția din 1993 și tratatele bilaterale menționate mai sus nu conțin prevederi referitoare la formă, conținutul sau condițiile de întocmire a cererii în materie succesorală. Prin urmare, acestei categorii de cereri îi corespund condițiile generale referitoare la toate tipurile de cereri. Astfel, cererea trebuie să conțină următoarele elemente:

- denumirea instituției solicitante;
- denumirea instituției solicitate;

- denumirea cauzei în legătură cu care se solicită asistența;
- numele și prenumele persoanei, în legătură cu care se solicită asistența, inclusiv domiciliul, cetățenia, locul și data nașterii; pentru persoanele juridice – denumirea și sediul lor;
- conținutul cererii, precum și alte date pertinente, necesare executării acesteia;

Cererea urmează a fi semnată și autenticată cu sigiliului instituției solicitante. La întocmirea cererii urmează să se țină cont de faptul că anumite tratate (de ex. Tratatul între RM și Turcia) prevăd întocmirea cererii în două exemplare.

O chestiune importantă constă în faptul că cererea urmează a fi adresată "organului competent" al țării respective, fiind transmisă Ministerului Justiției care, la rândul său, o transmite conform destinației.

Cu referire la limba de comunicare, menționăm că potrivit art. 17 al Convenției din 1993, în relațiile sale reciproce, instituțiile de justiție ale Statelor Contractante folosesc limbile sale oficiale sau limba rusă. În cazul acordurilor bilaterale încheiate cu Letonia, Lituania, Ucraina, Turcia, cererile urmează a fi întocmite în limba statului solicitant cu anexarea traducerilor acestora în limba statului solicitat sau engleză (sau rusă, în cazul Ucrainei). Tratatul din 15 iulie 1958 și din 12 august 1982 încheiate între URSS cu Republica Populară Ungară și, respectiv, Republica Socialistă Cehoslovacă, la care RM a devenit parte prin succesiune, prevăd utilizarea de către organele fiecărui stat parte a limbilor sale oficiale (ungară, slovacă, cehă și rusă).

4.4. Volumul asistenței

Volumul asistenței juridice internaționale în domeniul respectiv nu este limitat, autoritățile solicitante (în marea majoritate a cazurilor - notarii) fiind liberi de a se adresa cu cereri ori de câte ori a apărut necesitatea, în legătură cu realizarea competențelor sale. În majoritatea cazurilor, prin intermediul cererilor, se solicită copii de pe documentele din dosarele succesoriale deschise pe teritoriul altor state sau informații despre posibile bunuri care aparțineau persoanelor decedate peste hotare.

4.5. Procedura de executare

La parvenirea unei cereri de asistență juridică formulată de către un notar care activează pe teritoriul RM, Ministerul Justiției o examinează din punct de vedere a corespunderii acesteia cu prevederile tratatelor internaționale în baza cărora ultima a fost întocmită. În situația în care corespunde condițiilor, cererea este transmisă autorității centrale a statului de executare, cu solicitarea de a fi transmisă organului nemijlocit competent. Dacă se constată că nu a fost formulată corespunzător, cererea se remite inițiatorului spre revizuire, fiind indicate neajunsurile.

În cazul unei cereri parvenite de la autoritatea centrală a unui stat străin, Ministerul Justiției iarăși recurge la examinarea corespunderii acesteia cu prevederile tratatelor internaționale în baza cărora ultima a fost întocmită și, după caz, o remite inițiatorului spre revizuire sau o transmite organului competent în vederea executării. În situația în care cererea constă în solicitarea de informații în legătură cu un dosar succesoral, deschis pe teritoriul RM, Ministerul Justiției verifică existența acestuia, cu identificarea notarului care l-a deschis, prin intermediul bazei de date administrate de către una din subdiviziunile sale – **Centrul de Informații Juridice**.

Procedurile indicate mai sus nu sunt condiționate de respectarea unor termene prestabilite, executarea cererilor urmând a fi realizată într-o perioadă rezonabilă.

5. Pensia alimentară

5.1. Fundamentul juridic

Fundamentul juridic privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, în raport cu RM, îl constituie, în linii mari instrumentele internaționale.

Convențiile multilaterale:

- Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, din 20.06.1956, New York,
- Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, din 22.01.1993, Minsk.

Convențiile bilaterale:

- Tratatul între RM și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 09.02.1993,
- Tratatul între RM și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993,
- Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, din 12.08.1982, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Cehă,
- Tratatul între URSS și Republica Populară Ungară privind acordarea asistenței juridice în materie civilă, familială și penală din 15.07.1958 și Protocolul la acesta din 19.10.1971, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Ungaria,
- Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.1996,
- Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală din 22.05.1996,
- Tratatul între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993,
- Tratatul între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993,
- Tratatul între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004.

Însă, în măsura în care procedura generală de recunoaștere și executare a fost deja elucidată într-un capitol anterior al acestei lucrări, vom rezerva timpul și spațiul pentru abordarea subiectului la nivel de Convenția din 20.06.1956, menționată supra.

Legislația națională:

- CPC, art. 39.
- CF, Titlu IV, cap.12.
- Legea nr. 88 din 20.04.2006 pentru aderarea RM la Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate din 20.06.1956, New York.

În lipsa unui tratat internațional, poate fi acordată asistența juridică internațională în baza principiului reciprocității prin intermediul canalelor diplomatice.

5.2. Desemnarea instituțiilor intermediare și transmițătoare

În sensul Convenției privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, încheiată la New York la 20 iunie 1956, una sau mai multe autorități administrative sau juridice urmează a fi desemnate în vederea exercitării pe teritoriul său a funcțiilor de autorități transmițătoare. În aceeași ordine de idei, va fi desemnat și un organ public sau privat întru exercitarea funcției intermediare.

În temeiul Legii nr. 88 din 20.04.2006 pentru aderarea RM la Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, **Ministerul Justiției** este desemnat în calitate de autoritate transmițătoare și de instituție intermediară. Tot aici se cuvine să menționăm că, prevederile Convenției în speță, până la restabilirea deplină a integrității teritoriale a RM, se aplică doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile RM.

Modalitatea de transmitere a unei cereri pentru recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate în baza tratatelor bilaterale la care RM este parte, este identică cu cea descrisă la capitolul recunoaștere și executare.

5.2.1. Funcțiile instituțiilor intermediare

Acționând în limitele puterilor conferite de către creditor, care vor fi explicate un pic mai târziu, instituția intermediară ia, în numele creditorului, toate măsurile necesare pentru asigurarea obținerii pensiei de întreținere. De asemenea, ea trebuie să țină la curent autoritatea transmițătoare despre mersul cursului unei cereri. Atunci când executarea cererii este imposibilă, instituția intermediară va comunica motivele imposibilității și va transmite dosarul autorității transmițătoare. Prin urmare, în calitate de instituție intermediară, MJ va avea atribuții numai în ceea ce privește primirea actelor creditorilor din străinătate și, corespunzător, comunicarea răspunsurilor, cu dreptul de a desemna autoritatea tutelară teritorială competentă să acționeze în numele creditorului. În calitate de autoritate transmițătoare, MJ primește cererea creditorului și actele anexate acesteia, în vederea obținerii pensiei de întreținere de la debitor și o transmite instanței competente, similar situației când este vorba de recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate conform prevederilor tratatelor bilaterale încheiate de RM cu alte state.

Un lucru important de menționat este faptul că, în majoritatea cazurilor, în cadrul spațiului CSI, obținerea pensiei alimentare stabilite printr-o hotărâre judecătorească, se realizează în lumina Convenției de la Minsk din 1993 sau a tratatelor bilaterale pertinente, respectându-se simpla procedură de recunoaștere și executare, așa cum s-a menționat și ceva mai devreme.

5.2.2. Limba de comunicare

Toate documentele adresate RM în temeiul prevederilor Convenției de la New York din 1956 vor fi însoțite de traduceri legalizate în **limba de stat**. Astfel de declarații poate face orice stat contractant. De aceea, în majoritatea cazurilor, dosarele depuse de către creditorii urmează a fi traduse în **limba statului solicitat**. Limba de comunicare (scrisorile adresate reciproc) între instituția transmițătoare și cea intermediară se va face fie în limbile lor oficiale, fie în una din **limbile de circulație europeană** (de obicei fiind engleza).

5.3. Obținerea pensiei de întreținere

Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, încheiată la New York la 20 iunie 1956 are ca obiect să faciliteze unei persoane-creditor, care se găsește pe teritoriul unui stat, obținerea pensiei de întreținere la care ea pretinde că are dreptul din partea unei alte persoane-debitor, care se află sub jurisdicția unui alt stat.

În acest context, când apare necesitatea, creditorul poate să adreseze o cerere unei autorități transmițătoare a statului unde se află, pentru a obține pensia de întreținere din partea debitorului.

5.3.1. Procedura internă

Legea care reglementează încuviințarea obținerii pensiei de întreținere este legea statului debitorului. Prin urmare, așa cum am menționat și mai devreme, pertinent pentru acest capitol este CF care prevede că părinții sunt obligați să-și întrețină copiii minori și copiii majori inapți de muncă care necesită sprijin material.

Modul de plată a pensiei de întreținere se determină în baza unui contract încheiat între părinți sau între părinți și copilul major inapt de muncă. Dacă lipsește un atare contract și părinții nu participă la întreținerea copiilor, pensia de întreținere se încasează pe cale judecătorească, la cererea unuia dintre părinți, a tutorelui copilului sau a autorității tutelare.

Pensia de întreținere pentru copilul minor se încasează din salariul și/sau din alte venituri ale părinților în mărime de 1/4 - pentru un copil, 1/3 - pentru 2 copii și 1/2 - pentru 3 și mai mulți copii. Cuantumul acestor cote poate fi micșorat sau majorat, de instanța judecătorească, ținându-se cont de starea materială și familială a părinților, precum și de alte circumstanțe importante. În cazul în care unii copii rămân cu un părinte, iar alții - cu celălalt, pensia de întreținere plătită în favoarea părintelui mai puțin asigurat se stabilește într-o sumă bănească fixă. În cazurile când părintele care datorează întreținere copilului său are un salariu și/sau alte venituri neregulate sau fluctuabile ori primește salariu și/sau alte venituri, total sau parțial, în natură, ori nu are un salariu și/sau alte venituri, precum și în alte cazuri când, din anumite motive, încasarea pensiei de întreținere, sub forma unei cote din salariu și/sau alte venituri, este imposibilă, dificilă sau lezează substanțial interesele uneia dintre părți, instanța judecătorească poate să stabilească cuantumul pensiei de întreținere într-o sumă bănească fixă plătită lunar sau, concomitent, într-o sumă bănească fixă și sub forma unei cote din salariu și/sau alte venituri. Cuantumul sumei bănești fixe încasate în conformitate cu cele menționate supra, se determină de instanța judecătorească, ținându-se cont de starea materială și familială a părților, de alte circumstanțe importante. Pensia de întreținere a copilului minor care a rămas fără ocrotire părintească se plătește tutorelui (curatorului) acestuia. Dacă copilul se află într-o instituție educativă, curativă, de asistență socială sau altă instituție similară, 50 la sută din pensia de întreținere încasată de la părinți se transferă pe contul instituției respective și se ține evidența pentru fiecare copil în parte, depunerile folosindu-se pentru întreținerea copilului. Restul de 50 la sută se transferă într-un cont deschis pe numele copilului la o instituție financiară.

Persoana care are dreptul la întreținere poate porni o acțiune privind încasarea pensiei de întreținere, indiferent de termenul care a trecut de la momentul apariției dreptului respectiv. Pensia de întreținere se încasează de la data adresării în instanța judecătorească. Pensia de întreținere poate fi încasată pentru perioada anterioară adresării în instanța judecătorească dacă se va stabili că în perioada respectivă s-au

întreprins măsuri de acordare a întreținerii, dar debitorul întreținerii s-a eschivat de la plata pensiei. Instanța judecătorească este în drept să hotărască încasarea pensiei de întreținere de la data depunerii cererii. Odată decis acest fapt, creditorul (sau reprezentatul său legal) este în drept de a solicita pensia stabilită și în baza instrumentului internațional, în cazul în care debitorul se află în afara granițelor RM.

5.3.2. Cererea și mijloacele de probă

Cererea care urmează a fi expediată autorității intermediare, trebuie să fie însoțită de toate documentele necesare și, mai cu seamă, de o procură care autorizează instituția intermediară, despre care am pomenit mai devreme, să acționeze în numele creditorului. De asemenea, cererea va conține:

- numele și prenumele, adresa, data nașterii, cetățenia și profesia creditorului, precum și, în caz de necesitate, numele și adresa reprezentantului său legal,
- numele și prenumele, adresa (dacă este posibil), data nașterii, cetățenia și profesia debitorului,
- instrumentul în baza căruia se operează solicitarea,
- fotografiile creditorului și a debitorului,
- o expunere detaliată a motivelor pe care se întemeiază cererea, obiectul acesteia și orice alte date pertinente privind veniturile și situația familială a creditorului și a debitorului.

În conformitate cu articolul 3 alineatul 2 al Convenției de la New York, Legea nr. 88 din 20.04.2006 pentru aderarea RM la Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate, recunoaște mijloacele de probă cerute în sprijinul cererilor de pensie de întreținere ca fiind drept următoarele:

- procură specială acordată instituției intermediare din țara în care domiciliază debitorul,
- copia legalizată a certificatului de căsătorie sau de divorț, după caz,
- copia legalizată a certificatului de naștere a copilului.

Pentru persoanele majore fără venituri se vor prezenta suplimentar:

- adeverința privind veniturile lunare, certificatul privind mărimea pensiei,
- alte acte doveditoare ale situației persoanei nevoiașe (certIFICATE școlare, certificate medicale pentru persoanele cu handicap etc.),
- contul bancar al creditorului la care pot fi transferate sumele de bani cu titlu de pensie de la debitorul din străinătate,
- fotografii, în măsura posibilităților, ale creditorului și ale debitorului,
- alte acte suplimentare, la solicitarea instanței judecătorești.

Dacă instituția intermediară, consideră că dosarul este incomplet sau dacă necesită o informație adițională sau un certificat adăugător, ea este în drept să-l solicite fără niciun fel de ezitări. Dat fiind faptul că pe parcursul executării unei cereri de acordare a pensiei de întreținere, se aplică legea națională de pe teritoriul unde se află debitorul, fiecare stat își asumă conștient posibilitatea tergiversării acestui proces. Fiecare stat are legislația sa internă care prevede anumite proceduri și termene la care statul solicitant

trebuie să se conformeze. Dacă statul solicitat consideră că creditorul este de rea credință și are motive întemeiate în acest sens, el poate refuza analizarea dosarului.

Actele enumerate supra se întocmesc în dublu exemplar, fiind însoțite de traduceri în limba statului solicitat, legalizate în modul corespunzător.

5.3.3. Hotărârea judecătorească

Atunci când în favoarea creditorului există o hotărâre judecătorească definitivă sau nedefinitivă care prevede perceperea pensiei de întreținere, autoritatea transmițătoare o va atașa setului de documente necesar pentru depunerea dosarului în acest sens.

Dacă există un proces-verbal special asupra dezbaterilor din cursul procesului în urma căruia a rezultat acea hotărâre, ea este binevenită la acest dosar, precum și orice altă informație de acest gen ar cataliza procesul de obținere a pensiei în străinătate.

5.3.4. Comisiile rogatorii

Tot în acest context, în cazul când legea a două state părți la Convenția de la New York admite comisiile rogatorii, instanța sesizată cu o acțiune de percepere a pensiei de întreținere, va putea cere efectuarea administrării unor probe, prin intermediul unei comisii rogatorii, în acest sens. În continuarea celor spuse, autoritatea solicitată este obligată să informeze autoritatea transmițătoare și instituția intermediară, precum și pe debitor despre data și locul unde se va desfășura măsura solicitată, pentru ca părțile să poată asista în acest sens. Comisia rogatorie în cauză urmează a fi efectuată cu toată diligența. Dacă executarea acesteia este tergiversată, statul solicitant trebuie să fie informat despre acest lucru neîntârziat. Efectuarea comisiei rogatorii poate fi refuzată dacă statul solicitat consideră a fi de natură să aducă atingere suveranității sau securității sale.

5.4. Transmiterea dosarului

Autoritatea transmițătoare, după controlul de regularitate internațională și după ce se asigură de respectarea tuturor cerințelor, precum și, dacă consideră ca fiind de bună-credință, trimite dosarul instituției intermediare a statului debitorului. Ea poate comunica instituției intermediare opinia sa asupra temeiniciei cererii.

5.5. Cheltuieli

Nicio remunerație nu poate fi percepută de către autoritățile transmițătoare și instituțiile intermediare pentru serviciile pe care acestea le prestează.

6. Încuviințarea adopției

Adopția reprezintă o instituție ordinară a dreptului familiei care, însă, capătă nuanțe mai complicate atunci când întrunește unul sau mai multe elemente de extraneitate.

Prin urmare, un subiect, care ar merita atenție, este recunoașterea pe teritoriul RM a hotărârilor judecătorești străine, prin care a fost încuviințată adopția unui cetățean al RM.

6.1. Fundamentul juridic

- CF, capitolul 18,
- CPC, capitolul 23.

6.2. Procedura

Potrivit celor indicate în CF, adopția copiilor cetățeni ai RM cu domiciliul în afara teritoriului RM, efectuată de către organele abilitate ale statului străin al cărui cetățean este adoptatorul, se recunoaște ca valabilă în RM cu condiția autorizării ei anticipate de către **autoritatea centrală pentru protecția copilului**.

Pe de altă parte, hotărârile referitoare la adopție nu au caracter patrimonial și, cu referire la acordurile bilaterale în domeniu, urmează a fi recunoscute fără vreo procedură specială, ținându-se cont de lipsa necesității executării acestora.

La fel, atragem atenția asupra celor indicate în CPC, potrivit căruia instanțele judecătorești ale RM examinează cauzele în procedură specială dacă persoana, în a cărei privință se solicită încuviințarea adopției, este cetățean al RM sau are domiciliu în RM.

Cele indicate mai sus denotă lipsa unei proceduri clar stabilite, parcurgerea căreia ar permite recunoașterea categoriei de hotărâri judecătorești străine indicate mai sus, cu respectarea tuturor condițiilor și măsurilor de siguranță necesare în asemenea cazuri.

6.3. Practica curentă

Având în vedere situația lacunară de reglementare, practica curentă a adoptat următoarea procedură:

- întocmirea de către inițiator a unei cereri de asistență juridică internațională, prin care să fie solicitată modificarea anumitor înscrisuri în actele de stare civilă (în baza hotărârii judecătorești străine) de către Serviciul Stare Civilă al MDI;
- expedierea aceste cereri către Serviciul Stare Civilă al MDI, prin intermediul MJ;
- verificarea de către MJ a faptului, dacă adopția în cauză a fost autorizată de către autoritatea centrală pentru protecția copilului, care în cazul RM este MPSFC;
- în situația în care autoritatea centrală pentru protecția copilului confirmă eliberarea autorizației, cererea se transmite spre executare Serviciului Stare Civilă al MDI, prin intermediul MJ. Dacă autorizarea nu este confirmată, cererea se restituie inițiatorului, ultimul fiind informat despre necesitatea excluderii neajunsurilor în procedură.

II. ASPECTE PENALE DE COOPERARE

1. Actele de procedură

1.1. *Fundamentul juridic*

Asistența juridică internațională în materie penală poate fi cerută în baza instrumentelor internaționale la care RM este parte, precum și în baza prevederilor naționale aplicabile în acest sens.

Convenții multilaterale:

- Convenția europeană de asistență juridică în materie penală din 20.04.1959, Strasbourg,
- Convenția Națiunilor Unite contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 20.12.1988, Viena,
- Convenția Internațională privind suprimarea finanțării terorismului din 09.12.1999, New York,
- Convenția penală cu privire la corupție din 27.01.1999, Strasbourg,
- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000,
- Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22.01.1993, Minsk,
- Convenția europeană în domeniul informației cu privire la dreptul străin din 07.06.1968, Londra, și Protocolul adițional la aceasta din 15.03.1978, Strasbourg.

Un lucru notabil este că, vorbind din punct de vedere practic, **Convenția europeană de asistență juridică în materie penală** de la Strasbourg din 20 aprilie 1959 este cel mai utilizat instrument internațional în acest sens. Această Convenție este completată de Protocoalele sale adiționale care sunt aplicate numai în relație cu statele care au ratificat această Convenție.

Convenții bilaterale:

Pe lângă convențiile multilaterale ale Consiliului Europei și ONU la care RM este parte și, potrivit cărora se poate solicita asistența juridică, de asemenea, țara noastră aplică, în acest context, și tratatele bilaterale încheiate cu alte state (cele menționate în capitolele anterioare):

- Tratatul între RM și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 09.02.1993,
- Tratatul între RM și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993,
- Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, din 12.08.1982, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Cehă,
- Tratatul între URSS și Republica Populară Ungară privind acordarea asistenței juridice în materie civilă, familială și penală din 15.07.1958 și Protocolul la acesta din 19.10.1971, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Ungaria,

- Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.1996,
- Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală din 22.05.1996,
- Tratatul între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993,
- Tratatul între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993,
- Tratatul între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004.

Trebuie să menționăm că prevederile tratatelor internaționale la care RM este parte, precum și alte obligații internaționale ale acesteia au prioritate în raport cu prevederile legislației naționale. Dacă RM și statul străin solicitat/solicitant sunt părți contractante ale mai multor tratate internaționale care reglementează proceduri de asistență juridică similare, și, dacă între prevederile acestor tratate există careva divergențe sau incompatibilități, se vor aplica prevederile aceluia tratat care asigură o protecție mai bună a drepturilor și libertăților omului.

În lipsa unui tratat internațional, poate fi acordată asistența juridică internațională în baza principiului reciprocității prin intermediul canalelor diplomatice.

Legislația națională:

Se cuvine de menționat că prevederile naționale sunt deopotrivă aplicabile în acest sens, mai ales pentru că acest segment este bine reglementat în:

- CPP, art. 531-540,
- Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01 decembrie 2006.

1.2. Comunicarea de acte

Comunicarea actelor de procedură constituie formalitatea care are drept scop aducerea acestora la cunoștință destinatarilor, care pot fi: părțile, participanții într-un proces.

Competența autorităților RM pentru a formula o cerere de asistență juridică sau a executa o asemenea cerere adresată RM este stabilită de CPP, de Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01 decembrie 2006, precum și de izvoare relevante în vigoare.

1.2.1. Modul de legătură

Conform instrumentelor internaționale în materie penală, cererile de asistență juridică se adresează prin intermediul autorităților centrale, care, în faza de urmărire penală, este **Procuratura Generală**, iar **Ministerul Justiției** – în faza de judecată, și/sau prin intermediul reprezentanțelor diplomatice. O mare parte din izvoarele la care se recurge în vederea acordării asistenței juridice internaționale, impun desemnarea uneia sau chiar a mai multor autorități centrale pentru transmiterea cererilor și executarea altor atribuții în domeniu.

Potrivit Convenției europene de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959, cererile de asistență juridică vor fi adresate de Ministerul Justiției statului solicitant, Ministerului Justiției statului solicitat. Deși aceeași Convenție, în același articol prevede și modul direct de comunicare, de la instanța unui stat către

instanța altui stat, în temeiul art. 15, RM la depunerea instrumentului de ratificare a acestei convenții, a declarat că toate cererile de asistență juridică trebuie să fie adresate MJ și, respectiv, PG. Sunt unele instrumente care permit transmiterea directă a cererilor, fie numai în caz de urgență, așa cum prevede, de exemplu, Protocolul adițional la Convenția europeană de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959, fie în toate cazurile, așa cum este stipulat în al doilea Protocolul adițional la aceeași Convenție (la care RM nu este parte din motive obiective). În acest context, se și explică stricta necesitate de a verifica, în mod riguros, care este instrumentul aplicabil pentru fiecare caz în parte și care sunt dispozițiile mai favorabile.

Astfel de reglementări putem întâlni și în celelalte instrumente internaționale relevante în materie (Convenția de la Minsk privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, semnată la 22 ianuarie 1993, Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate din 15 noiembrie 2000, Convenția penală cu privire la corupție din 27 ianuarie 1999, Strasbourg, Convenția europeană în domeniul informației cu privire la dreptul străin din 07.06.1968, Londra și Protocolul adițional la aceasta din 15 martie 1978, Strasbourg ș.a., precum și multe tratate bilaterale care RM le-a încheiat cu alte state), cu specificarea, că la un moment dat pot apărea situații în care, se va recurge la ajutorul altor instituții, pentru a putea executa o cerere în termenii stabiliți și într-o cooperare mai fructuoasă între state (Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptat la New-York la 15.11.2000, Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptat la New-York la 15.11.2000).

Cum deja am subliniat, deopotrivă putem regăsi și prevederile tratatului care spun că solicitarea asistenței juridice în materie penală se efectuează prin intermediul căilor diplomatice. Exemplu relevant în acest sens este Tratatul între RM și Republica Turcia.

În această ordine de idei, la primirea actelor de la instanța de judecată, după controlul de regularitate internațională, MJ le va putea trimite, după caz, în funcție de existența și prevederile unui instrument internațional: fie autorității centrale competente din statul solicitat, fie misiunii diplomatice a RM, prin intermediul MAEIE. Aceasta este valabil și pentru situația când RM este statul solicitat. Ministerul Justiției, îndată ce va primi o cerere de acordare a asistenței juridice, va purcede la același control riguros al actelor anexă și, în caz pozitiv, o va retrimite judecătoriei în a cărei rază teritorială locuiește sau își are sediul destinatarul, instanța executând această cerere în termenii stabiliți. Dacă autoritatea sesizată cu o cerere de asistență este necompetentă pentru a-i da curs, ea o va transmite din oficiu autorității competente din țara sa. În funcție de modul de parvenire a cererii, dovada înmânării va fi transmisă de către MJ, pe aceeași cale.

În cazul în care o cerere de acordare a asistenței juridice este transmisă direct autorităților judecătorești sau altor autorități, acestea din urmă vor fi în drept să le execute numai dacă autoritățile centrale decid astfel.

Art. 7 (3) din Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01 decembrie 2006, prevede că în caz de urgență, cererea de asistență juridică poate fi transmisă prin poștă, inclusiv electronică, telegraf, telex, fax sau prin orice alt mijloc de

comunicare adecvat care lasă urmă scrisă, cu garantarea transmiterii ulterioare pe cale oficială.

1.2.2. Cererea de asistență juridică internațională

Instanța judecătorească din RM va formula cererea de comunicare în străinătate a actelor de procedură, precum și, la apelul MJ, va proceda la comunicarea către destinatarul aflat pe teritoriul său a actelor procedurale, transmise în acest scop de statul solicitant, ținând cont de prevederile CPP, a Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01 decembrie 2006 și, mai cu seamă, de tratatele internaționale ratificate în acest sens.

Actele de procedură sunt, de regulă, operațiunile juridice și înscrisurile făcute în cadrul procesului penal, în legătură cu natura lor procesuală. Acestea sunt: citațiile pentru părți, martori, hotărârile judecătorești, plata cheltuielilor de judecată, actele privind executarea unei pedepse etc..

1.2.3. Limba de comunicare

Un aspect foarte important în procesul de acordare a asistenței juridice internaționale îl constituie limba de comunicare. De regulă, acest aspect este neapărat prevăzut de fiecare instrument în parte, plus că orice stat contractant la o convenție este în drept să facă o declarație în acest sens, exprimându-și poziția. Prin urmare, cererile de asistență juridică sunt formulate în una din limbile prevăzute în tratatul internațional aplicabil în relația cu statul solicitat. Astfel, deseori, limba de comunicare este, fie limba statului solicitat, fie a celui solicitant, însoțită de traduceri de rigoare (acceptate, de majoritatea tratatelor și în limba engleză sau franceză).

Convenția europeană de asistență juridică în materie penală de la Strasbourg din 20 aprilie 1959, în contextul Hotărârii pentru ratificarea ei, prevede că cererile de asistență juridică și documentele anexă trebuie să fie întocmite, fie în limba moldovenească, fie în una din limbile oficiale ale Consiliului Europei sau, eventual să fie traduse în una din aceste limbi.

În cazul Convenției de la Minsk, al Tratatului între RM și Federația Rusă, Tratatului între RM și Republica Lituania, Tratatului între RM și Republica Letonă, Tratatului între RM și Ucraina, Tratatului între RM și Republica Azerbaidjan, se folosește inclusiv și limba rusă.

Actele anexate cererii, de asemenea cad sub incidența celor menționate supra.

Astfel de reglementări pot fi întâlnite în majoritatea instrumentelor internaționale, amintite ceva mai devreme, care prevăd că instituția solicitată înmânează actele în conformitate cu normele în vigoare ale statului său, dacă acestea sunt perfectate în limba lui sau într-o limbă stabilită de comun acord sau sunt însoțite de traduceri certificate corespunzătoare. În caz contrar, ele se înmânează destinatarului numai dacă acesta este de acord să le primească.

1.2.4. Termenele notificării

Notificarea de acte procedurale se efectuează prin simpla lor transmitere de către instanța de judecată destinatarului. Așa cum am subliniat și mai sus, dacă statul solicitant cere în mod expres, comunicarea de acte va fi efectuată în una din formele

prevăzute de legislația sa națională pentru înmânări similare, numai dacă aceasta nu aduce atingere legislației statului solicitat.

În ceea ce privește termenele de notificare a actelor procedurale, sfera penală lasă spațiu liber *lex fori* la acest segment, însă amintește că există unul limită, care de exemplu, în baza Convenției de la Strasbourg din 1959, precum și în baza Legii naționale privind asistența juridică în materie penală, nu trebuie să depășească 50 de zile.

1.2.5. Conținutul, condițiile și forma cererii

Cererea de acordare a asistenței juridice internaționale în materie penală trebuie să conțină informația referitoare la:

- autoritatea de la care emană actul transmis (instituția solicitantă),
- autoritatea căreia îi este adresată rugămintea (instituția solicitată),
- tratatul în baza căruia se solicită asistența,
- numele și calitatea părților, martorilor, victimelor (date personale: locul, data și anul nașterii, în măsura posibilităților),
- natura actului respectiv (obiectul cauzei, motivele, conținutul, circumstanțele),
- numele, prenumele adresa, cetățenia (dacă este posibil) destinatarului și denumirea actului care urmează a fi înmănat (în dublu exemplar, așa cum este prevăzut de unele izvoare, de exemplu cum ar fi Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală),
- descrierea și calificarea faptei săvârșite și datele despre mărimea prejudiciului, dacă el a fost cauzat de fapta în speță.

În cazul în care nu este cunoscută adresa completă a destinatarului, instituția solicitată, obligatoriu, ia toate măsurile necesare pentru stabilirea ei în conformitate cu legislația statului pe teritoriul căruia se află persoana.

Cererea trebuie să fie semnată și autenticată prin ștampila instanței de judecată competentă.

1.2.6. Proba notificării

Proba notificării se va face printr-o dovadă, model standard care este atașată setului de acte parvenit în adresa statului solicitat sau anexarea unui model la nivel de legislație domestică, semnată de către persoana căreia i-a fost înmănat actul, sigilată cu ștampila instanței de judecată, ce conține data înmânării și semnătura judecătorului. În toate cazurile când o cerere de acordare a asistenței juridice nu poate fi executată, dintr-un motiv sau altul, de către autoritățile solicitate, acestea vor informa imediat autoritatea solicitantă, indicând motivele imposibilității executării acesteia, restituind actele ce urmau a fi înmănate.

1.2.7. Neexecutarea cererii

Acordarea asistenței poate fi refuzată dacă aceasta cauzează prejudicii suveranității sau securității statului solicitat, fapt stipulat în absolut toate instrumentele internaționale despre care vorbim.

Asistența juridică internațională mai poate fi refuzată, conform art. 534 al CPP, și atunci când procedura penală a statului solicitant nu îndeplinește sau nu respectă condițiile Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950 sau ale oricărui alt tratat internațional pertinent în domeniu ratificat de către RM.

Orice refuz privind acordarea asistenței juridice internaționale va fi motivat

1.3. Citarea martorilor și experților

Dacă RM, în calitate de stat solicitant, consideră că participarea în persoană a unui martor sau expert în fața instanțelor sale judecătorești este deosebit de necesară, trebuie să menționeze acest fapt în cererea de asistență juridică privind înmânarea citației. Statul străin solicitat va comunica RM răspunsul martorului sau expertului și vice-versa. Citația nu poate conține sancțiuni sau măsuri de constrângere în cazul neprezentării celui chemat. Martorul citat care se prezintă în fața autorităților centrale ale RM, ca stat solicitant, și refuză a depune mărturie în totalitate sau în parte nu poate fi supus niciunei măsuri de restrângere a libertății și nici împiedicat în alt mod să părăsească RM, chiar dacă, potrivit legislației naționale, un asemenea refuz ar constitui infracțiune sau ar putea atrage măsuri coercitive.

Din momentul înștiințării martorului sau expertului despre faptul că prezența sa nu mai este necesară în cadrul unui proces, acesta va trebui să părăsească teritoriul statului solicitant timp de 15 zile, așa cum este prevăzut acest lucru, de exemplu, în Convenția de la Minsk privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale, semnată la 22 ianuarie 1993, precum și în tratatele bilaterale încheiate între RM și alte state. În acest termen nu este inclus timpul în care martorul sau expertul nu a putut părăsi teritoriul statului solicitant din motive ce nu au depins de voința sa. De asemenea, martorii și experții ce se prezintă la solicitare, au dreptul la îndemnizații, cheltuieli de călătorie și de ședere sau la garanțiile privind restituirea acestor cheltuieli. Experții mai au dreptul la recuperarea onorariului pentru efectuarea expertizei.

Dacă în timpul procesului penal ar putea fi dispusă arestarea unui martor bănuit de săvârșirea, în legătură cu declarațiile sale făcute în fața instanței judecătorești a RM, ca stat solicitant, a unei infracțiuni, alta decât refuzul de a depune mărturie, se va lua în considerare posibilitatea unei protecții mai bune a intereselor justiției prin încredințarea urmăririi către statul străin solicitat.

În aceeași ordine de idei, orice persoană deținută, a cărei prezență în calitate de martor este cerută de statul solicitant, va fi transferată temporar pe teritoriul aceluși stat, sub condiția revenirii în termenul indicat de către partea solicitată și sub rezerva dispozițiilor referitoare la imunitatea acesteia, dacă ea poate fi aplicată. Dacă persoana deținută nu își exprimă acordul, transferarea va putea fi refuzată. De asemenea, dacă prezența sa este necesară într-un proces penal simultan, pe teritoriul statului solicitat, iarăși transferarea poate fi refuzată

1.4. Comisiile rogatorii internaționale (audierea prin tele-conferință)

În materie penală, autoritatea judiciară a unui stat va putea, conform prevederilor legislației sale, să se adreseze, prin comisie rogatorie, autorității competente a unui alt stat pentru a-i cere să facă, în limita competenței sale, fie un act de cercetare, fie alte acte judiciare.

Comisia rogatorie reprezintă o formă de asistență juridică internațională care constă în împuternicirea pe care o instanță judecătorească competentă dintr-un stat sau o instanță internațională o acordă unor autorități similare din alt stat pentru a îndeplini în locul și în numele său activități procesuale referitoare la un anumit proces penal.

Instanța străină delegată este obligată să îndeplinească sarcina ce i-a fost încredințată, conform legislației sale și a tratatelor internaționale în vigoare. Ea nu trebuie să depășească limitele delegației primite, fiind obligată să administreze doar proba precizată de instanța care a dispus delegarea.

Procedura de executare a comisiilor rogatorii, în principiu, coincide cu cea de înmânare a actelor, diferențiindu-se, în mare, prin natura actului. De cele mai dese ori, comisiile rogatorii au ca obiect audierile inculpaților, a părții vătămate, a martorilor, percheziția, identificarea și localizarea persoanelor, sechestrul, cercetarea la fața locului, expertizele, înregistrările audio și video etc.

Executarea comisiilor rogatorii trebuie să se efectueze în conformitate cu legislația RM. O descriere amănunțită a procedurii de audiere prin teleconferință, fiind una din cele mai importante și eficiente în practica modernă, reglementată inclusiv în Legea RM nr.371 din 1 decembrie 2006.

În cazul în care o persoană care se află pe teritoriul RM trebuie să fie audiată ca martor sau expert de către instanțele judecătorești ale unui stat străin, ori de către o instanță internațională și este inoportun sau imposibil pentru acea persoană să se prezinte personal pe teritoriul aceluși stat, statul străin poate solicita ca audierea să aibă loc prin teleconferință. Această solicitare poate fi acceptată de RM în condițiile prevăzute de CPP privind modalitățile speciale de audiere a martorului și protecția lui, cu condiția dispunerii de mijloace tehnice care să permită efectuarea audierii prin teleconferință.

În cererea de audiere prin teleconferință, în afară de informațiile privind conținutul cererii, trebuie să se precizeze și motivul pentru care este inoportun sau imposibil ca martorul ori expertul să fie prezent la audiere, precum și denumirea instanței judecătorești, numele persoanelor care vor participa la audiere. Martorul sau expertul vor fi citați potrivit procedurii prevăzute în CPP. Audierea are loc în prezența unui judecător de instrucție competent, asistat, după caz, de un interpret. Judecătorul de instrucție verifică identitatea persoanei audiate și este obligat să asigure respectarea principiilor fundamentale ale legislației procesual-penale naționale. Dacă se constată încălcarea acestor principii, judecătorul de instrucție ia de îndată măsuri pentru a asigura desfășurarea audierii în conformitate cu legislația RM. Autoritățile centrale competente ale RM și cele ale statului solicitant convin, după caz, asupra măsurilor de protecție a martorului sau expertului.

Audierea se efectuează direct de către autoritatea competentă a statului solicitant ori sub coordonarea acesteia. Potrivit legislației RM martorul sau expertul are dreptul să fie asistat, după caz, de un interpret. Persoana chemată ca martor sau expert poate invoca dreptul de a nu depune mărturie, conferit de legislația RM ori de legislația statului solicitat. Fără a aduce atingere măsurilor convenite pentru protecția martorilor, declarațiile martorului sau cele ale expertului, audiat în condițiile respective, se înregistrează prin mijloace tehnice video și se consemnează în procesul-verbal, încheiat în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală. Procesul-verbal se transmite autorității competente a statului solicitant prin intermediul autorităților centrale sau prin canale diplomatice, dacă este cazul.

Daca autoritatea solicitantă cere, ea va fi informată asupra datei și locului unde se va proceda la luarea măsurii solicitate în comisia rogatorie, cu scopul ca partea interesată să fie în stare să o asiste.

Executarea comisiei rogatorii poate fi refuzată, atunci când statul pe teritoriul căruia executarea urmează să aibă loc, consideră că aceasta este de natură să-i afecteze suveranitatea sau securitatea.

Autoritatea judiciară care procedează la formularea sau/și executarea unei comisii rogatorii va ține cont de toate condițiile de conținut și formă descrise anterior, cu mențiunea de a preciza acțiunea care urmează a fi efectuată în termeni cât mai amănunțiți. Modul de legătură și limba utilizată, de asemenea cad sub incidența celor menționate în cadrul abordării subiectului notificării de acte procedurale.

Proba interogării se va face printr-un proces-verbal de interogare semnat de către persoana căreia i-au fost adresate întrebările de rigoare, care trebuie să conțină toate cele expuse în cadrul ședinței de judecată, precum și, în mod obligatoriu urmează a fi autentificat prin ștampila instanței de judecată, indicând data înmânării și semnătura judecătorului. Dovada de executare a unei comisii rogatorii diferă de la caz la caz, în dependență de acțiunea care urmează a fi executată.

În toate cazurile în care comisia rogatorie nu este executată de către autoritatea solicitată, aceasta va informa imediat autoritatea solicitantă, indicând motivele neexecutării.

1.5. Solicitări de informații (cazier judiciar)

Potrivit reglementărilor instrumentelor bi- și multilaterale în materie penală la care RM este parte, instituțiile de justiție centrale, într-un raport de cooperare internațională, își transmit reciproc, la cerere, informații despre legislația în vigoare sau cea care a acționat pe teritoriul statelor lor, precum și despre practica aplicării ei de către instituțiile de justiție.

În lumina Protocolului adițional la Convenția europeană în domeniul informației cu privire la dreptul străin din 07.06.1968 de la Londra, statele se angajează să-și furnizeze informații cu privire la dreptul intern în materie penală, precum și în materie de procedură penală.

Convenția de la Minsk stipulează că un stat poate solicita altui stat, în conformitate cu legislația sa stabilirea adreselor persoanelor ce domiciliază pe teritoriul său, dacă aceasta se cere pentru exercitarea drepturilor cetățenilor săi (în aceeași măsură, acest lucru poate constitui și obiectul unei comisii rogatorii, așa cum am subliniat mai devreme). În acest context, statul solicitant comunică datele de care dispune, pentru stabilirea adresei persoanei indicate în cerere.

În aceeași ordine de idei, în cadrul acordării asistenței juridice internaționale, potrivit Convenției de la Strasbourg din 1959, Convenției de la Minsk, precum și în lumina tratatelor bilaterale pe care RM le-a încheiat cu alte state, anual, statele își vor expedia mutual, informații privind sentințele de condamnare intrate în vigoare la acel moment.

De asemenea, în baza instrumentelor amintite supra, statele își vor transmite, la cerere, extrase din cazierul judiciar sau orice informații referitoare la acesta pentru o cauză penală. Informațiile similare parvenite de la autoritățile străine, în cadrul schimbului de

informații se primesc de către **Ministerul Justiției**, însă se transmit **Ministerului Afacerilor Interne** spre înregistrare, pentru respectarea principiului *non bis in idem*.

1.6. Forța probantă a actelor

În conformitate cu unele izvoare internaționale amintite pe parcursul acestui capitol, actele care au fost întocmite sau certificate de către instituțiile de justiție sau de o persoană oficială de pe teritoriul unui stat, în limitele competenței lor și în forma stabilită și certificată cu sigiliu cu blazon, sunt valabile pe teritoriul celorlalte state fără o altă legalizare. Tot în acest context, actele care pe teritoriul unui stat sunt recunoscute ca oficiale, au pe teritoriul celui alt stat aceeași forță probantă.

Acordarea asistenței juridice internaționale nu trage după sine sau nu percepe anumite cheltuieli. Prin urmare, statul solicitat nu va cere restituirea cheltuielilor ce țin de acordarea asistenței juridice. Statele suportă toate cheltuielile ce țin de acordarea asistenței juridice pe teritoriul său.

2. Transferul persoanelor condamnate

2.1. Fundamentul juridic

Convenții internaționale:

- Convenția asupra transferării persoanelor condamnate din 21.03.1983, Strasbourg,
- Protocolul adițional la această Convenție, din 18.12.1997, Strasbourg.

Convenții bilaterale:

- Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.1996.

Legislația națională:

- CPP, art. 551-557,
- Legea nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală.

Principiul reciprocității, la fel poate servi drept bază pentru realizarea transferului unei persoane condamnate. Principiul respectiv se aplică atunci când nu există niciun instrument internațional în domeniu, la care să fie părți ambele state. Legislația procesual-penală expres stabilește faptul că reciprocitatea, în cazul transferului persoanelor condamnate, presupune existența unui acord întocmit în forma scrisă între autoritățile centrale responsabile.

2.2. Procedura transferului persoanelor condamnate

2.2.1. Inițierea procedurii de transfer

Transferul persoanelor condamnate se efectuează în baza tratatului internațional la care RM și statul respectiv sunt părți sau în condiții de reciprocitate stabilite printr-un acord scris între Ministerul Justiției al Republicii Moldova și instituția responsabilă a statului străin.

Convenția de la Strasbourg din 21 martie 1983, stipulează că o persoană condamnată pe teritoriul unei părți poate să fie transferată pe teritoriul altei părți, pentru a executa aici condamnarea care i-a fost aplicată. În acest scop, ea își poate exprima, fie pe lângă statul de condamnare, fie pe lângă statul de executare, dorința de a fi transferată.

Prin urmare, procedura transferului poate fi inițiată, atât de către statul de condamnare, cât și de către statul de executare.

RM, fie ca stat de condamnare, fie ca stat de executare, poate declanșa procedura transferului persoanei condamnate atât la cererea acesteia, cât și la adresarea reprezentanților legali, avocatului, soțului, rudelor apropiate, fraților sau surorilor.

În cazul RM, calitatea de autoritate centrală responsabilă de procedura de transfer îi aparține **Ministerului Justiției**.

2.2.2. Solicitări de informații și răspunsuri

Dacă condamnatul și-a exprimat, pe lângă statul de condamnare, dorința de a fi transferat în temeiul Convenției de la Strasbourg din 21 martie 1983, acest stat trebuie să informeze despre aceasta statul de executare cât mai curând posibil, după rămânerea definitivă a hotărârii.

Dacă condamnatul și-a exprimat, pe lângă statul de executare, dorința de a fi transferat în temeiul prezentei Convenții, statul de condamnare îi comunică statului de executare, la cererea sa, următoarea informație:

- numele, data și locul nașterii condamnatului,
- dacă este cazul, adresa sa în statul de executare,
- prezentare a faptelor care au atras condamnarea,
- natura, durata și data începerii executării condamnării.

La fel, statul de executare trebuie să furnizeze la cererea statului de condamnare:

- un document sau o declarație care să indice că persoana condamnată este resortisant⁴ al aceluși stat;
- o copie de pe dispozițiile legale ale statului de executare din care să rezulte că acțiunile sau omisiunile care au dat loc condamnării în statul de condamnare constituie o infracțiune penală în raport cu dreptul statului de executare sau ar constitui o astfel de infracțiune, dacă ele ar surveni pe teritoriul său;
- o declarație referitoare la continuarea executării sau schimbarea condamnării reieșind din specificul legislației naționale a statului de executare.

În aceeași măsură, statul de condamnare trebuie să furnizeze statului de executare următoarele documente:

- o copie de pe hotărâre și de pe dispozițiile legale aplicabile, certificată prin aplicarea semnăturii persoanei care a perfectat copia, precum și ștampilei organului competent în care activează aceasta;
- indicarea duratei condamnării deja executate, inclusiv informații asupra oricărei detenții provizorii, reduceri a pedepsei sau altui act privind executarea condamnării;
- o declarație constatând consimțământul condamnatului la transferare;
- de fiecare dată când va fi cazul, orice raport medical sau social despre condamnat,

⁴ În sensul Convenției calitatea de resortisant se referă la persoanele care dețin cetățenia sau cele care au domiciliu permanent pe teritoriul statului respectiv.

- orice informație asupra tratamentului său în statul de condamnare și orice recomandare pentru continuarea tratamentului său în statul de executare.

În același timp, în cazul RM, persoana condamnată urmează a fi informată în scris de către Ministerul Justiției, direct sau prin intermediul administrației penitenciare a Departamentului Instituțiilor Penitenciare, despre orice acțiune întreprinsă de către statul de condamnare sau statul de executare, precum și despre orice hotărâre luată de unul dintre aceste două state în legătură cu o cerere de transfer.

2.2.3. Procedura de soluționare a transferului

În general, procedura transferului constă în câteva etape cum ar fi:

1. inițierea procedurii;
2. colectarea de documente și informații;
3. autorizarea transferului de către statul de executare;
4. autorizarea transferului de către statul de condamnare;
5. după caz, autorizarea tranzitului de către statul de tranzit;
6. escortarea condamnatului din statul de condamnare în statul de executare.

Procedura autorizării transferului depinde într-o mare măsură de legislația internă a statului de condamnare și a celui de executare. Astfel, toate chestiunile interne referitoare la volumul necesar de informație, modalitatea și temeiurile de autorizare a transferului sunt stabilite prin reglementări naționale ale fiecărui stat în parte și țin în exclusivitate de autoritățile competente ale acestora. Important este faptul că legislația internă trebuie să fie în concordanță cu instrumentul internațional în domeniu.

Autorizarea transferului, atât în statul de condamnare, cât și în statul de executare, presupune două laturi și anume: verificările întreprinse de către autoritatea centrală (Ministerul Justiției în cazul RM) și ajustarea pedepsei stabilite în statul de condamnare la condițiile statului de executare.

În cazul în care **RM este statul de condamnare**, cererea de transfer se adresează Ministerului Justiției, care urmare a colectării tuturor materialelor necesare, verifică existența motivelor de refuz al transferului. În lipsa motivelor de refuz, Ministerul Justiției, după examinarea actelor, organizează traducerea lor conform cerințelor aplicabile fiecărui caz în parte, cu respectarea rezervelor formulate de statul solicitat la tratatul internațional potrivit căruia se efectuează transferul, și le va transmite, împreună cu cererea de transfer, autorității competente din statul de executare, căreia îi va cere acceptul de efectuare a transferului.

Odată cu transmiterea cererii de transfer și a documentelor anexate, statul de executare poate fi solicitat să comunice dacă pedeapsa aplicată în privința persoanei condamnate va fi schimbată reieșind din specificul legislativ al acesteia sau va avea loc continuarea executării sentinței deja stabilite.

Dacă statul de executare acceptă cererea de transfer, toate actele, inclusiv cele furnizate de către statul de executare, sunt supuse de către Ministerul Justiției unei verificări a corespunderii cu dispozițiile tratatelor internaționale, adică de respectare a condițiilor pentru efectuarea transferului.

Dacă transferul este acceptat definitiv, statul de executare va recurge la obținerea autorizației de tranzit (dacă este nevoie), după care se efectuează escortarea.

Atunci când **RM are calitatea de stat de executare**, primele acțiuni constau în schimbul reciproc de informații între Ministerul Justiției al Republicii Moldova și autoritatea centrală a statului de condamnare, cu formularea de către ultima a acordului prealabil sau refuzului său de transfer.

După ce primește acordul statului de condamnare asupra transferului împreună cu actele necesare, MJ verifică gradul de corespundere al acestuia cu dispozițiile tratatelor internaționale și transmite cererea de transfer, împreună cu demersul ministrului justiției și actele colectate, spre soluționare instanței judecătorești egale în grad cu instanța statului de condamnare, hotărârea căreia urmează să fie executată. În cazul în care hotărârea statului de condamnare este adoptată de o instanță judiciară egală în grad cu o instanță judiciară de gradul I, demersul ministrului justiției și cererea de transferare se adresează **judecătoriei în raza teritorială a căreia se află MJ**, iar dacă instanța statului de condamnare este egală în grad cu curtea de apel, cererea și demersul respectiv se adresează **Curții de Apel Chișinău**.

În urma examinării demersului respectiv, instanța de judecată emite o încheiere motivată, în care se specifică:

- termenul pedepsei care urmează a fi executată pe teritoriul RM,
- tipul penitenciarului, regimul detenției,
- pedeapsa complementară (după caz),
- modul de reparare a prejudiciului în cazul acțiunii civile (după caz).

Încheierea respectivă este pasibilă de atac în termen de 10 zile de la înștiințare. După ce rămâne definitivă, încheierea instanței judecătorești a RM se transmite prin MJ autorității centrale competente din statul de condamnare pentru ca transferul persoanei condamnate să poată avea loc.

Autoritatea centrală a statului de condamnare examinează încheierea transmisă de către MJ și își exprimă poziția finală vis-a-vis de transfer. De remarcat că în unele cazuri această examinare se face prin intermediul **instanței de judecată** al statului respectiv, cu emiterea unei încheieri (Federația Rusă). În alte cazuri, cum ar fi cel al Ucrainei, examinarea finală este realizată de către autoritatea centrală.

După obținerea acceptului final din partea statului de condamnare și a autorizației corespunzătoare de tranzit (dacă este necesar), predarea-preluarea persoanei condamnate se efectuează de către Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției.

În baza Convenției de la Strasbourg din 21 martie 1983, informația comunicată reciproc la începutul procedurii de transfer se întocmește în limba statului căruia îi este adresată sau în una dintre limbile oficiale ale Consiliului European. La fel, se stabilește că restul corespondenței, inclusiv cererile de transferare, pot fi transmise fără nicio traducere. Cu toate acestea, orice stat poate, în momentul semnării sau depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului European, să pretindă ca cererile de transferare să fie însoțite de o traducere în limba proprie sau într-una dintre limbile oficiale ale Consiliului European, ori în aceea dintre aceste limbi pe care el o indică. RM a făcut o asemenea declarație, insistând asupra faptului ca cererile de transfer, precum și actele auxiliare să fie însoțite de traducerea în limba sa oficială sau în una din limbile oficiale ale Consiliului European.

2.2.4. *Consimțământul expres al condamnatului*

Una din condițiile transferului este faptul că ultimul urmează a fi consimțit de către persoana condamnată sau, în raport cu vârsta sau cu starea fizică ori mintală a acesteia, de către reprezentantul persoanei.

Statul de condamnare va proceda în așa fel încât persoana care trebuie să-și dea consimțământul la transferare, să o facă de bună voie și în deplină cunoștință de consecințele juridice care decurg din aceasta. Procedura, forma și modul de exprimare a consimțământului sunt guvernate de legea statului de condamnare.

Statul de condamnare trebuie să dea statului de executare posibilitatea să verifice, prin intermediul unui consul sau al altui funcționar desemnat de acord cu statul de executare, că acest consimțământ a fost dat în condițiile indicate mai sus.

Potrivit celor indicate în Protocolul adițional la Convenția de la Strasbourg din 21 martie 1983, statul de executare poate, la cererea statului de condamnare, să își dea acordul pentru transferarea unei persoane condamnate fără consimțământul acesteia din urmă, atunci când condamnarea pronunțată împotriva acesteia sau o hotărâre administrativă luată ca urmare a acestei condamnări conține o **măsură de expulzare ori de conducere la frontieră** sau orice altă măsură, în virtutea căreia acestei persoane, o dată pusă în libertate, nu îi va mai fi permis să rămână pe teritoriul statului de condamnare.

În situația indicată mai sus, statul de condamnare va ține cont de opinia persoanei condamnate.

2.2.5. *Cazurile de refuz*

Potrivit Convenției de la Strasbourg din 21 martie 1983, o transferare poate avea loc numai în următoarele condiții:

- condamnatul trebuie să fie resortisant al statului de executare;
- hotărârea trebuie să fie definitivă;
- durata condamnării pe care cel condamnat o mai are încă de executat trebuie să fie de cel puțin 6 luni la data primirii cererii de transferare sau să fie nedeterminată;
- transferul este consimțit de către persoana condamnată sau, dacă în raport cu vârsta sau cu starea fizică ori mintală a acesteia unul dintre cele două state consideră necesar, de către reprezentantul persoanei;
- acțiunile sau omisiunile care au dat naștere condamnării trebuie să constituie o infracțiune penală în raport cu dreptul statului de executare sau ar trebui să constituie o astfel de infracțiune, dacă ar fi survenit pe teritoriul său; și
- statul de condamnare și statul de executare trebuie să se pună de acord asupra acestei transferări.

Legea nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006, categorisește motivele refuzului, în funcție de calitatea pe care o are RM. În așa fel, atunci când RM este stat de condamnare, cererea de transfer al persoanei poate fi refuzată din următoarele motive:

- persoana a fost condamnată pentru infracțiuni care au sesizat negativ opinia publică din RM;
- pedeapsa prevăzută de legislația statului de executare este vădit superioară sau inferioară în raport cu cea stabilită prin hotărârea pronunțată de instanța judecătorească din RM;

- există indicii suficiente că, odată transferată, persoana condamnată ar putea fi pusă în libertate imediat sau într-un termen scurt față de durata pedepsei rămase de executat conform legislației RM;
- persoana condamnată nu a reparat pagubele produse prin comiterea infracțiunii și nici nu a plătit sau garantat daunele și cheltuielile la care a fost obligată prin sentința pronunțată de instanța judecătorească a RM;
- există indicii suficiente că statul de executare nu va respecta regula specialității, trecând la represiunea penală a persoanei condamnate pentru fapte anterioare transferului, altele decât cele care au motivat aplicarea pedepsei, fără a obține mai întâi, în acest scop, autorizarea RM;
- există pericolul expunerii persoanei al cărei transfer se solicită unei atitudini degradante sau inumane de către autoritățile statului de executare. În caz de necesitate, autoritățile competente ale RM pot solicita statului de executare permisiunea verificării la locul deținerii, a condițiilor de deținere existente în acest stat.

Calitatea de stat de executare a RM, implică următoarele motive de refuz:

- procesul în care s-a pronunțat sentința de condamnare nu s-a desfășurat în conformitate cu dispozițiile pertinente din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;
- în RM s-a pronunțat o sentință împotriva persoanei condamnate pentru aceeași faptă sau este în curs o procedură penală pentru aceeași faptă și împotriva aceleiași persoane;
- persoana condamnată a părăsit demult RM, stabilindu-și domiciliul în alt stat, iar legăturile sale cu RM nu mai sunt semnificative;
- persoana condamnată a comis o infracțiune gravă care a sesizat negativ opinia publică sau a întreținut relații strânse cu membrii unor organizații criminale, ceea ce face îndoielnică reintegrarea ei socială în RM;
- transferul poate prezenta pericol pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a statului, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei ori apărarea drepturilor și libertăților altora.

Decizia de refuz al efectuării transferului persoanei condamnate luată de autoritățile RM ca stat de condamnare poate fi contestată în procedură de contencios administrativ la Curtea de Apel Chișinău.

2.2.6. Suspendarea și încetarea procedurii de transfer

La apariția unor circumstanțe care împiedică adoptarea deciziei definitive privind acceptul sau refuzul transferului solicitat, fie privind efectuarea transportării persoanei condamnate, RM, poate decide asupra suspendării procedurii de transfer, care va fi reluată după înlăturarea cauzelor ce au determinat luarea deciziei de suspendare, informând despre aceste decizii statul respectiv și persoana condamnată.

Procedura de transfer declanșată încetează la retragerea cererii de transfer de către persoana condamnată sau la refuzul acesteia de a fi transferată, cu informarea reciprocă a statelor vizate.

2.2.7. Cheltuielile legate de transfer

Cheltuielile ocazionate de efectuarea transferului sunt în sarcina statului de executare, cu excepția cheltuielilor ocazionate exclusiv pe teritoriul statului de condamnare.

În același timp, potrivit Legii nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006, persoana condamnată, reprezentanții legali, avocatul, soțul, rudele apropiate, frații sau surorile pot adresa ministrului justiției solicitarea permisiunii de a transporta pe cont propriu persoana condamnată, suportând toate cheltuielile de transport fără dreptul de a pretinde statului rambursarea lor. Asemenea solicitări trebuie să fie motivate.

Ministrul justiției poate accepta astfel de solicitări în situații în care transportul urgent al persoanei condamnate este determinat de starea nesatisfăcătoare a sănătății ei, de condițiile deplorabile de detenție în statul de condamnare, de pericolul pentru viață sau sănătate pe care îl prezintă întârzierea transportului, în alte cazuri similare. Refuzul ministrului justiției poate fi contestat în procedură de contencios administrativ la Curtea de Apel Chișinău.

2.2.8. Efectele transferului

Efectele transferului persoanei condamnate dintr-un stat în altul diferă în funcție de calitatea pe care acestea o au.

În cazul statului de condamnare, preluarea persoanei condamnate de către autoritățile statului de executare are drept efect suspendarea executării pedepsei pe teritoriul primului. La fel, statul de condamnare nu mai poate executa pedeapsa atunci când statul de executare consideră, potrivit legislației sale, condamnarea ca fiind executată.

Statul de executare, în dependență de specificul legislativ național, continuă executarea sentinței sau schimbă condamnarea printr-o hotărâre judecătorească, înlocuind astfel pedeapsa aplicată în statul de condamnare printr-o pedeapsă prevăzută de legislația sa pentru aceeași infracțiune.

2.3. Grațierea și amnistia

Este important faptul că, atât statul de condamnare, cât și statul de executare poate acorda grațiere și amnistie. În cazul în care RM este statul de condamnare, Departamentul Instituțiilor Penitenciare prezintă Ministerului Justiției orice informație pertinentă în sensul celor indicate mai sus, în vederea comunicării autorității centrale competente din statul de executare în vederea modificării sentinței sau încetării executării ei pe teritoriul aceluia stat.

Anularea sau modificarea sentinței aplicate persoanei condamnate și ulterior transferate ține de competența exclusivă a statului de condamnare.

2.4. Tranzitul

În situația în care escortarea persoanei condamnate din țara de condamnare în țara de executare presupune traversarea teritoriului unui stat terț, este necesar de a solicita de la ultimul autorizația de a tranzita teritoriul său. După cum a fost menționat mai sus, autorizarea tranzitului este solicitată de către statul de executare. Cererea de tranzit, la fel ca și restul corespondenței se transmit prin intermediul autorităților centrale.

Pe de altă parte, cererea de tranzit nu este necesară, dacă se folosește calea aeriană de survolare a teritoriului unui stat terț și nu este prevăzută nicio aterizare.

Convenția de la Strasbourg din 21 martie 1983, stabilește dreptul Părților Contractante de a refuza tranzitul dacă condamnatul este unul din resortisanții săi sau dacă

infracțiunea pentru care persoana a fost condamnată nu constituie infracțiune potrivit legislației sale.

3. Extrădarea

Acest ghid va elucida materia extrădării în măsura în care procedura implică competența **Ministerului Justiției al Republicii Moldova**. În acest sens, MJ va fi competent să examineze o cerere de extrădare, dacă procedura în privința persoanei a cărei extrădare se cere se află în faza de judecată sau de executare a unei sentințe. Dacă extrădarea intervine în faza de urmărire penală a persoanei a cărei extrădare se cere, atunci organul competent pentru tratarea cererii de extrădare va fi Procuratura Generală a Republicii Moldova.

3.1. Fundamentul juridic

Extrădarea poate fi solicitată sau dispusă în lumina convențiilor multilaterale sau a unor tratate bilaterale care RM le-a încheiat cu alte state.

Convenții multilaterale:

- Convenția europeană de extrădare din 13.12.1957, Paris,
- Convenția ONU contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 20.12.1988, Viena,
- Convenția privind suprimarea finanțării terorismului din 09.12.1999, New York,
- Convenția penală cu privire la corupție din 27.01.1999, Strasbourg,
- Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000,
- Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22.01.1993, Minsk.

Pe parcursul timpului, s-a observat că, vorbind din punct de vedere practic, Convenția europeană de extrădare de la Paris din 13 decembrie 1957 este cel mai utilizat instrument internațional în acest sens. Această Convenție este completată de Protocoalele sale adiționale care vor fi aplicate numai în relație cu statele care au ratificat această Convenție.

Pe lângă convențiile multilaterale ale CoE și ONU la care RM este parte și potrivit cărora se poate solicita asistența juridică, de asemenea, țara noastră aplică, în acest context, și tratatele bilaterale încheiate cu alte state (cele menționate în capitolele anterioare).

Legislația internă:

- Constituția Republicii Moldova, art.18,
- CP, art. 13,
- CPP, art. 541-550,
- Legea RM cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01.12.2006,

- Hotărârea Parlamentului RM nr.1183-XIII din 14.05.97 de ratificare a Convenției europene de extrădare din 13.12.1957 de la Paris.

În lipsa unui tratat internațional, extrădarea poate fi solicitată și acordată în baza principiului reciprocității prin intermediul canalelor diplomatice.

3.2. Condițiile de extrădare

Extrădarea este un act bilateral ce intervine între două state: unul pe teritoriul căruia se află infractorul refugiat și căruia i se adresează cererea de extrădare (statul solicitat) și altul care este interesat în pedepsirea infractorului și care adresează în acest scop cererea de extrădare (statul solicitant). Prin finalitatea sa, extrădarea este, deci un act de asistență judiciară internațională în materie penală, prin care un infractor este transferat dintr-un stat în altul pentru a fi tras la răspundere pentru infracțiunea săvârșită.

La fel, părțile contractante se angajează să-și predea reciproc, potrivit regulilor și sub condiții determinate de legislația internă, persoanele care sunt căutate în vederea executării unei pedepse de către autoritățile judiciare ale părții solicitante.

3.2.1. Condiții privitoare la persoane

Potrivit Legii cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 1 decembrie 2006, poate fi extrădat din RM, la cererea unui stat, cetățeanul străin sau apatridul urmărit penal sau condamnat în acel stat.

Nu pot fi extrădați:

- cetățenii RM,
- persoanele cărora li s-a acordat drept de azil,
- persoanele cărora li s-a acordat statutul de refugiat politic,
- persoanele străine care se bucură în RM de imunitate de jurisdicție, în condițiile și în limitele stabilite de tratatele internaționale,
- persoanele străine citate din străinătate în vederea audierii ca părți, martori sau experți în fața unei autorități judecătorești, în limitele imunităților conferite prin tratat internațional.

3.2.2. Condiții referitoare la fapte:

Dubla incriminare. Extrădarea poate fi admisă, numai dacă fapta pentru care a fost condamnată persoana a cărei extrădare se solicită este calificată drept infracțiune atât în statul solicitant, cât și în RM. Prin derogare de la dispozițiile anterior menționate, extrădarea poate fi acordată și în cazul în care fapta nu este prevăzută de legislația RM, dacă pentru această faptă este exclusă cerința dublei incriminări printr-un tratat internațional la care RM este parte. Diferențele existente între calificarea juridică și denumirea dată aceleiași infracțiuni de legile celor două state nu prezintă relevanță dacă prin tratatul internațional sau, în lipsa acestuia, prin declarație de reciprocitate, nu se prevede altfel.

Infracțiuni politice. Extrădarea nu se acordă, dacă infracțiunea pentru care este cerută, este considerată de statul solicitat ca infracțiune politică sau ca faptă conexă

unei asemenea infracțiuni. Aceeași regulă se va aplica dacă statul solicitat are motive temeinice de a crede că cererea de extrădare motivată printr-o infracțiune de drept comun a fost prezentată în vederea pedepșirii unei persoane pentru considerente de rasă, de religie, de naționalitate sau de opinii politice ori că situația acestei persoane riscă să fie agravată pentru unul sau altul dintre aceste motive. RM își rezervă dreptul, în lumina Convenției de la Paris din 1957, să determine, în funcție de circumstanțe, dacă atentatul la viața unui șef de stat sau a unui membru al familiei sale este sau nu infracțiune politică.

Infracțiuni militare. Extrădarea motivată de infracțiuni militare care nu constituie infracțiune de drept comun este exclusă din câmpul de aplicare a Convenției de la Paris.

Infracțiuni fiscale. În materie de taxe și impozite, de vamă și de schimb valutar, extrădarea se va acorda, în condițiile prevăzute de instrumentele internaționale în speță și legislația națională a statului de executare. Extrădarea nu poate fi refuzată din motiv că legislația unui stat nu impune același tip de taxe sau impozite, similar legislației celui alt stat.

3.2.3. Condiții privitoare la pedeapsă

Gravitatea pedepsei. În sensul restrâns (cât privește competența MJ în materie) al conceperii acestui ghid, extrădarea este acordată în vederea judecării numai pentru fapte pasibile de pedeapsă privativă de libertate mai mare de 1 an, potrivit legislației RM, precum și a statului solicitant. Extrădarea în vederea executării unei sancțiuni penale se acordă numai dacă este permisă extrădarea în condițiile tocmai amintite și dacă urmează a fi executată o pedeapsă privativă de libertate. În acest caz, extrădarea se va acorda în situația în care termenul de detenție ce urmează a fi executat sau cumulul termenelor de detenție ce urmează a fi executate este de cel puțin 6 luni dacă altfel nu este prevăzut. Persoana condamnată la o pedeapsă privativă de libertate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei poate fi extrădată în caz de anulare a condamnării cu suspendarea condiționată și trimiterea condamnatului pentru a executa pedeapsa stabilită prin hotărârea judecătorească, dacă pedeapsa care a rămas să fie executată răspunde exigențelor de gravitate expuse supra și nu există alte impedimente legale la extrădare.

Pedeapsa capitală. Dacă fapta pentru care se cere extrădarea este pedepsită cu moartea de către legea statului solicitant, extrădarea va putea fi acordată doar cu condiția ca acel stat să prezinte asigurări, considerate ca satisfăcătoare pentru statul solicitat, că pedeapsa capitală nu se va executa.

3.2.4. Condiții privitoare la competență

RM, ca și alte state-părți la Convenția de la Paris din 1957, sau la un alt instrument internațional, în lumina acestora din urmă, poate refuza să extrădeze persoana reclamată pentru o infracțiune care, potrivit legislației interne (a RM, în cazul nostru), a fost săvârșită în totul sau în parte pe teritoriul său. La luarea deciziei se vor examina și cazurile în care judecarea pe teritoriul statului solicitant este justificată fie de aflarea adevărului, fie de posibilitatea de a aplica o sancțiune potrivită sau de a asigura reintegrarea socială a persoanei extrădabile. Când infracțiunea, motivând cererea de extrădare, a fost comisă în afara teritoriului statului solicitant, extrădarea nu va putea fi refuzată decât dacă legislația părții solicitate nu autorizează pedepșirea unei infracțiuni

de același fel, săvârșită în afara teritoriului său ori nu autorizează extrădarea pentru infracțiunea formând obiectul cererii.

3.2.5. Condiții privitoare la procedură

Cauze în proces simultan. Dacă o persoană reclamată se află în proces pentru fapta sau faptele în legătură cu care se cere extrădarea, ori pentru orice alte fapte, pe teritoriul statului solicitat, acesta poate refuza să extrădeze această persoană. Dacă extrădarea este refuzată pentru acest motiv, statul solicitat va trebui să înștiințeze statul solicitant despre modul în care autoritățile celui dintâi au soluționat cauza.

Dreptul la apărare. Potrivit instrumentelor internaționale, RM nu va acorda extrădarea în cazurile în care persoana reclamată ar fi judecată în statul solicitant de o instanță care nu asigură garanțiile fundamentale de procedură și de protecție a drepturilor la apărare.

Judecarea în lipsă. În cazul în care se solicită extrădarea unei persoane în vederea executării unei pedepse pronunțate, printr-o hotărâre judecătorească, împotriva sa *in absentia*, RM poate refuza extrădarea în acest scop dacă va considera că procedura de judecată nu a luat în vedere dreptul la apărare, recunoscut oricărei persoane învinuite de săvârșirea unei infracțiuni. Extrădarea se acordă totuși dacă statul solicitant dă asigurări apreciate ca fiind suficiente pentru a garanta persoanei a cărei extrădare se cere dreptul la o nouă procedură de judecată care să îi garanteze dreptul la apărare. În cazul în care RM comunică persoanei a cărei extrădare se cere hotărârea judecătorească de condamnare pronunțată în lipsa ei, statul solicitant nu va considera această comunicare drept un act care produce efecte de natură procedurală în ordinea sa juridică.

Non bis in idem. Extrădarea nu se va acorda când persoana reclamată a fost judecată definitiv de către autoritățile competente ale statului solicitat pentru fapta sau faptele pentru care extrădarea este cerută. Prin derogare de la cele menționate, RM va permite extrădarea atunci când partea solicitantă va dovedi că noile circumstanțe, care i-au devenit cunoscute, justifică o reexaminare a cauzei.

Prescripția. Extrădarea nu se va acorda, dacă prescripția acțiunii sau a pedepsei este împlinită potrivit legislației fie a statului solicitant, fie a statului solicitat.

Amnistia. Extrădarea nu se admite pentru o infracțiune acoperită de amnistie în statul solicitat, dacă acesta avea competență să urmărească această infracțiune potrivit propriei sale legi penale.

3.3. Procedura extrădării: extrădarea din/către RM (extrădarea activă/pasivă)

Atunci când **RM este stat solicitat**, în afara unor dispoziții contrare prevăzute de instrumentele internaționale, legea națională a acestuia este singura aplicabilă procedurii de extrădare. Prin urmare, cea mai relevantă sursă în acest context este Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01 decembrie 2006. Dispozițiile menționate sunt aplicate și în cazul când **RM este stat solicitant**, atâta timp cât procedura ține de aplicarea internă, efectele extrădării fiind diferite, în dependență de stat.

3.3.1. Modul de legătură

Potrivit, celui de-al doilea Protocol adițional la Convenția de la Paris, cât și a Legii RM în domeniu, precum și conform Convenției de la Minsk, Convențiilor ONU relevante, cererile de extrădare sunt adresate de statul solicitant statului solicitat prin intermediul **Ministerelor lor de Justiție**. Cu toate acestea, nu este exclusă nici calea diplomatică, așa cum este stipulat expres în Convenția de la Paris din 1957) cererea fiind ulterior oricum transmisă neîntârziat Ministerului Justiției pentru verificarea corespunderii acesteia cu dispozițiile tratatului internațional. O altă cale poate fi convenită prin înțelegere direct între statul solicitant și RM.

Cererea de extrădare se întocmește cu respectarea prevederilor instrumentelor internaționale la care RM este parte.

3.3.2. Cererea de extrădare și documentele pertinente

Formulată în scris de autoritatea competentă a statului solicitant, cererea de extrădare se adresează **Ministerului Justiției** în cazul în care persoana a cărei extrădare se cere a fost condamnată de instanța judiciară a statului solicitant (indiferent dacă se aplica Convenția de la Paris, sau cea de la Minsk sau oricare din instrumentele cu care se operează în acest domeniu – toate prevăd această cale).

Cererea de extrădare trebuie să conțină (în dependență de tratatul în baza căruia se cere):

- originalul sau copia autentică de pe o hotărâre de condamnare executorie, cu mențiunea rămânerii definitive, ale deciziilor pronunțate ca urmare a exercitării căilor legale de atac și/sau a altor acte, procedural având aceeași putere,
- expunerea faptelor pentru care se cere extrădarea, cu indicarea, cât de exact posibil a datei și locului săvârșirii lor, a calificării lor juridice și, în mod obligatoriu, a sancțiunii aplicabile,
- copia de pe dispozițiile legale aplicabile sau, dacă este imposibil, declarația asupra dreptului aplicabil, precum și caracteristicile cele mai precise ale persoanei a cărei extrădare se cere și orice alte informații care determină identitatea și cetățenia acesteia,
- datele privind durata părții neexecutate din pedeapsă, în cazul cererii de extrădare a unei persoane condamnate, care a executat numai o parte din pedeapsă.

Ca idee generală, aproape toate izvoarele juridice prevăd aceleași acte pertinente ce urmează a fi anexate, cu mici completări, de la stat la altul (acte necesare numai pentru extrădarea în faza de judecată).

Dacă informațiile comunicate de statul solicitant se dovedesc insuficiente pentru a permite RM sau altui stat solicitat să pronunțe o hotărâre în acest sens, acesta din urmă va cere complinirea informațiilor necesare și va putea fixa un termen pentru obținerea acestor informații. Acestea pot fi informații de orice natură ce ar putea cataliza procesul de soluționare a extrădării.

Cererea, obligatoriu, trebuie să respecte toate condițiile de formă, să fie semnată și autenticată prin ștampila instituției competente în acest sens.

3.3.3. Concurs de cereri

Atunci când extrădarea este cerută de mai multe state, fie pentru aceeași faptă, fie pentru fapte diferite, statul moldovenesc decide extrădarea ținând cont de toate împrejurările și, mai ales, de gravitatea și locul săvârșirii infracțiunilor, de data depunerii cererii, de cetățenia persoanei și, nu în ultimul rând, de existența reciprocității de extrădare în raport cu RM și de posibilitatea unei extrădări ulterioare către un alt stat solicitant.

3.3.4. Limba de comunicare

În aceeași ordine de idei se va verifica dacă actele corespund condiției referitoare la limba de comunicare între autorități în cadrul soluționării procedurii de extrădare. Potrivit prevederilor Hotărârii de ratificare a Convenției de la Paris, RM își rezervă ca cererea de extrădare și documentele anexate la ea să fie întocmite în **limba de stat** sau în una din **limbile oficiale ale Consiliului European** ori să fie traduse în una din aceste limbi. În cazul Convenției de la Minsk, al Tratatului între RM și Federația Rusă, Tratatului între RM și Republica Lituania, Tratatului între RM și Republica Letonă, Tratatului între RM și Ucraina, Tratatului între RM și Republica Azerbaidjan, se folosește inclusiv și **limba rusă**.

3.3.5. Procedura de tratare a cererilor

Imediat parvenită în adresa MJ, acesta va face neîntârziat verificarea corespunderii cererii de extrădare cu prevederile tratatului internațional pentru a se constata dacă sunt întrunite toate condițiile de rigoare (expuse supra). El va verifica dacă există un temei juridic în baza căruia se solicită extrădarea sau dacă nu cumva există vreun impediment legal de refuz în acordarea acestei forme de asistență juridică internațională.

În caz de neconcordanțe în procesul de control al regularității internaționale, MJ poate refuza extrădarea prin decizie motivată, restituind cererea în acest sens.

Dacă ministrul justiției consideră că cererea de extrădare a statului străin sau a instanței internaționale întrunește toate condițiile de admisibilitate și că nu există impedimente pentru extrădarea persoanei, el înaintează în instanța judecătorească **în raza teritorială a căreia se află MJ** un demers, la care se anexează cererea și actele însoțitoare ale statului solicitant respectând și condițiile CPP, prevăzute la articolul 544.

Decizia privind **extrădarea din RM** se ia de către instanța judecătorească, în acest sens, cu participarea procurorului, a reprezentantului Ministerului Justiției (în cazul extrădării persoanelor condamnate), a persoanei a cărei extrădare se cere și a apărătorului acesteia.

Încheierea instanței de judecată, devenită definitivă, se expediază Ministerului Justiției spre executare sau informare a statului solicitant.

Ulterior, Ministerul Justiției va comunica autorității centrale a statului solicitant decizia luată privind admisibilitatea cererii de extrădare de către instanța de judecată.

În această ordine de idei, autorităților centrale ale statului solicitant li se poate permite, la cerere, să asiste, prin intermediul unui reprezentant desemnat în acest scop, la examinarea în instanța judecătorească a demersului de extrădare din RM, instanța de judecată fiind în drept să acorde o asemenea permisiune.

În ședința de judecată pe teritoriul RM, inițial, instanța judecătorească asigură luarea unei declarații de la persoana a cărei extrădare se cere și care va fi asistată gratuit de un interpret și de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat dacă nu există un avocat ales. Procedura este publică dacă persoana a cărei extrădare se cere sau procurorul nu se opune sau dacă interesele justiției o cer, este orală și ținută în contradictoriu. După interogatoriu, persoana a cărei extrădare se cere poate să opteze fie pentru extrădare voluntară, fie pentru continuarea procedurii în caz de opunere la extrădare.

Mijloacele de probă acceptate de instanța judecătorească vor fi administrate în maximum 15 zile în prezența persoanei a cărei extrădare se cere, asistată de apărător și, dacă este nevoie, de interpret, precum și în prezența procurorului.

Dacă statul solicitat suspendă examinarea cererii de extrădare, organul național care a inițiat procedura de extrădare va fi informat de autoritățile centrale și, după expirarea termenului de suspendare, va înainta repetat materialele necesare extrădării.

În orice caz de refuz al extrădării solicitate, statul solicitant, va avea posibilitatea de a cere, în temeiul tratatelor internaționale, transmiterea procedurilor penale sau recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești.

3.3.6. Arestul provizoriu

După primirea cererii de extrădare, Ministerul Justiției va lua neîntârziat măsuri pentru arestarea persoanei a cărei extrădare este cerută, potrivit art.547 al CPP.

Reprezentanții organului care a efectuat reținerea sub conducerea procurorului competent vor proceda, în termen de **72 de ore** de la primirea cererii de extrădare și a actelor anexate, la identificarea persoanei a cărei extrădare se cere, căreia îi înmânează mandatul de arestare, precum și celelalte acte transmise de autoritățile statului solicitant.

După identificare de îndată urmează a fi sesizată instanța judecătorească din raza teritorială a Ministerului Justiției pentru a se decide asupra măsurii arestului provizoriu în vederea extrădării persoanei cerute și continuării procedurii judiciare de soluționare a cererii de extrădare. Arestul provizoriu în vederea extrădării se dispune și se prelungește de către **judecătorul de instrucție** investit cu soluționarea cererii de extrădare, care se pronunță printr-o încheiere ce poate fi atacată cu recurs doar împreună cu hotărârea judecătorească pronunțată asupra cererii de extrădare.

Pe parcursul soluționării cauzei, instanța judecătorească va reexamina din oficiu, la fiecare 30 de zile, necesitatea menținerii măsurii arestului provizoriu, dispunând, după caz, prelungirea ori înlocuirea ei cu măsura de a nu părăsi țara sau localitatea sau cu o măsură de alternativă arestului neprivativă de libertate, în condițiile prevăzute de CPP.

În caz de urgență, ministrul justiției (în faza de judecată) poate cere din oficiu sau la cererea părții solicitante arestarea provizorie a persoanei urmărite, chiar înainte de formularea și transmiterea cererii formale de extrădare.

3.3.7. Extrădarea simplificată (voluntară) din RM

Persoana a cărei extrădare se cere are dreptul să declare în fața instanței judecătorești că renunță la beneficiile pe care i le poate conferi legea de a se apăra împotriva cererii de extrădare și că își dă consimțământul să fie extrădată și predată autorităților

competente ale statului solicitant. Declarația este consemnată într-un proces-verbal, semnat de președintele completului de judecată, grefier, persoana a cărei extrădare se cere, de avocatul ei și de interpret.

După ce constată că persoana a cărei extrădare se cere este pe deplin conștientă de consecințele opțiunii sale, instanța judecătorească, luând în considerare și concluziile procurorului, examinează existența vreunui impediment care ar exclude extrădarea. Dacă se constată că extrădarea simplificată este admisibilă, instanța judecătorească ia act despre acest fapt prin încheiere și dispune, totodată, asupra măsurii preventive necesare a fi luată până la predarea persoanei a cărei extrădare se cere.

Încheierea este definitivă, se redactează în **24 de ore** și se transmite de îndată, în copie autenticată, ministrului justiției pentru emiterea unei decizii legale.

Consimțământul dat de persoana care urmează a fi extrădată nu poate fi revocat odată ce a fost confirmat de către instanța judecătorească.

În acest caz, prezentarea unei cereri formale de extrădare și a actelor pertinente acesteia, nu mai este necesară dacă se prevede astfel prin tratatul internațional aplicabil în relația cu statul solicitant sau în cazul în care legislația acelui stat permite o asemenea procedură simplificată de extrădare și aceasta a fost aplicată unor cereri de extrădare formulate de RM.

3.3.8. Oponerea la extrădare a persoanei a cărei extrădare se cere din RM

Persoana care refuză de a fi extrădată va putea formula argumentele sale pentru acest fapt, totodată fiind în măsură de a aduce probe. În urma audierii persoanei a cărei extrădare se cere, dosarul cauzei este pus la dispoziția apărătorului ei pentru a putea prezenta în scris, în termen de până la **8 zile**, o opunere motivată la cererea de extrădare și a indica mijloacele de probă admise de legislația RM. În aceste circumstanțe, persoana în cauză poate aduce maximum doi martori pentru argumentarea opunerii sale.

Oponerea nu poate fi întemeiată decât pe faptul că persoana arestată nu este cea urmărită sau că nu sunt îndeplinite condițiile pentru extrădare.

După examinarea cererii de extrădare, a materialului probator și a concluziilor prezentate de partea a cărei extrădare se cere și de procuror, instanța judecătorească:

- dispune, în cazul concursului de cereri, conexarea dosarelor, chiar dacă se referă la fapte diferite,
- dispune, în cazul necesității de a primi informații suplimentare de la statul solicitant, amânarea soluționării cererii de extrădare pentru un termen de **2 luni**, cu posibilitatea reiterării cererii, și acordarea unui ultim termen de încă 2 luni,
- constată, prin încheiere, dacă sunt sau nu întrunite condițiile extrădării.

În cazul în care constată că sunt îndeplinite condițiile de extrădare, instanța judecătorească hotărăște admiterea cererii de extrădare, dispunând, totodată, menținerea stării de arest provizoriu în vederea extrădării, până la predarea persoanei extrădate.

Hotărârea prin care s-a dispus extrădarea se redactează în cel mult **5 zile** de la data pronunțării.

Dacă instanța judecătorească constată că nu sunt îndeplinite condițiile pentru extrădare, respinge cererea și dispune punerea în libertate a persoanei a cărei

extrădare se cere. Hotărârea se redactează în **24 de ore** de la pronunțare și este transmisă ministrului justiției.

În termen de **10 zile** de la pronunțare, hotărârea judecătorească asupra extrădării poate fi atacată cu recurs la **Curtea de Apel Chișinău** de persoana a cărei extrădare se cere. Recursul declarat împotriva hotărârii judecătorești prin care s-a respins cererea de extrădare este suspensiv de executare. Recursul declarat împotriva hotărârii judecătorești prin care s-a dispus extrădarea este suspensiv de executare, cu excepția dispozițiilor referitoare la starea de arest provizoriu în vederea extrădării.

3.4. Efectele extrădării

3.4.1. Predarea persoanei extrădate de către RM

În vederea predării extrădatului este suficient a prezenta un extras de pe hotărârea judecătorească rămasă definitivă, care prevede extrădarea în cauză. Odată intrată în vigoare, instanța de judecată informează Ministerul Justiției, pentru ca acesta, la rândul său să aducă la cunoștință statului solicitant despre acea hotărâre prin care este dispusă extrădarea. De asemenea, odată devenită definitivă hotărârea, se cuvine a fi fixată, în termen de **15 zile**, data predării.

Cât ține de locul predării, de obicei, acesta este un punct de trecere a frontierei de stat a RM. Persoana extrădată este predată sub escortă. De acest lucru, potrivit art.66 din Legea RM cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, este responsabil MAI, cu notificarea MJ despre acțiunile întreprinse. Dacă persoana extrădată nu va fi preluată la data stabilită, ea va putea fi pusă în libertate la expirarea unui termen de **15 zile**, calculat de la această dată, și, în orice caz, va fi pusă în libertate la expirarea unui termen de **30 de zile**, calculat de la data stabilită pentru predare, dacă tratatul bilateral nu prevede condiții mai benefice pentru această persoană.

3.4.2. Amânarea extrădării și predarea temporară de către RM

Dacă persoana, a cărei extrădare se cere, execută pe teritoriul statului solicitat o pedeapsă pentru o altă infracțiune, extrădarea poate fi **amânată** până la ispășirea pedepsei sau până la eliberarea ei în baza oricărui alt temei legal. Persoana extrădată poate fi **predată temporar** în cazul în care statul solicitant face dovada faptului că amânarea predării ar provoca un prejudiciu grav cum ar fi împlinirea prescripției, cu condiția ca această predare să nu dăuneze desfășurării procesului penal în curs în RM și ca statul solicitant să dea asigurări că, odată îndeplinite actele procesuale pentru care a fost acordată extrădarea, va înapoia persoana extrădată. Predarea temporară se aprobă prin încheierea instanței judecătorești care a judecat în primă instanță cererea de extrădare.

3.4.3. Preluarea persoanei extrădate în RM

Privitor la **primirea persoanei** extrădate din alt stat în RM, în termenii extrădării pentru care este competent MJ, persoana va fi predată de urgență **administrației penitenciare**. Dacă a fost condamnată în lipsa ei, persoana extrădată va fi rejudecată, la cerere, cu respectarea drepturilor prevăzute de legislația procesual-penală, despre care am amintit la capitolul despre condițiile de extrădare. Dacă, prin hotărâre judecătorească, persoana extrădată a fost condamnată pentru săvârșirea mai multor infracțiuni, fiind dispus cumulul de pedepse, iar statul solicitat a acceptat extrădarea numai pentru o singură infracțiune sau pentru mai puține din cele cumulate, Ministerul

Justiției adresează instanței judecătorești emitente a hotărârii de condamnare solicitarea de a disjunge pedepsele stabilite prin hotărârea judecătorească inițială și de a dispune asupra modului de executare a pedepselor în vederea respectării regulii specialității.

3.4.4. Regula specialității

Așa cum subliniam și la începutul acestui capitol, persoana care va fi extrădată, nu va fi nici urmărită, nici judecată, nici deținută în vederea executării unei pedepse sau măsuri de siguranță, nici supusă oricărei alte restricții a libertății sale individuale, pentru orice fapt anterior predării, altul decât cel care a motivat extrădarea, în afară de cazurile când:

- statul care a predat persoana, consimte,
- când persoana extrădată nu a părăsit în termenul de **45 de zile** (după eliberare), teritoriul statului căruia îi fusese predată, deși a avut posibilitatea.

Potrivit Convenției de la Minsk din 1993 și a tratatelor internaționale la care RM este parte, statele se informează reciproc despre soarta persoanelor extrădate.

3.5. Reextrădarea

Sunt cazuri când, după ce a fost predată statului solicitant, persoana extrădată **evadează** înainte de soluționarea cauzei. Dacă aceasta este identificată din nou pe teritoriul RM, urmează a fi arestată și predată din nou în baza unui mandat emis de o autoritate competentă a statului solicitant, numai dacă aceasta nu a încălcat condițiile în care a fost acordată extrădarea.

Pe de altă parte, consimțământul RM este necesar pentru a permite statului solicitant să extrădeze unui alt stat persoana care i-a fost extrădată de RM și care este căutată de către statul terț pentru infracțiuni anterioare extrădării. În asemenea situație, RM poate cere toate actele necesare unei extrădări, precum și să procedeze la examinarea lor potrivit procedurii extrădării.

3.6. Tranzitul

Fiecare stat autorizează reciproc, la cerere, transportarea pe teritoriul său a persoanelor care sunt extrădate unui stat de către un al treilea stat. În cazul țării noastre, dacă persoana extrădată are cetățenia RM, tranzitarea este posibilă numai atunci când extrădarea este aprobată pentru propriii cetățeni. Cerea de tranzit se formulează în aceeași formă și este examinată după aceeași procedură ca și cererea de extrădare, și în aceeași condiții privind modul de transmitere a ei. Tranzitul se soluționează de către MJ, care la rândul său comunică neîntârziat decizia luată Ministerului Afacerilor Interne pentru organizarea propriu-zisă a tranzitării persoanei extrădate. În cazul tranzitului aerian, atunci când nu este prevăzută o aterizare pe teritoriul RM, este suficientă o notificare transmisă de autoritatea competentă a statului solicitant Ministerului Justiției al RM.

3.7. Cheltuieli

Soluționarea procedurii de extrădare pe teritoriul RM nu implică anumite cheltuieli pentru statul solicitant. Prin urmare, statul solicitat nu va cere restituirea cheltuielilor ce țin de acordarea asistenței juridice în acest context. Statele suportă singure toate cheltuielile ce țin de acordarea asistenței juridice pe teritoriul său. Cât ține de cheltuielile de tranzit, acestea sunt puse în sarcina statului solicitant.

4. Transferul de proceduri penale

4.1. Fundament juridic

Convenții multilaterale:

- Convenția europeană privind transferul de procedură în materie penală din 15.05.1972, Strasbourg,
- Protocolul adițional la Convenția europeană asupra transferării persoanelor condamnate din 18.12.1997, Strasbourg,
- Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în procesele civile, familiale și penale din 22.01.1993, Minsk,
- Convenția privind valoarea internațională a hotărârilor represive din 28.05.1970, Haga.

Convenții bilaterale:

- Tratatul între RM și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 09.02.1993,
- Tratatul între RM și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 14.04.1993,
- Tratatul între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, din 12.08.1982, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Cehă,
- Tratatul între URSS și Republica Populară Ungară privind acordarea asistenței juridice în materie civilă, familială și penală din 15.07.1958 și Protocolul la acesta din 19.10.1971, tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între RM și Republica Ungaria,
- Tratatul între RM și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.1996,
- Acordul între RM și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în materie civilă, comercială și penală din 22.05.1996,
- Tratatul între RM și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993,
- Tratatul între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993,
- Tratatul între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004.

Legislația națională:

- Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală din 01 decembrie 2006,
- Legea nr. 320-XVI din 03.11.2006 pentru ratificarea Convenției europene privind transferul de proceduri în materie penală.

4.2. Preluarea de proceduri în materie penală

Se cuvine a iniția acest capitol prin a menționa că, în linii mari și în majoritatea cazurilor, Procuratura Generală este responsabilă de cererile parvenite în acest sens, însă există situații când aportul Ministerului Justiției este relevant, de aceea, vom încerca să ne limităm la competențele MJ în acest sens.

Inițierea unei proceduri penale sau continuarea unei proceduri inițiate de autoritățile judiciare moldovenești competente, pentru o faptă care constituie infracțiune conform legii RM, pot fi transferate unui stat străin care declară că le preia, în condițiile prevăzute de tratatele internaționale și, nu în ultimul rând, de legislația sa internă.

Nu puțin important este să menționăm că cele expuse mai sus vizează procedurile administrate de autoritățile constituționale ale RM.

4.2.1. Modul de legătură

Conform Convenției europene privind transferul de procedură în materie penală din 15 mai 1972 de la Strasbourg, precum și, potrivit instrumentului de ratificare a acesteia, toate cererile formulate în faza de urmărire penală vor fi adresate Procuraturii Generale, iar cele în faza de judecată, vor fi adresate Ministerului Justiției.

Prin urmare, **cererea instanței judecătorești competente a unui stat străin** privind preluarea cauzelor penale aflate în procedură judiciară, se examinează de către **Ministerul Justiției al Republicii Moldova**, care decide asupra admisibilității. De asemenea, Convenția de la Strasbourg din 1972 prevede că, în cazuri urgente, cererile și comunicările necesare vor putea fi transmise și prin intermediul **Organizației Internaționale de Poliție Criminală (INTERPOL)**.

4.2.2. Temeiuri de preluare a cauzei penale de către RM

O cauză poate fi preluată dacă:

- fapta constituie infracțiune potrivit legii RM,
- persoana inculpată este cetățean al RM
- cetățeanul străin sau apatridul are reședință permanentă în RM,
- persoana execută sau trebuie să execute în RM o pedeapsă privativă de libertate,
- fapta constituie infracțiune conform legislației RM,
- persoana care a comis o infracțiune este pasibilă de răspundere penală conform legislației RM.

4.2.3. Refuzul de preluare a cauzei penale de către RM

Preluarea **poate fi refuzată** atunci când:

- fapta nu este prevăzută ca infracțiune în CP,
- persoana a fost condamnată pentru aceeași faptă de instanța judecătorească competentă a unui alt stat,
- termenul de prescripție conform legislației RM a expirat, precum și prelungirea lui cu 6 luni conform prevederilor internaționale,
- fapta a fost comisă în afara teritoriului statului solicitant,
- persoana nu este cetățean al RM sau este cetățean străin, sau apatrid care nu are domiciliu permanent în RM,
- există temeiuri pentru a se crede că cererea de preluare a cauzelor penale aflate în procedură judiciară este motivată prin considerații de ordin politic, religios, rasial și etnic,
- în caz de infracțiuni politice, militare sau de infracțiuni conexe lor.

4.2.4. Cererea – conținut și formă

Conform prevederilor instrumentelor amintite mai sus, cererile, prevăzute pentru solicitarea transferului de procedură penală, nu iau o anumită formă expres prevăzută, ceea ce ne face să credem că ea se supune condițiilor unei cereri de asistență juridică internațională, care trebuie să conțină:

- denumirea autorității de la care emană actul transmis (instituția solicitantă),
- denumirea autorității către care îi este adresată rugămintea (instituția solicitată),
- referința la tratatul în baza căruia se cere asistența,
- originalul sau copia certificată a dosarului penal, precum și a tuturor documentelor utile în speță.

Dacă informațiile comunicate de statul solicitant se dovedesc insuficiente pentru a permite RM sau altui stat solicitat să ia decizii în acest sens, această din urmă parte va cere complinirea informațiilor necesare și va putea fixa un termen pentru obținerea acestor informații. Acestea pot fi informații de orice natură ce ar putea cataliza procesul de preluare a procedurilor penale. Dacă aceste informații utile nu pot fi furnizate de urgență, ele urmează a fi expediate în termeni cât mai restrânși.

Cererea, precum și toate actele anexă, obligatoriu, trebuie să respecte toate condițiile de formă, să fie semnată și autentificată prin ștampila instituției competente în acest sens.

4.2.5. Limba de comunicare

Potrivit prevederilor internaționale la care RM este parte în acest context, cererea și documentele anexate la ea trebuie să fie întocmite în **limba de stat** sau în una din **limbile oficiale ale Consiliului European** ori să fie traduse în una din aceste limbi. În cazul Convenției de la Minsk, se folosește inclusiv și **limba rusă**.

4.2.6. Procedura de preluare a cauzei penale în RM

După controlul de regularitate internațională a cererii de preluare a cauzelor penale, Ministerul Justiției poate lua una din următoarele decizii:

- să admită cererea
- să respingă cererea
- să ceară noi informații, acte și date.

Atunci când ministrul justiției decide asupra admiterii cererii de preluare a cauzelor penale din partea statului solicitant, actele cu demersul acestuia se remit instanței judecătorești, care va examina cauza în fond. Dacă se decide asupra refuzului de admitere a cererii de preluare a cauzelor penale, Ministerul Justiției anunță, neîntârziat, statul solicitant despre motivele refuzului. În cazul pronunțării unei hotărâri judecătorești definitive pe o cauză penală preluată în condițiile prezentului articol, Ministerul Justiției va informa statul solicitant și îi va remite o copie autentificată de pe hotărâre.

4.2.7. Transmiterea procedurilor represive către autoritățile străine

Transmiterea către alte state are loc atunci când:

- persoana care a comis infracțiunea este cetățean al aceluși stat sau are domiciliu permanent în acel stat
- infracțiunea a fost comisă pe teritoriul aceluși stat
- fapta constituie infracțiune conform legislației aceluși stat și legislației RM
- transmiterea procedurii penale se efectuează pentru buna administrare a justiției și/sau favorizarea reintegrării sociale în caz de condamnare

- inculpatul execută o pedeapsă pe teritoriul statului solicitat pentru o infracțiune mai gravă decât cea comisă în RM
- statul solicitat refuză extrădarea persoanei.

În cazul în care cauza se află în examinare judiciară, judecătorul emite o încheiere argumentată despre necesitatea transmiterii cauzei către instanța judecătorească a unui alt stat și le expediază ministrului justiției, care urmează să decidă asupra oportunității transmiterii.

În acest caz, este foarte util să menționăm că RM aplică, în mod practic, Protocolul adițional la Convenția europeană asupra transferării persoanelor condamnate din 18.12.1997, Strasbourg, pentru situația când un cetățean al uneia dintre părți, față de care o hotărâre de condamnare definitivă a fost pronunțată pe teritoriul unei alte părți, vizează să se sustragă executării sau urmării executării condamnării în statul de condamnare, refugiindu-se pe teritoriul primei părți înainte de a-și fi executat condamnarea, statul de condamnare poate să adreseze primei părți o cerere prin care să îi solicite ca aceasta să se ocupe de preluarea executării condamnării.

Dacă statul solicitat refuză, dintr-un motiv sau altul, preluarea cauzelor penale, statul solicitant va relua judecarea cauzei.

4.3. Efectele transferului procedurilor penale

Dacă transmiterea procedurilor penale a fost consimțită de statul solicitat, nicio altă procedură pentru aceeași faptă nu mai poate fi inițiată de autoritățile RM.

Dacă statul solicitat informează despre imposibilitatea de a finaliza cauza penală ce i-a fost transmisă, RM revine la dreptul de a iniția sau, după caz, de a relua cauza penală pentru acea faptă

De asemenea, dacă statul solicitat ia cunoștință ulterior de existența unui motiv care, potrivit dispozițiilor legale, ar împiedica transmiterea procedurii penale, și în această situație, RM revine la dreptul de a iniția sau, după caz, de a relua cauza penală pentru acea faptă.

4.4. Valabilitatea actelor

Toate actele procedurale întocmite în conformitate cu legislația statului solicitant au aceeași valoare și forță probantă ca și în cazul executării lor de către autoritățile RM.

4.5. Cheltuieli

Procedura de preluare a cauzelor penale pe teritoriul RM nu implică anumite **cheltuieli** pentru statul solicitant. Prin urmare, statul solicitat nu va cere restituirea cheltuielilor ce țin de acordarea asistenței juridice în acest context. Statele suportă toate cheltuielile ce țin de acordarea asistenței juridice pe teritoriul său.

5. Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine

5.1. Fundamentul juridic

Reglementări ale instituției recunoașterii și executării hotărârilor penale străine le găsim în tratate internaționale multilaterale și bilaterale.

Convenții multilaterale:

- Convenția europeană privind valoarea internațională a hotărârilor represive din 28.05.1970, Haga.

Convențiile bilaterale:

- Tratatul între RM și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală din 13.12.1993,
- Tratatul între RM și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 26.10.2004.

De menționat că restul instrumentelor bilaterale se referă doar la posibilitatea, în baza lor, de a pretinde executarea sentințelor penale în partea ce ține de acțiunile civile.

Legislația națională:

- CPP, art. 558-559,
- Legea nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală,
- Legea nr. 19-XVI din 10.02.2006 pentru ratificarea Convenției europene privind valoarea internațională a hotărârilor represive.

În art. 558 din CPP se face trimitere și la acordul de reciprocitate, în baza căruia ar putea fi înaintate cererile respective, însă, până în prezent, nu a fost încheiat niciun acord de acest gen.

5.2. Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine pe teritoriul Republicii Moldova

5.2.1. Modul de legătură și limba de comunicare

Convenția de la Haga din 28 mai 1970 prevede două modalități de transmitere a cererii de executare:

1. prin intermediul Ministerului Justiției al statului de executare și
2. în temeiul unui acord, direct prin intermediul autorităților statului solicitant către autoritățile statului solicitat cu retrimiteră pe aceeași cale.

Prin Legea de ratificare a Convenției de la Haga din 28 mai 1970, RM a solicitat statelor părți transmiterea cererilor doar prin intermediul **Ministerului Justiției**.

În cazuri de urgență cererile și comunicările pot fi transmise prin intermediul **INTERPOL**-ului.

Potrivit celor indicate în Convenția de la Haga din 28 mai 1970, statele-părți la aceasta nu pot pretinde traducerea cererilor de executare a sentințelor, precum și a materialelor anexate. În același timp, fiecare stat parte la Convenție este în drept de a formula o rezervă sau declarație prin care să stabilească condiția potrivit căreia toate cererile și anexele sa-i fie transmise doar cu atașarea traducerii în propria sa limbă, în una din limbile oficiale ale Consiliului Europei sau în acea limbă pe care el o va indica. RM a

făcut uz de acest drept, insistând asupra anexării la cererea de executare și anexelor la aceasta a traducerii **în limba sa oficială** sau în una din **limbile oficiale ale Consiliului Europei**.

Regula de mai sus nu aduce atingere acelor înțelegeri pe care statele-părți le-au stabilit prin intermediul altor instrumente bilaterale sau multilaterale, ceea ce înseamnă că autoritățile competente ale Republicii Azerbaidjan și Ucrainei pot aplica normele referitoare la limba de comunicare înserate în tratatele bilaterale cu RM, adică pot recurge la **limba rusă** ca mijloc de comunicare.

5.2.2. Procedura de recunoaștere și executare

Procedura de executare a hotărârii penale străine este inițiată în baza unei cereri întocmite în scris, la care se anexează toate actele necesare. Prin urmare, cererea urmează a fi însoțită de originalul sau copia certificată a hotărârii a cărei executare se cere, precum și orice alte acte care pot fi necesare examinării cererii. De asemenea, este obligatoriu de a anexa la cererea de executare declarația prin care persoana condamnată își exprimă consimțământul, precum și o informație privind durata arestului preventiv sau a părții de pedeapsă executate până la data prezentării cererii. La cererea statului solicitat, acestuia îi poate fi transmis originalul sau copia certificată a dosarului penal, în baza căruia persoana a fost condamnată.

În situația în care statul solicitat consideră că informația comunicată de statul solicitant este insuficientă, el este în drept de a cere completarea acesteia, fiind posibilă și stabilirea unui termen în cadrul căruia informația urmează a fi prezentată.

Procedura internă de recunoaștere și executare a unei hotărâri penale străine pe teritoriul altului stat are loc în corespundere cu legislația națională a acestuia. În așa mod, CPP stabilește că o hotărâre penală străină poate fi recunoscută în RM numai dacă sunt respectate următoarele condiții:

- hotărârea a fost pronunțată de o instanță competentă;
- hotărârea nu contravine ordinii publice din RM;
- hotărârea poate produce efecte juridice în țară potrivit legii penale naționale.

Suplimentar la cele indicate mai sus, Legea nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006 mai stabilește următoarele condiții speciale de admisibilitate a cererii:

- persoana condamnată este cetățean al RM ori este domiciliată permanent pe teritoriul acesteia, ori este cetățean străin sau apatrid cu permis de ședere în teritoriul ei;
- în privința faptei pentru care a fost pronunțată sentința de condamnare nu este pornită urmărire penală în RM;
- executarea hotărârii în RM poate favoriza reintegrarea socială a persoanei condamnate;
- executarea hotărârii în RM poate favoriza repararea pagubei provocate prin infracțiune;
- durata pedepsei sau a măsurilor de siguranță dispuse prin hotărâre este mai mare de un an.

Prima etapă în recunoașterea și executare a unei hotărâri penale străine pe teritoriul RM este verificarea de către **Ministerul Justiției** a corespunderii cererii de

recunoaștere și actelor anexate cu dispozițiile tratatelor internaționale. Dacă verificarea se soldează cu un rezultat pozitiv, cererea și anexele se transmit, în baza unui demers argumentat al ministrului justiției, către instanța de judecată competentă spre examinare. Potrivit Codului de Procedură Penală, în cazul în care hotărârea statului de condamnare este adoptată de o instanță egală în grad cu o instanță judiciară de gradul I, demersul ministrului justiției se soluționează de către **instanța judiciară din raza teritorială a MJ**, iar dacă instanța statului de condamnare este egală în grad cu Curtea de Apel, demersul se soluționează de către **Curtea de Apel Chișinău**.

Până la soluționarea definitivă a cererii de recunoaștere și executare a hotărârii penale străine statul de executare are dreptul de a reține persoana condamnată, cu condiția că potrivit legislației acestuia este admisă reținerea provizorie în cazul infracțiunii respective sau dacă există pericolul că persoana va fugi sau va distruge eventualele probe.

La soluționarea demersului participă obligatoriu reprezentantul Ministerului Justiției, condamnatul și apărătorul acestuia. Instanța poate examina demersul și în lipsa condamnatului în cazul în care acesta se află în detenție pe teritoriul unui stat străin. Examinând demersul, instanța de judecată urmează să determine gradul de compatibilitate a pedepsei stabilite de către instanța străină cu legislația RM și, în dependență de acest fapt, să dispună continuarea executării sentinței în baza pedepsei stabilite anterior sau să o schimbe în funcție de specificul normativ. La modificarea pedepsei urmează a se ține cont de neadmiterea stabilirii unei pedepse mai aspre decât cea aplicată de către statul de condamnare.

Convenția de la Haga din 28 mai 1970 și Legea nr. 371-XVI din 1 decembrie 2006 stabilesc circumstanțele în care poate fi formulat un refuz de executare a hotărârii penale străine. Suplimentar la acestea, prin legea de ratificare a Convenției de la Haga din 28 mai 1970, RM a declarat că își rezervă dreptul:

- să refuze executarea dacă apreciază că condamnarea privește infracțiunea de natură fiscală sau religioasă;
- să refuze executarea unei sancțiuni pronunțate pentru o faptă care, potrivit legii sale, ar fi fost de competența exclusivă a unei autorități administrative;
- să refuze executarea unei hotărâri represive europene pronunțate de autoritățile statului solicitant la o dată când acțiunea penală pentru infracțiunea care a fost sancționată ar fi fost prescrisă după propria sa lege;
- să refuze executarea hotărârilor în lipsă, precum și a ordonanțelor penale;
- să accepte aplicarea doar a secțiunii 1 a titlului III al Convenției.

Executării pe teritoriul RM pot fi supuse și hotărârile penale străine prin care s-au stabilit pedepse sub formă de amendă sau confiscare de bunuri. La examinarea unei asemenea cereri de executare, instanța de judecată stabilește suma care urmează a fi încasată sub formă de lei moldovenești, la cursul oficial de schimb al zilei respective. Sumele de bani rezultate din executarea amenzilor aplicate prin hotărâri străine de condamnare se varsă la bugetul de stat al Republicii Moldova. La cererea statului de condamnare, sumele de bani respective pot fi predate acestuia dacă în circumstanțe similare sumele de bani obținute din executarea amenzilor aplicate prin hotărâri pronunțate în RM vor fi remise acesteia.

Obiectele confiscate în temeiul unei hotărâri străine revin RM, însă, la cererea statului de condamnare, ele pot fi predate dacă prezintă un interes deosebit pentru acel stat și există garanția reciprocității.

5.2.3. Efectele recunoașterii

Executarea unei hotărâri penale străine are loc în conformitate cu legislația RM. Doar statul străin care solicită executarea hotărârii proprii poate decide în privința declanșării unei căi extraordinare de atac împotriva acestei hotărâri.

Începutul executării pedepsei în RM are ca efect renunțarea statului străin la această executare pe teritoriul propriu, cu excepția cazului când persoana condamnată se eschivează de la executarea pedepsei, situație în care statul străin redobândește dreptul la executare. În cazul pedepsei amenzii, statul străin redobândește dreptul la executare din data când este informat asupra neexecutării totale sau parțiale a acestei pedepse.

În procesul executării pedepsei stabilite printr-o hotărâre penală străină, atât RM, cât și statul de condamnare este în drept de a aplica în privința persoanei condamnate amnistia sau grațierea.

5.2.4. Aspecte specifice ale recunoașterii și executării sentințelor penale naționale peste hotarele Republicii Moldova

În linii mari, procedeele descrise mai sus sunt aplicabile și recunoașterii și executării unei hotărâri penale naționale peste hotarele RM. În același timp, există segmente care sunt specifice doar RM, cum ar fi condițiile de înaintare a cererii, consimțământul condamnatului sau organul responsabil de înaintare a cererii.

Astfel, subliniem că solicitarea executării în străinătate a unei hotărâri penale emise de instanța judecătorească a RM poate avea loc în cazul existenței uneia din următoarele condiții:

- persoana condamnată este cetățean al statului solicitat ori are domiciliu permanent pe teritoriul acestuia, ori este cetățean străin sau apatrid cu permis de ședere pe teritoriul lui;
- persoana condamnată este cetățean al RM cu domiciliu permanent pe teritoriul statului solicitat;
- persoana condamnată are și cetățenia statului solicitat;
- extrădarea persoanei condamnate în RM în vederea executării pedepsei nu este admisă potrivit legislației statului solicitat;
- există temeuri a considera că executarea hotărârii în statul solicitat poate favoriza reintegrarea socială a persoanei condamnate;
- durata pedepsei aplicate este mai mare de un an;
- persoana condamnată își dă consimțământul după ce a fost informată în privința consecințelor executării în străinătate.

De asemenea, executarea poate fi solicitată dacă:

- persoana condamnată execută în statul străin pedeapsă privativă de libertate stabilită pentru o altă faptă decât cea pentru care a fost condamnată în RM;
- persoanei condamnate i s-a aplicat măsura de siguranță a expulzării.

Cererea de încuviințare a executării pe teritoriul statului străin este formulată de organul responsabil pentru executare din oficiu sau la cererea persoanei condamnate dacă sunt îndeplinite condițiile indicate mai sus. Respectiva cerere, însoțită de actele la care s-a făcut referire în unul din subcapitolele precedente se înaintează autorităților competente străine prin intermediul **Ministerului Justiției**.

Dacă este necesar consimțământul persoanei condamnate, deținute în RM, **Departamentul Instituțiilor Penitenciare**, prin intermediul administrației penitenciare,

certifică voința exprimată a persoanei condamnate, care urmează a fi făcută de bunăvoie și în deplină cunoștință a consecințelor juridice care rezultă din aceasta. În cazul în care persoana condamnată se află în străinătate, consimțământul poate fi certificat de către un funcționar consular al RM sau prin orice altă modalitate prevăzută de legislația statului în care este deținută.

În cazul în care persoana condamnată se află pe teritoriul RM și nu a formulat ea însăși cererea, organul care va înainta cererea de încuviințare a executării notifică persoanei condamnate faptul formulării cererii. Lipsa unui răspuns din partea persoanei condamnate echivalează cu consimțământul acesteia la formularea cererii.

5.2.5. Tranzitul

Atunci când executarea unei hotărâri penale străine presupune predarea-primirea condamnatului de la un stat la altul, Convenția de la Haga din 28 mai 1970 prevede posibilitatea de a solicita de la un stat terț, dacă este necesar, autorizarea tranzitului persoanei respective pe teritoriul acestuia.

Cererea de tranzit este întocmită de către autoritatea centrală a statului unde condamnatul este deținut. La examinarea cererii, statul de tranzit este în drept de a solicita acte suplimentare, necesare examinării obiective a solicitării.

Pe parcursul aflării pe teritoriul statului de tranzit, persoana condamnată se află în detenție și sub supraveghere, doar dacă statul de unde persoana se escortează nu solicită punerea în libertate a acesteia.

Statul căruia i-a fost solicitată autorizarea tranzitului este în drept de a refuza tranzitul din următoarele motive:

- persoana în privință căreia a fost solicitat tranzitul a fost condamnată pentru infracțiune cu caracter politic sau militar;
- există motive de a se crede că condamnarea a fost determinată de considerente de rasă, religie, cetățenie sau apartenență politică;
- dacă persoana în cauză este cetățean al său.

În caz de tranzitare a teritoriului unui stat terț pe calea aeriană, nu este necesară solicitarea autorizației ultimului.

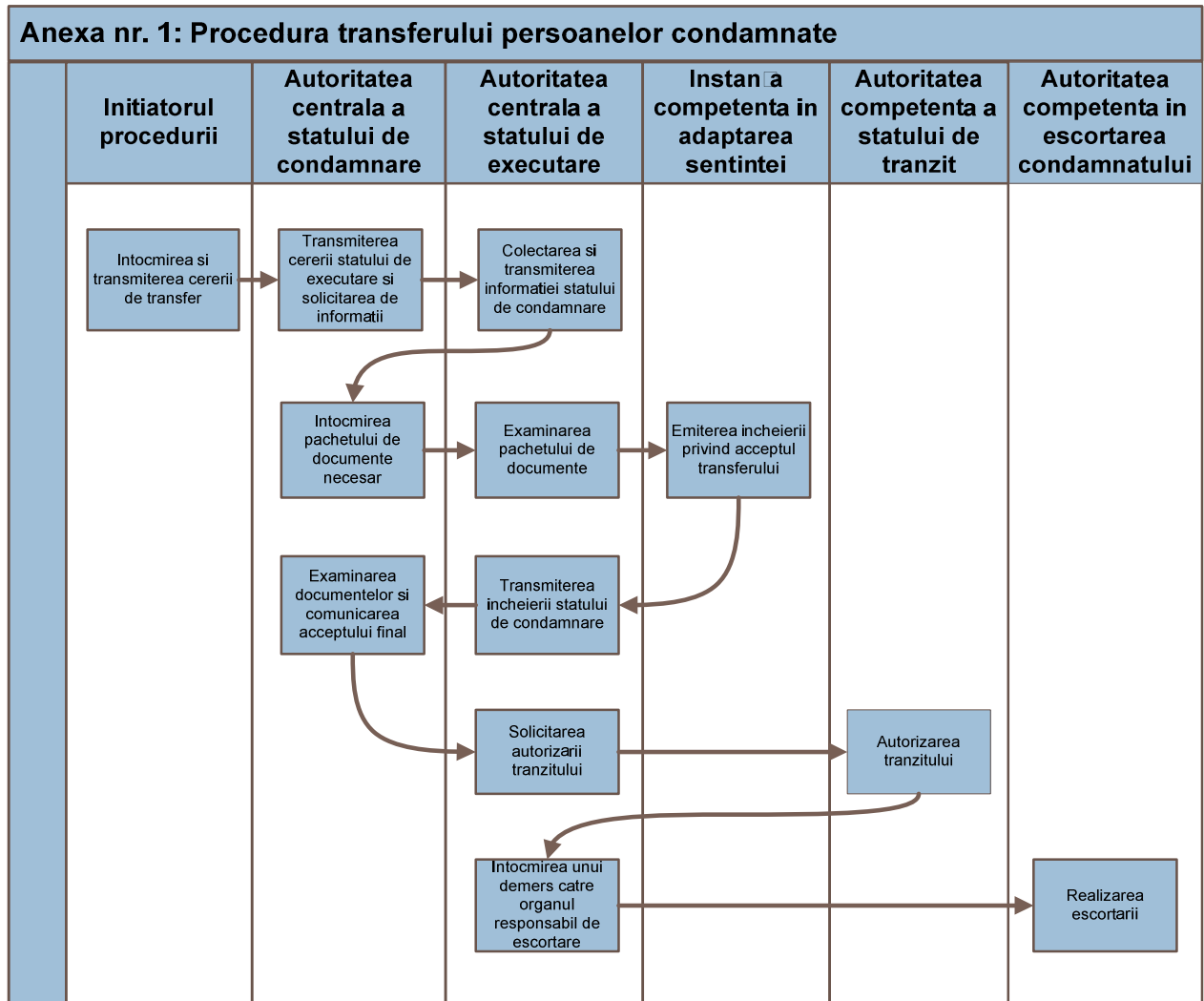
5.3. Recunoașterea și executarea hotărârilor penale străine în partea ce ține de acțiunea civilă

Recunoașterea și executarea dispozițiilor civile dintr-o sentință penală străină se efectuează potrivit regulilor valabile pentru recunoașterea și executarea hotărârilor civile străine. Spre deosebire de cele penale, aspectele civile ale acestei categorii de hotărâri, pot fi recunoscute și executate nu doar în temeiul Convenției de la Haga din 28 mai 1970, dar și în baza tuturor instrumentelor internaționale bilaterale privind asistența juridică în materie penală, civilă și familială. Dreptul de a solicita recunoașterea și executarea hotărârii penale străine în partea ce ține de acțiunea civilă este prevăzut și în Convenția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, încheiată la Minsk la 22 ianuarie 1993.

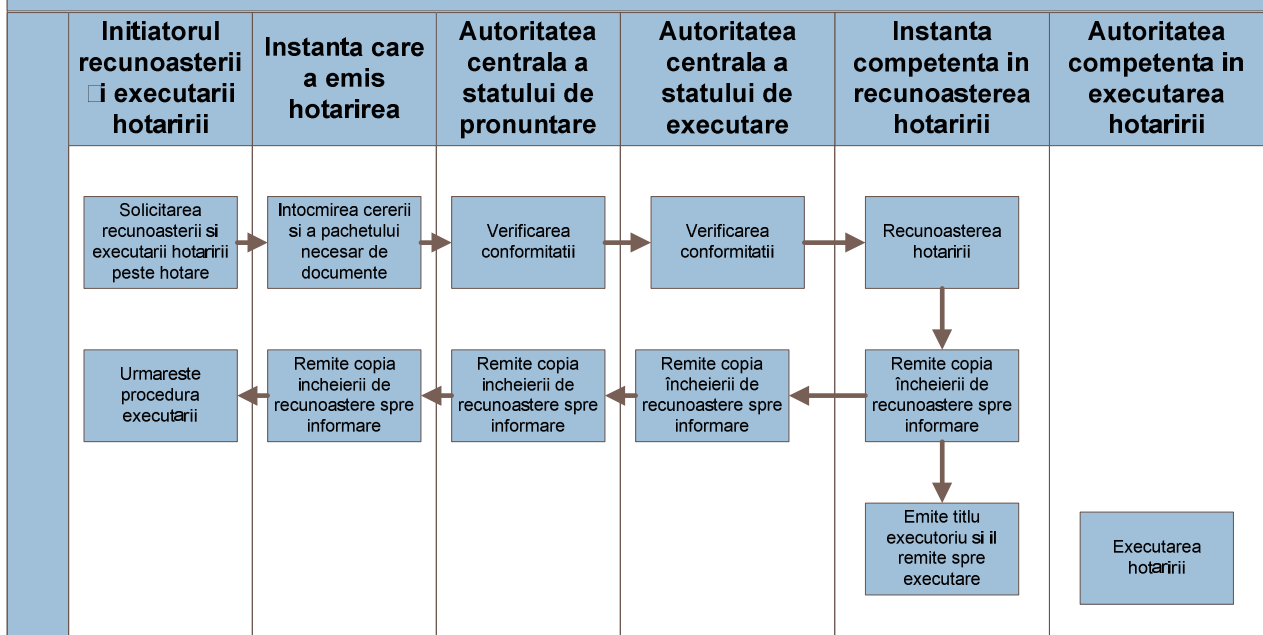
Lista abrevierilor

CC	-	Codul Civil al Republicii Moldova
CIEC	-	Comisia Internațională Stare Civilă
CF	-	Codul familiei al Republicii Moldova
CE	-	Codul de executare al Republicii Moldova
CP	-	Codul penal al Republicii Moldova
CPC	-	Codul de procedură civilă a Republicii Moldova
CPP	-	Codul de procedură penală a Republicii Moldova
CoE	-	Consiliul Europei
CSI	-	Comunitatea Statelor Independente
INTERPOL	-	Organizația Internațională de Poliție Criminală
MAEIE	-	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a Republicii Moldova
MAI	-	Ministerul Afacerilor Interne
MDI	-	Ministerul Dezvoltării Informaționale
MJ	-	Ministerul Justiției
MPSFC	-	Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului
ONU	-	Organizația Națiunilor Unite
PG	-	Procuratura Generală
RM	-	Republica Moldova

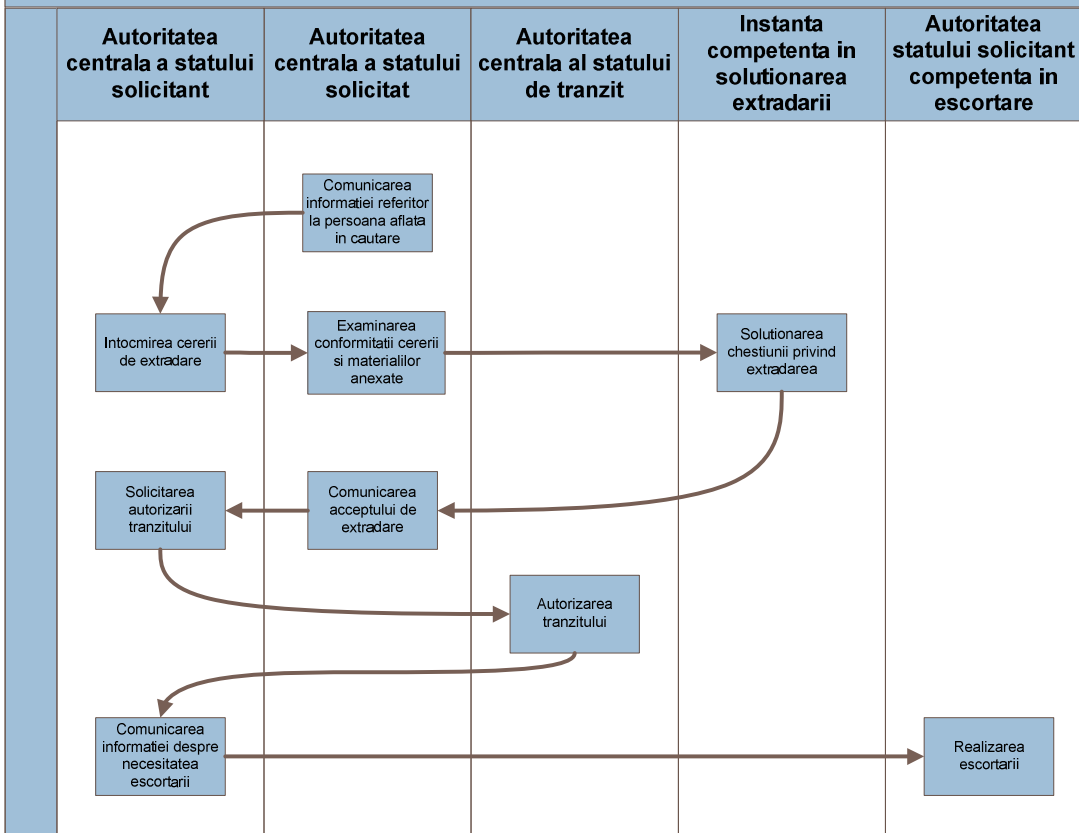
Flowchat-uri cu cele mai frecvente proceduri

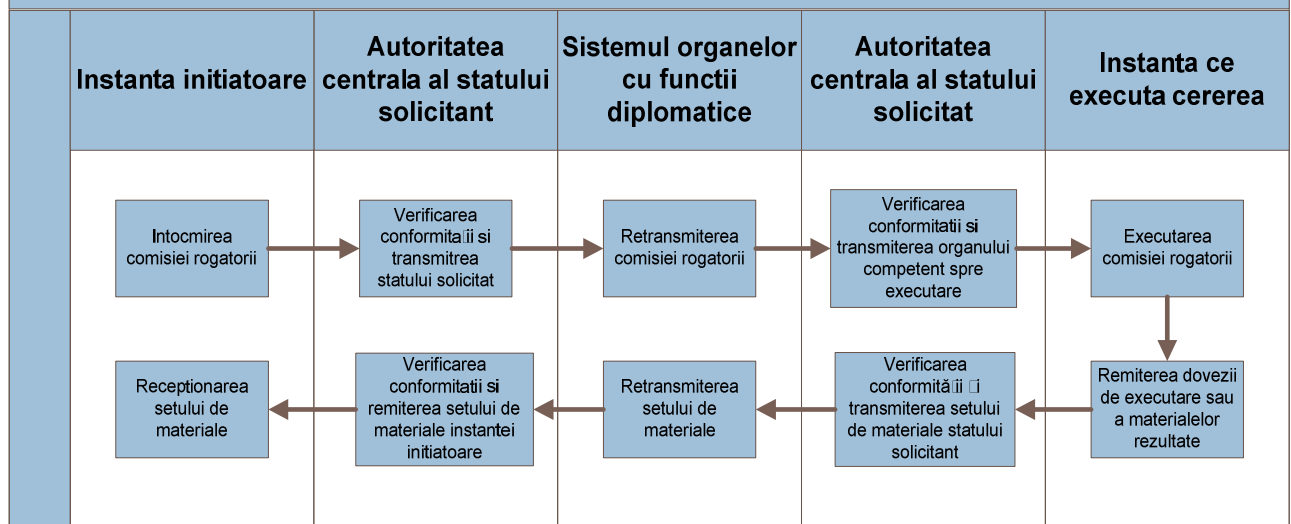
Anexa nr. 2: Rexecutarea si executarea hotaririlor straine

Anexa nr. 3: Procedura extradarii

Anexa nr. 4: Procedura executarii unei comisii rogatorii cu utilizarea caii diplomatice

**INFORMAȚII UTILE REFERITOARE LA CONVENȚIILE ȘI TRATATELE ÎN DOMENIUL COOPERĂRII
JURIDICE INTERNAȚIONALE LA CARE REPUBLICA MOLDOVA ESTE PARTE**

Nr. de ord.	Instrumentul internațional	Data semnării instrumentului internațional	Data intrării în vigoare a instrumentului internațional	Data ratificării/aderării de către Republica Moldova	Data intrării în vigoare pentru Republica Moldova	Rezervele și declarațiile Republicii Moldova
Instrumente internaționale cu vocație universală						
1	Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate	15.11.2000	29.09.2003	Legea de ratificare nr. 15-XV din 17.02.2005	16.10.2005	<p>Până la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile convenției se aplică doar pe teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova.</p> <p>În conf. cu prevederile art. 16 alin. 5 lit. a) din Convenție, Republica Moldova consideră convenția în cauză drept bază legală pentru cooperare cu alte state părți în materie de extrădare. Republica Moldova nu consideră convenția drept bază legală pentru extrădarea propriilor cetățeni și a persoanelor cărora li s-a acordat azil politic în țară, conform stipulărilor din legislația sa internă.</p> <p>În temeiul art. 18 alin. 13 din Convenție, Republica Moldova desemnează următoarele autorități centrale în calitate de recepționeri ai cererilor de asistență juridică:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Procuratura Generală - în faza de urmărire penală; b) Ministerul Justiției - în faza de judecată sau de executare a pedepsei. <p>În conf. cu prevederile art. 18 alin. 14 din Convenție, limbile acceptabile pentru cererile de asistență juridică și pentru documentele anexate sînt: moldoveneasca, engleza sau rusa.</p>

						În conf. cu prevederile art. 35 alin. 3 din Convenție, Republica Moldova nu se consideră legată de prevederile art. 35 alin. 2 din Convenție.
2	Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate	15.11.2000	25.12.2003	Legea de ratificare nr. 17-XV din 17.02.2005	16.10.2005	Până la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Protocolului se aplică doar pe teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova. În conf. cu prevederile art. 15 alin. 3 din Protocol, Republica Moldova nu se consideră legată de prevederile art. 15 alin. 2 din Protocol.
3	Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate	15.11.2000	28.01.2004	Legea de ratificare nr. 16-XV din 17.02.2005	16.10.2005	Până la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Protocolului se aplică doar pe teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova. În temeiul art. 8 alin. 6 din Protocol, Ministerul Transporturilor și Comunicațiilor este autoritatea centrală desemnată în calitate de recepționar al cererilor de acordare a asistenței prevăzute în același articol. În conf. cu prevederile art. 20 alin. 3 din Protocol, Republica Moldova nu se consideră legată de prevederile art. 20 alin. 2 din Protocol.
4	Convenția Organizației Națiunilor Unite contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope	20.12.1988	11.11.1990	Hotărîrea Parlamentului de aderare nr. 252-XIII din 02.11.1994	16.05.1995	
5	Convenția Internațională privind suprimarea finanțării terorismului	09.12.1999	10.04.2002	Legea de ratificare nr. 1241-XV din 18.07.2002	09.11.2002	În conf. cu art. 2 alin. 2 lit. a) din Convenție, Republica Moldova declară că, la aplicarea convenției, tratatele la care ea nu este parte nu se consideră a fi incluse în anexa acestei

						<p>convenții.</p> <p>În conf. cu art. 7 alin. 3 din Convenție, Republica Moldova declară că își stabilește propria jurisdicție asupra infracțiunilor specificate la art. 2 din Convenție, în cazurile prevăzute la art. 7 alin. 2 din această convenție.</p> <p>În conf. cu art. 24 alin. 2 din Convenție, Republica Moldova declară că nu se consideră legată de prevederile art. 24 alin. 1 din Convenție.</p>
6	Convenția privind procedura civilă	01.03.1954	12.04.1957	Hotărîrea Parlamentului de aderare nr. 1136-XII din 04.08.1992	03.11.1993	
7	Convenția privind recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine	10.06.1958	07.06.1959	Hotărîrea Parlamentului de aderare nr. 87-XIV din 10.07.1998	17.12.1998	<p>Convenția va fi aplicată de către Republica Moldova numai la sentințele arbitrale pronunțate după intrarea ei în vigoare pentru Republica Moldova.</p> <p>Convenția va fi aplicată de către Republica Moldova pe bază de reciprocitate numai la sentințele arbitrale pronunțate pe teritoriul unui alt stat parte la convenție.</p>
8	Convenția privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate	20.06.1956	25.05.1957	Legea de aderare nr. 88-XVI din 20.04.2006		<p>Pînă la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Convenției se aplică doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova.</p> <p>În conf. cu art. 2 alin. 1 și 2 ale Convenției, se desemnează Ministerul Justiției în calitate de autoritate transmițătoare și de instituție intermediară. În calitate de instituție intermediară, Ministerul Justiției va avea atribuții numai în ceea ce privește primirea</p>

					<p>actelor creditorilor din străinătate și, corespunzător, comunicarea răspunsurilor, cu dreptul de a desemna, potrivit art. 3 alin. 3 al Convenției, autoritatea tutelară teritorială competentă să acționeze în numele creditorului.</p> <p>În conf. cu art. 3 alin. 2 al Convenției, mijloacele de probă cerute în sprijinul cererilor de pensie de întreținere sînt următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - procura specială acordată instituției intermediare din țara în care domiciliază debitorul; - copia legalizată a certificatului de căsătorie sau de divorț, după caz; - copia legalizată a certificatului de naștere al copilului. <p>Pentru persoanele majore fără venituri se vor prezenta suplimentar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adeverința privind veniturile lunare, certificatul privind mărimea pensiei; - alte acte doveditoare ale situației persoanei nevoiașe (certIFICATE școlare, certificate medicale pentru persoanele cu handicap etc.); - contul bancar al creditorului la care pot fi transferate sumele de bani cu titlu de pensie de la debitorul din străinătate; - fotografii, în măsura posibilităților, ale creditorului și ale debitorului; -alte acte suplimentare, la solicitarea instanței judecătorești. <p>Actele enumerate se întocmesc în dublu exemplar, fiind autorizate în mod corespunzător.</p> <p>Republica Moldova declară că toate documentele adresate Republicii Moldova în</p>
--	--	--	--	--	---

						temeiul prevederilor Convenției vor fi însoțite de traduceri legalizate în limba moldovenească.
9	Convenția Europeană de asistență juridică în materie penală	20.04.1959	12.06.1962	Hotărârea Parlamentului de ratificare nr. 1332-XIII din 26.09.1997	05.05.1998	<p>În temeiul art. 2 al Convenției, Republica Moldova declară că va refuza asistența juridică în cazul în care:</p> <ul style="list-style-type: none"> - actul comis nu constituie o infracțiune în conformitate cu legislația Republicii Moldova; - infractorului i s-a aplicat actul de amnistie; - în conformitate cu legislația națională, persoana nu poate fi trasă la răspundere penală; - după comiterea crimei, infractorul a avut o dereglare psihică de lungă durată, care exclude responsabilitatea penală; - în privința aceleiași persoane și pentru aceleași fapte este deja intentată o procedură penală în curs; - în privința aceleiași persoane și pentru aceleași fapte există deja o sentință sau o hotărâre în vigoare a organelor competente de clasare a urmăririi penale. <p>În temeiul art. 5 alin. 1 al Convenției, Republica Moldova declară că își rezervă dreptul de a executa cererile de asistență juridică privind percheziția sau sechestrarea obiectelor în funcție de respectarea condițiilor menționate la art. 5 alin. 1 lit. (a), (b) și (c) al Convenției.</p> <p>Republica Moldova își rezervă dreptul de a nu îndeplini cererile de asistență juridică, prevăzute la art. 13 alin. 2 al Convenției.</p> <p>În temeiul art. 15 alin. 6 al Convenției, Republica Moldova declară că toate cererile de asistență juridică trebuie să fie adresate Ministerului Justiției sau Procuraturii Generale.</p>

						<p>În temeiul art. 16 alin. 2 al Convenției, Republica Moldova declară că cererile de asistență juridică și documentele anexate trebuie să fie întocmite sau în limba moldovenească, sau în una din limbile oficiale ale Consiliului Europei ori să fie traduse în una din aceste limbi.</p> <p>În temeiul art. 24 al Convenției, Republica Moldova declară că, în sensul Convenției Europene de asistență judiciară în materie penală, pentru Republica Moldova autorități judiciare se consideră: judecătoriile, tribunalele, Curtea de Apel, Curtea Supremă de Justiție, Ministerul Justiției, Procuratura Generală, organele procuraturii Republicii Moldova.</p>
10	Protocolul Adițional la Convenția Europeană de asistență judiciară în materie penală	17.03.1978	12.04.1982	Legea de ratificare nr. 150-XV din 17.05.2001	25.09.2001	Se ratifică Protocolul adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, semnat la 17.03.1978, cu declarațiile și rezervele formulate de Republica Moldova la data ratificării Convenției
11	Convenția Europeană cu privire la extrădare	13.12.1957	18.04.1960	Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 1183-XIII din 14.05.1997	26.06.1997	<p>Art. 1 Republica Moldova va refuza extrădarea dacă persoana reclamată urmează să fie judecată pe teritoriul Părții Contractante solicitante de către o instanță excepțională (instituită pentru un caz particular) sau dacă extrădarea este cerută pentru executarea unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță pronunțată de o astfel de instanță.</p> <p>Art. 3 alin. 3 Republica Moldova își rezervă dreptul, în funcție de circumstanțe, să determine dacă atentatul la viața unui șef de stat sau a unui membru al familiei sale este sau nu infracțiune politică.</p>

					<p>Art. 6 alin. 1 În conf. cu art. 17 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, cetățenii Republicii Moldova nu pot fi extrădați sau expulzați din țară.</p> <p>Termenul de "resortisant" (cetățean), în sensul art. 6 alin. 1 lit. (b), cuprinde toate persoanele care au cetățenia Republicii Moldova în conf. cu legislația ei.</p> <p>Art. 7 alin. 2 Republica Moldova își rezervă dreptul de a refuza extrădarea dacă, în conf. cu art. 7 alin. 2, Partea solicitantă va refuza extrădarea în cazuri analogice.</p> <p>Art. 9 Republica Moldova va refuza extrădarea dacă în privința persoanei reclamate a fost pronunțată sentința definitivă de către un terț stat pentru infracțiunea sau infracțiunile în legătură cu care i se cere extrădarea.</p> <p>Republica Moldova, prin derogare de la art. 9 (prima frază), va permite extrădarea în cazul în care Partea solicitantă va dovedi că noile circumstanțe, care i-au devenit cunoscute, justifică o reexaminare a cauzei.</p> <p>Art. 16 alin. 2 Republica Moldova solicită ca toate cererile care îi sînt adresate în baza art. 16 alin. 2 să conțină o scurtă descriere a infracțiunii care i se incriminează persoanei reclamate, inclusiv momentele esențiale care ar permite determinarea caracterului acesteia, în conf. cu prezenta convenție.</p> <p>Art. 21 Republica Moldova își rezervă dreptul de a nu permite tranzitul decît în condițiile prevăzute pentru extrădare.</p> <p>Art. 23 Republica Moldova declară că cererea de extrădare și documentele anexate la ea trebuie să fie întocmite în limba moldovenească sau în una din limbile oficiale</p>
--	--	--	--	--	---

						ale Consiliului Europei ori să fie traduse în una din aceste limbi.
12	Protocol Adițional la Convenția Europeană cu privire la extrădare	15.10.1975	20.08.1979	Legea de ratificare nr. 268-XV din 21.06.2001	25.09.2001	
13	Al doilea protocol Adițional la Convenția Europeană de extrădare	17.03.1978	05.06.1983	Legea de ratificare nr. 270-XV din 21.06.2001	25.09.2001	
14	Convenția privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională	08.11.1990	01.09.1993	Legea de ratificare nr. 914-XV din 15.03.2002	01.09.2002	Republica Moldova declară că Convenția privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională nu se aplică pe teritoriul controlat efectiv de organele autoproclamatei republici moldovenești nistrene pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această regiune. În conf. cu art. 23 al Convenției privind spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activitatea infracțională, se desemnează Procuratura Generală a Republicii Moldova și Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției în calitate de autorități responsabile pentru realizarea prevederilor convenției menționate.
15	Convenția penală cu privire la corupție	27.01.1999	01.07.2002	Legea de ratificare nr. 428-XV din 30.10.2003	01.05.2004	Prevederile Convenției nu se aplică pe teritoriul controlat efectiv de instituțiile autoproclamatei republici nistrene pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această regiune. În temeiul art.29 alin.1 din Convenție, se

						<p>desemnează următoarele autorități centrale responsabile pentru punerea ei în aplicare:</p> <p>a) Procuratura Generală - pentru cererile de asistență formulate în faza urmăririi penale, inclusiv pentru cererile de extrădare;</p> <p>b) Ministerul Justiției - pentru cererile de asistență judiciară în faza de judecată și de executare a pedepsei, precum și pentru cererile de extrădare.</p>
16	Convenția civilă privind corupția	04.11.1999	01.11.2003	Legea de ratificare nr. 542-XV din 19.12.2003	01.07.2004	
17	Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate	21.03.1983	01.07.1985	Legea de ratificare nr. 69-XV din 11.03.2004	01.09.2004	<p>În conf. cu art. 3 pct. 4 din convenție, termenul "resortisant" cuprinde cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini și apatrizii cu permis de ședere în Republica Moldova.</p> <p>În conf. cu art. 17 pct. 3 din convenție, cererea de transferare și actele auxiliare trebuie să fie însoțite de traducerea în limba moldovenească sau în una din limbile oficiale ale Consiliului Europei.</p> <p>În conf. cu art. 20 pct. 1 din convenție, pînă la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Convenției Europene asupra transferării persoanelor condamnate se vor aplica doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova.</p> <p>În conf. cu art. 5 din convenție, se desemnează Ministerul Justiției în calitate de autoritate responsabilă de realizarea prevederilor convenției.</p>

18	Protocolul Adițional la Convenția Europeană asupra transferării persoanelor condamnate	18.12.1997	01.06.2000	Legea de ratificare nr. 70-XV din 11.03.2004	01.09.2004	<p>În conf. cu art. 6 pct. 1 din protocol, Republica Moldova declară că, pînă la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Protocolului adițional la Convenția europeană asupra transferării persoanelor condamnate se vor aplica doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova.</p> <p>Se desemnează Ministerul Justiției în calitate de autoritate responsabilă de realizarea prevederilor protocolului menționat.</p>
19	Convenția Europeană pentru reprimarea terorismului	27.01.1977	04.08.1978	Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 456-XIV din 18.06.1999	24.12.1999	
20	Convenția Europeană privind valoarea internațională a hotărîrilor represive	28.05.1970	26.07.1974	Legea de ratificare nr. 19-XVI din 10.02.2006	21.09.2006	<p>În conf. cu art. 15 alin. 3 al Convenției, Republica Moldova declară că cererile, precum și toate comunicările necesare pentru aplicarea Convenției menționate, vor fi adresate prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova.</p> <p>În conf. cu art. 19 alin. 2 al Convenției, Republica Moldova declară că cererile și actele anexate trebuie să fie însoțite de traducere în limba moldovenească sau în una din limbile oficiale ale Consiliului Europei.</p> <p>În conf. cu art. 60 alin. 1 al Convenției, Republica Moldova declară că, pînă la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Convenției se vor aplica doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova.</p> <p>În conf. cu art. 61 alin. 1 al Convenției,</p>

					<p>Republica Moldova declară că își rezervă dreptul:</p> <p>a) să refuze executarea dacă apreciază că condamnarea privește infracțiunea de natură fiscală sau religioasă;</p> <p>b) să refuze executarea unei sancțiuni pronunțate pentru o faptă care, potrivit legii sale, ar fi fost de competența exclusivă a unei autorități administrative;</p> <p>c) să refuze executarea unei hotărâri represive europene pronunțate de autoritățile statului solicitant la o dată când acțiunea penală pentru infracțiunea care a fost sancționată ar fi fost prescrisă după propria sa lege;</p> <p>d) să refuze executarea hotărârilor în lipsă, precum și a ordonanțelor penale;</p> <p>e) să accepte aplicarea doar a secțiunii 1 a titlului III al Convenției.</p> <p>În conf. cu art. 63 alin. 1 al Convenției, o dată cu depunerea instrumentului de ratificare, Secretarului General al Consiliului Europei îi vor fi furnizate textele relevante ale legislației naționale privind sancțiunile aplicabile în Republica Moldova și executarea acestora în vederea aplicării Convenției menționate, și anume: art. 62-74, 86, 89-108 din Codul penal nr. 985-XV din 18.04.2002, art. 558 și 559 din Codul de procedură penală nr. 122-XV din 14.03.2003, art. 12, 17, titlul V și art. 342 din Codul de executare nr. 443-XV din 24.12.2004. În conf. cu art. 63 alin. 2 al Convenției, Ministerul Justiției va comunica orice modificare ulterioară care face să devină inexacte informațiile furnizate în temeiul art. 2 al Legii din 10.02.2006.</p>
--	--	--	--	--	---

21	Convenția Europeană în domeniul informației cu privire la dreptul străin	07.06.1968	17.12.1969	Legea de ratificare nr. 724-XV din 07.12.2001	15.06.2002	Conf. art. 2 al Convenției, Republica Moldova declară că în calitate de "organ de primire" și "organ de transmitere" este desemnat Ministerul Justiției al Republicii Moldova. Conf. art. 19 al Convenției, Republica Moldova declară că nu se consideră angajată să aplice dispozițiile Convenției și ale Protocolului adițional la aceasta în ce privește teritoriul controlat efectiv de organele autoproclamatei republici moldovenești nistrene, pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această regiune.
22	Protocolul Adițional la Convenția Europeană în domeniul informației cu privire la dreptul străin	15.03.1978	31.08.1979	Legea de ratificare nr. 724-XV din 07.12.2001	15.06.2002	Conf. art. 9 alin. 1 al Protocolului Adițional, Republica Moldova declară că nu se consideră angajată să aplice dispozițiile Convenției și ale Protocolului Adițional la aceasta în ce privește teritoriul controlat efectiv de organele autoproclamatei republici moldovenești nistrene, pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această regiune. Conf. art. 5 alin. 1 al Protocolului adițional, Republica Moldova declară că nu este legată decît prin dispozițiile Capitolului I al acestui protocol.
23	Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane	26.11.1987	01.02.1989	Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 1238-XIII din 09.07.1997	01.02.1998	
24	Protocolul nr. 1 la Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane	04.11.1993	01.03.2002	Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 1238-XIII din 09.07.1997	01.03.2002	

25	Protocolul nr. 2 la Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane	04.11.1993	01.03.2002	Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 1238-XIII din 09.07.1997	01.03.2002	
26	Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane	16.05.2005	01.02.2008	Legea de ratificare nr. 67-XVI din 30.03.2006	01.02.2008	Pînă la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Convenției se aplică doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova. Se desemnează Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Finanțelor, Ministerul Educației, Tineretului și Sportului, Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, Ministerul Dezvoltării Informaționale, Procuratura Generală, Serviciul Vamal, Serviciul Grăniceri și Biroul Național Migraționale în calitate de autorități responsabile pentru realizarea prevederilor Convenției menționate.
27	Convenția Europeană privind statutul juridic al copiilor născuți înafara căsătoriei	15.10.1975	11.08.1978	Legea de ratificare nr. 722-XV din 07.12.2001	15.06.2002	Conf. art. 13 alin. 1 al Convenției, Republica Moldova declară că nu se consideră angajată să aplice dispozițiile Convenției în ce privește teritoriul controlat efectiv de organele autoproclamatei republici moldovenești nistrene, pînă la soluționarea definitivă a diferendului din această regiune.
28	Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică	23.11.2001	01.07.2004	Legea de ratificare nr. 6-XVI din 02.02.2009	01.09.2009	În conf. cu art. 24 alin. 7 lit. a) și cu art. 27 alin. 2 lit. c) din Convenție, Secretarul General al Consiliului Europei i se va comunica că sînt responsabile să primească și să transmită cererile de asistență juridică internațională, de extrădare sau de arestare provizorie următoarele autorități: a) Procuratura Generală – pentru cererile de asistență juridică internațională, de extrădare

						<p>sau de arestare provizorie formulate în faza de urmărire penală;</p> <p>b) Ministerul Justiției – pentru cererile de asistență juridică internațională, de extrădare sau de arestare provizorie formulate în faza de judecată sau de executare a pedepsei. În temeiul art. 27 alin. 9 lit. e), Republica Moldova declară că toate cererile formulate în faza de urmărire penală vor fi adresate Procuraturii Generale, iar cele formulate în faza de judecată sau de executare a pedepsei vor fi adresate Ministerului Justiției. În conf. cu art. 35 alin. 1 din Convenție, Ministerul Afacerilor Interne va desemna punctul de contact responsabil să asigure cooperarea internațională imediată și permanentă în domeniul combaterii criminalității informatice. În conf. cu art. 38 alin. 1 din Convenție, Republica Moldova specifică că prevederile convenției se vor aplica doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova.</p>
29	Protocolul Facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă	25.05.2000	18.01.2002	Legea de ratificare nr. 29-XVI din 22.02.2007		Până la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile protocolului se aplică doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova.
30	Convenția Europeană privind transferul de proceduri în materie penală	15.05.1972	30.03.1978	Legea de ratificare nr. 320-XVI din 03.11.2006	24.04.2007	În baza art. 13 alin. 3, Republica Moldova declară că toate cererile formulate în faza de urmărire penală vor fi adresate Procuraturii Generale, iar cele în faza de judecată vor fi adresate Ministerului Justiției. În baza art. 18 alin. 2, Republica Moldova

					<p>declară că cererile formulate în temeiul prezentei convenții și documentele anexate vor fi trimise autorităților Republicii Moldova însoțite de o traducere în limba moldovenească sau în una dintre limbile oficiale ale Consiliului Europei.</p> <p>În baza art. 40 alin. 1, Republica Moldova declară că, pînă la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile convenției se vor aplica doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova.</p> <p>În baza art. 41alin. 1, Republica Moldova declară că:</p> <p>va refuza o cerere de urmărire, dacă apreciază că infracțiunea are un caracter pur religios, conform lit.a) din anexa nr.1;</p> <p>va refuza o cerere de urmărire pentru o faptă a cărei sancționare, conform propriei legislații, este de competența exclusivă a unei autorități administrative, conform lit.b) din anexa nr. 1;</p> <p>nu va aplica prevederile art. 30 și 31 pentru o faptă a cărei sancționare, conform propriei legislații sau legislației unui alt stat, este de competența exclusivă a unei autorități administrative, conform lit.g) din anexa nr.1.</p> <p>În baza art. 41 alin. 1, în conformitate cu anexa nr. 2, Republica Moldova declară că termenul "resortisant" înseamnă cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin și apatrid cu permis de ședere în Republica Moldova.</p>
31	Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în	22.01.1993		Hotărîrea Parlamentului nr. 402-XIII din	26.03.1993

	materie civilă, familială și penală			16.03.1995		
32	Protocol la Convenția privind asistența juridică și raporturile de drept în materie civilă, familială și penală	28.03.1997		Legea de ratificare nr. 164-XV din 04.04.2003		<p>La pct. 2, în partea ce se referă la art. 5 din Convenție, în cadrul prezentei Convenții, Republica Moldova întreține relații cu Părțile Contractante doar prin intermediul Ministerului Justiției și Procuraturii Generale.</p> <p>La pct. 8, referitor la art. 22/1 din Convenție - Procurorul poate înainta o acțiune civilă sau participa în proces civil doar în cazurile și în condițiile prevăzute de legislația Republicii Moldova.</p> <p>La pct. 20, referitor la art. 78/1 alin. 3 din Convenție - Transmiterea temporară a persoanei menționate la art. 78/1 pct. 1 din Convenție nu se efectuează nici în cazul în care alte considerații imperioase se opun transferării ei pe teritoriul Părții solicitante.</p> <p>La pct. 21, referitor la art. 80 din Convenție - Comunicarea în problemele executării actelor procedurale și a altor acțiuni se face doar prin intermediul Procuraturii Generale.</p>
33	Convenția cu privire la transmiterea persoanelor suferinde de boli psihice pentru tratament forțat	28.03.1997	28.03.1997	Legea de ratificare nr. 1190-XV din 04.07.2002	28.03.1997	<p>În temeiul art. 6 din convenția menționată, pentru realizarea prevederilor acesteia, sînt desemnate următoarele autorități competente:</p> <p>Ministerul Sănătății Ministerul Justiției Ministerul Afacerilor Interne.</p>
34	Tratat între Republica Moldova și Republica Lituania cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și	09.02.1993		Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr.1487a-XII din 10.06.1993	18.02.1995	

	penală					
35	Tratat între Republica Moldova și Republica Letonă cu privire la asistența juridică și la raporturile juridice în materie civilă, familială și penală	14.04.1993		Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr.1487-XII din 10.06.1993	18.06.1996	
36	Tratat între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală	06.07.1996		Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 1018-XIII din 03.12.1996	22.03.1998	
37	Tratat între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală	25.02.1993		Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 260-XIII din 04.11.1994		
38	Tratat între Republica Moldova și Ucraina privind asistența juridică și relațiile juridice în materie civilă și penală	13.12.1993		Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr. 261-XIII din 04.11.1994		
39	Tratat între Republica Moldova și Republica Azerbaidjan cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală	26.10.2004		Legea de ratificare nr. 33-XVI din 14.04.2005	12.02.2006	
40	Acord între Republica Moldova și Republica Turcia cu privire la asistența juridică în	22.05.1996		Hotărîrea Parlamentului de ratificare nr.1017-XIII din	23.02.2001	

	materie civilă, comercială și penală			03.12.1996		
41	Tratat între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală	12.08.1982			Tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între Republica Moldova și Republica Slovacă, 26.05.2006	
42	Tratat între URSS și Republica Socialistă Cehoslovacă privind asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală	12.08.1982			Tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între Republica Moldova și Republica Cehă, 26.08.2005	
43	Tratat între URSS și Republica Populară Ungară privind acordarea asistenței juridice în materie civilă, familială și penală, și Protocolul la acesta	15.07.1958			Tratat pus în aplicare prin succesiune în raporturi între Republica Moldova și Republica Ungaria, 17.11.2005	

